

PC-AXIS Versjon 2.2

Brukerhåndbok

Statistisk sentralbyrå

SSB012248

Statistisk Sentralbyrå
Biblioteket
28 OKT 1995

PC-AXIS Versjon 2.2

Brukerhåndbok

Forord

PC-AXIS versjon 2.2 for DOS er utviklet av Statistiska Centralbyrån (SCB) i Sverige. Statistisk sentralbyrå (SSB) i Norge har rettighetene til programmet i Norge, og har oversatt programmet og brukerhåndbok til norsk.

PC-AXIS er et generelt verktøy for enkel håndtering av statistisk materiale lokalt på PC, og kan brukes til å:

- hente inn materiale fra Statistisk sentralbyrå på CD-ROM evt. diskett, eller via Internet
- presentere statistikken i form av selvkomponerte tabeller og diagram
- foreta beregninger innen tabeller
- redigere og omgruppere materialet etter egne ønsker og behov
- konvertere tabeller til andre formater
- lage PC-AXIS-filer med egen statistikk

I 1995 ble i tillegg til DOS-versjon av PC-AXIS som omtales i denne Brukerhåndboka, utviklet PC-AXIS for Windows. Begge utgavene finnes på CD-ROM plate med Nordisk statistikk.

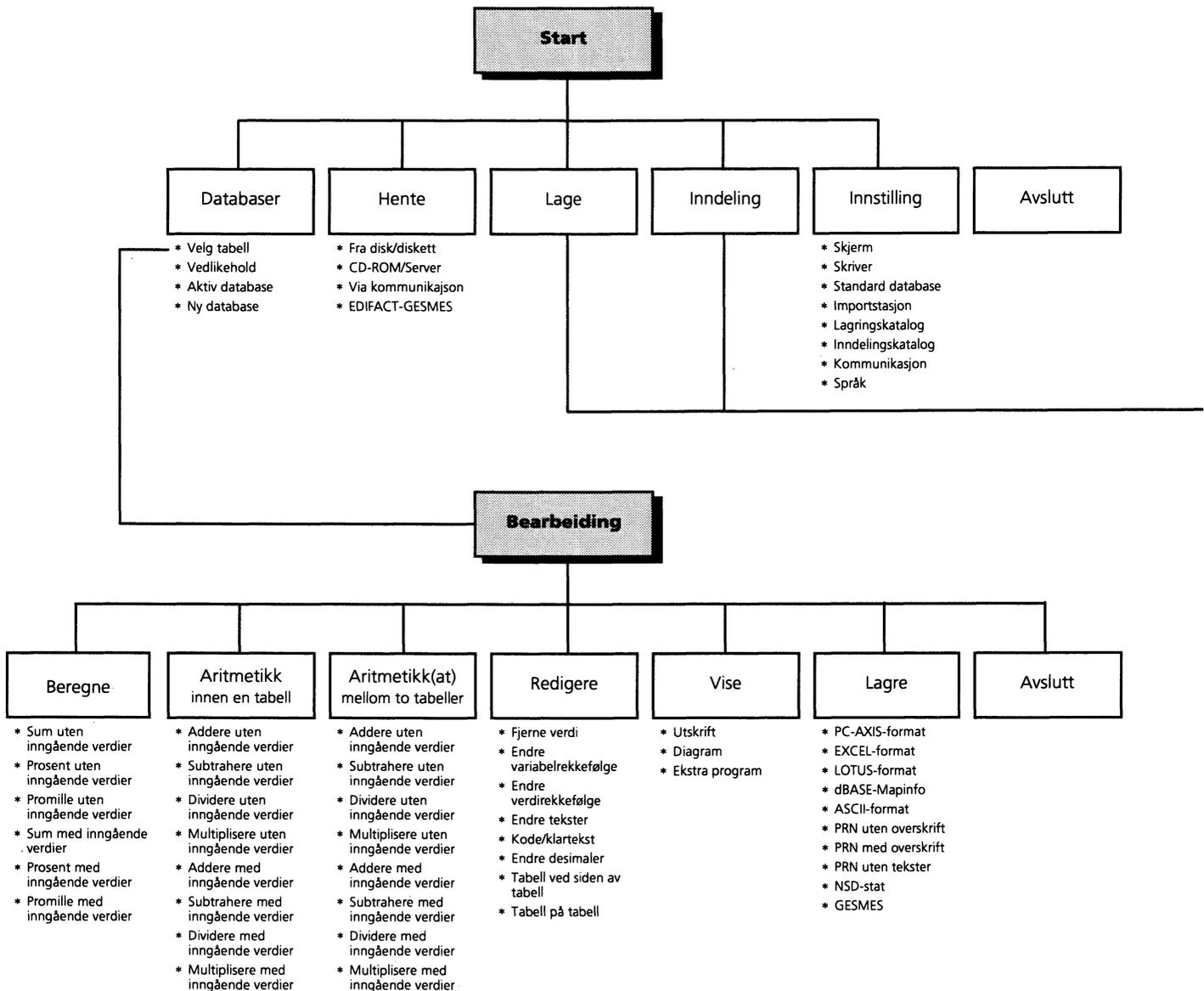
Windows versjon er selvforklarende og blir ikke omtalt i denne Brukerhåndboka. Windows versjonen inneholder ikke grafikk (Kapittel 7.) og heller ikke «Lage»-funksjonen som blir omtalt i Kapittel 8.

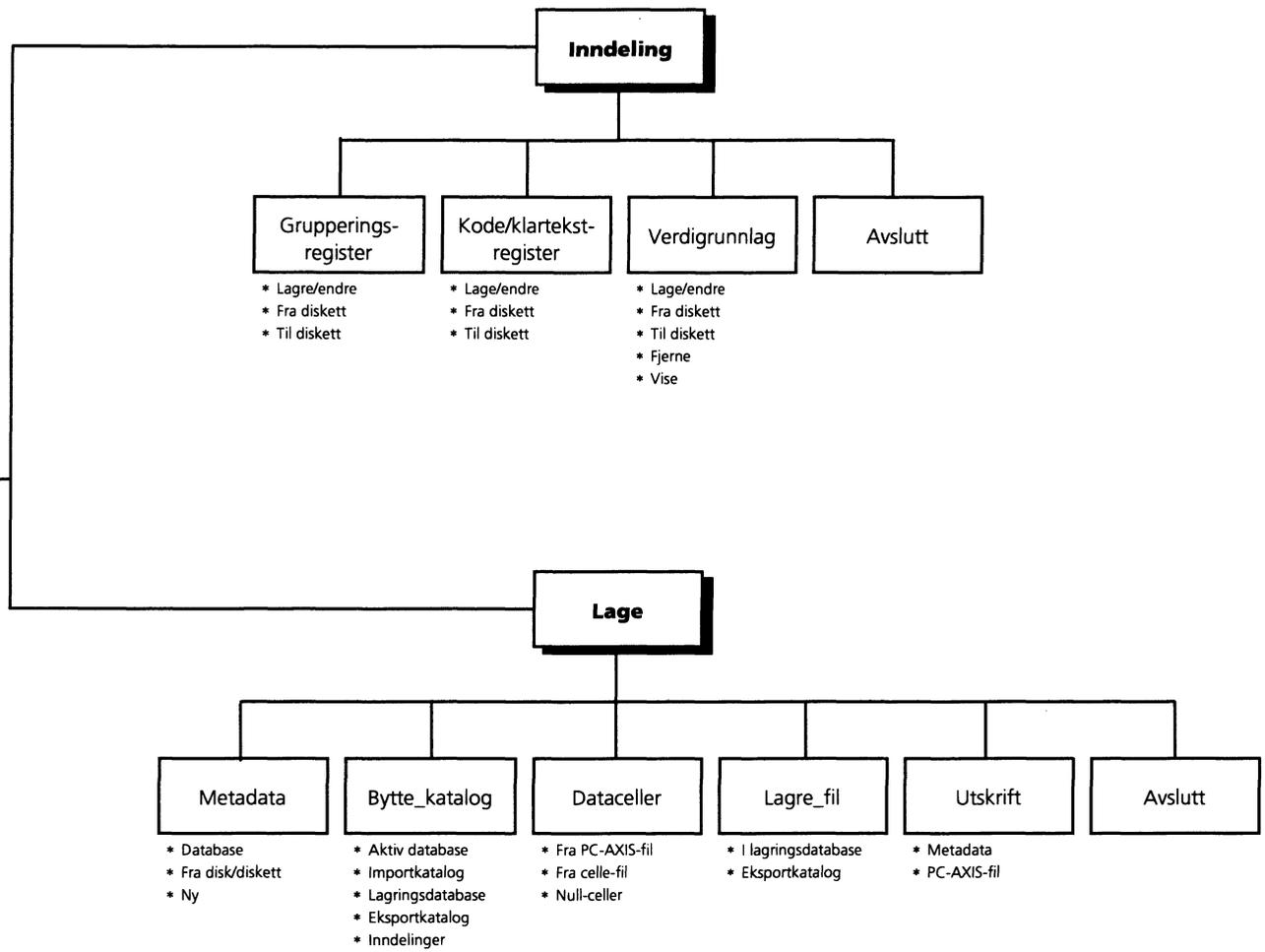
Statistisk sentralbyrå,
Seksjon for informasjon og publisering
Oslo/Kongsvinger, september 1995

Svein Longva

Innhold

1. Innledning	8
1.1 Hva er PC-AXIS?	8
1.2 Funksjoner i PC-AXIS	8
1.3 Hvordan bruke håndboka	8
1.4 Markeringsmåter i håndboka	9
1.5 Viktige ord	9
2. Å komme i gang	10
2.1 Installasjon	10
2.2 Å hente fram en tabell	10
2.3 Å gå ut og avslutte	11
3. Dialogen i PC-AXIS	12
3.1 Mus og tastatur	12
3.2 Dialogkomponenter	13
4. Å hente inn tabeller til PC-AXIS	17
4.1 Konverteringsformater	17
4.2 Å hente en tabell fra disk/diskett	17
4.3 Å hente fra CD-ROM/Server	18
4.4 Å hente en tabell fra SSB	18
4.5 EDIFACT - GESMES	19
5. Databaser i PC-AXIS	20
5.1 Databasens struktur	20
5.2 Å hente fram en tabell fra databasen	20
5.3 Vedlikehold av den aktive databasen	22
5.4 Å opprette en ny database	23
6. Å bearbeide tabeller i PC-AXIS	25
6.1 Bearbeidingsbildet	25
6.2 Tabelloverskrift	25
6.3 Beregninger	26
6.4 Aritmetikk	27
6.5 Å redigere	30
6.6 Presentasjon	34
6.7 Å lagre en tabell	34
7. Diagram	36
7.1 Starte diagram	36
7.2 Diagramtyper	37
7.3 Variabler	40
7.4 Presentasjon	42
8. Lage	43
8.1 Lagebildet	43
8.2 Metadatabildet	43
8.3 Bytte katalog	49
8.4 Dataceller	49
8.5 Lagre fil	52
8.6 Utskrift	52
9. Inndelinger	53
9.1 Inndelingsbildet	53
9.2 Verdigrunnlag	54
9.3 Grupperingsregistre	55
9.4 Kode/klartekst-registre	59
10. Installasjon av PC-AXIS	62
10.1 Krav til utstyr og konfigurering	62
10.2 Prosedyre	62
Vedlegg A. Filformatet i PC-AXIS	64
Vedlegg B. PC-AXIS under Windows	66
Vedlegg C. PC-AXIS på server	67
De sist utgitte publikasjonene i serien Statistisk sentralbyrås håndbøker	69

1. Innledning

Dette kapitlet gir en oversikt over funksjonene i PC-AXIS og de ulike markeringsmåtene som benyttes i håndboka. Sist i kapitlet defineres en del sentrale begreper som er viktige å kjenne til når du skal arbeide med PC-AXIS.

1.1 Hva er PC-AXIS?

PC-AXIS er i hovedsak et program for bearbeiding av statistisk materiale som hentes fra de statistiske databasene i Statistisk sentralbyrå. Programmet vil etterhvert også inneholde rutiner for oppkobling til SSB, slik at du også kan benytte PC-AXIS når du skal åpne en kommunikasjonslinje og hente tabeller fra de statistiske databasene.

Fordelen med PC-AXIS er at du på en forholdsvis enkel måte kan viderebearbeide tabeller lokalt på PC'en din. Disse tabellene kan du enten ha hentet online fra SSB eller du kan ha mottatt data på diskett eller CD-ROM.

PC-AXIS gir deg muligheter til å utføre beregninger og redigere tabellene. Du anvender ferdige beregningsfunksjoner som sum, prosent og promille eller aritmetiske funksjoner som addisjon, subtraksjon, divisjon og multiplikasjon, både innen den enkelte tabellen eller mellom to tabeller.

Programvaren sørger for at materialet som hentes inn automatisk lagres innen respektive emneområder i din egen PC-AXIS-database, og hjelper deg til å holde orden i den statistikk-databasen som du etterhvert bygger opp på din egen PC.

PC-AXIS kan også benyttes for konvertering av tabeller til flere ulike formater. Du kan deretter arbeide med tabellene i andre programmer.

Når du har bearbeidet en tabell i PC-AXIS, kan du skrive den ut. Du kan også lage et diagram av tabellen og skrive det ut.

1.2 Funksjoner i PC-AXIS

Figur 1.1 gir en oversikt over hvordan funksjonene i PC-AXIS er organisert.

1.3 Hvordan bruke håndboka

For å gjøre det lettere for nybegynnere er informasjonen i håndboka i stor grad bygd opp som steg-for-steg-beskrivelser.

Hvis du vil komme raskt i gang, finner du instruksjonene i kapittel 2. Kapittel 3 gir detaljert informasjon om hvordan du arbeider i de ulike bildene. Kapitlene 4–7 kan benyttes som oppslagsverk alt etter hva du ønsker å gjøre.

Når det gjelder installasjon og innstilling av PC-AXIS, finner du informasjon om dette i kapitlene 8 og 9.

Innholdet i sammendrag:

- Kapittel 1 **Innledning** — gir en oversikt over funksjonene i PC-AXIS, ulike markeringsmåter i håndboka og definisjoner av viktige statistiske begreper.
- Kapittel 2 **Å komme i gang** — beskriver hva du må gjøre for å få en tabell opp på skjermen.
- Kapittel 3 **Dialogen i PC-AXIS** — gir informasjon om de ulike dialogkomponentene i programmet, og om hvordan du arbeider med mus og tastatur.
- Kapittel 4 **Å hente inn tabeller til PC-AXIS** — gir informasjon om ulike konverteringsformater i PC-AXIS. Kapitlet beskriver hvordan du henter tabeller fra diskett, og hvordan du kobler deg opp mot SSB-DATA.
- Kapittel 5 **Databaser i PC-AXIS** — gir generell informasjon om databaser i PC-AXIS, hvordan du velger tabeller i basene, og hvordan du oppretter nye databaser.
- Kapittel 6 **Å bearbeide tabeller i PC-AXIS** — presenterer bearbeidingsbildet i PC-AXIS. Kapitlet beskriver programmets beregnings- og aritmetikkfunksjoner og forklarer hvordan du redigerer, lagrer, skriver ut tabeller og lager diagrammer.
- Kapittel 7 **Diagram** — PC-AXIS grafikkdel. Lar deg lage diagram av tabellen eller av en del av databasen.
- Kapittel 8 **Lage** — lar deg lage nye filer av eget materiale eller forandre filer som finnes i databasen.
- Kapittel 9 **Inndelinger** — presenterer inndelingsbildet i PC-AXIS. Kapitlet gir informasjon om grupperingsregistre, kode/klartekstregistre og verdigrunnlag.
- Kapittel 10 **Installasjon av PC-AXIS** — beskriver innholdet i PC-AXIS-pakken, hvilke krav som stilles til utstyr, og framgangsmåten ved installasjon.

Kapittel 11 **Innstillinger i PC-AXIS** — hjelper deg å forandre innstillingen av farger på skjermen, skriverinnstillingen og grunninnstillingene for databaser/kataloger, importstasjoner og kommunikasjon med SSB.

Bak i boka finnes det **vedlegg** med teknisk informasjon for den som vil vite mer.

1.4 Markeringsmåter i håndboka

Disse markeringsmåtene gjelder i håndboka:

- Alternativer som skal velges på menylinjer, i menyer og dialogvinduer, er markert med **halv fet**.
- Informasjon som skal skrives inn fra tastaturet, er også satt i **halv fet**.
- Meldinger som kommer opp på skjermen, er satt i *kursiv*.
- Andre skjermbilder vises som vanlige figurer. Overskrifter over listevinduer settes i anførselstegn (for eksempel "Overføring").

Vær spesielt oppmerksom på tekstene under overskriften "**Merk!**" når du leser i håndboka.

1.5 Viktige ord

Når du arbeider med PC-AXIS, er det viktig å ha kjennskap til betydningen av visse ord. Figur 1.2 definerer bare en del av disse ordene.

Det er viktig å være oppmerksom på den spesielle betydningen som er gitt betegnelse "variabel" og "verdi". Variabel angir en gitt dimensjon i en tabell, og kan deles opp i ulike verdier. For eksempel kan variabelen "kjønn" anta de to verdiene "menn" og "kvinner". Verdibegrepet er altså ikke knyttet til de enkelte konkrete tallstørrelsene i en tabell.

Som regel finnes det to alternativer for alle verdier: kode og klartekst.

På figur 1.2 er verdiene for fylke oppgitt i kodeform og verdiene for kjønn i klartekst. Kodene kan forandres til klartekst, for eksempel "Møre og Romsdal", "Oslo" og "Hele landet".

Verdiene "0–64 år" og "65– år" er dannet ved summering av ettårsklasser ved hjelp av et grupperingsregister som ble aktivert da tabellen ble hentet opp (tallene er fiktive).

Tabelloverskrift		Variabel			
Folkemengde etter fylke, alder og kjønn					
Tabellhode		0-64 år		65-år	
Verdi		Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
1180	48485	49167	9535	13166	Linje
0180	262115	266729	52277	91066	
00	3565228	3444188	646852	870768	
Forspalte	Kolonne				

Figur 1.2. Viktige ord

2. Å komme i gang

I dette kapitlet lærer du hvordan du raskt kan komme i gang med det materialet som finnes på installasjons-diskettene, uten å måtte lese hele håndboka.

2.1 Installasjon

Program og datafiler leveres på flere disketter. Begynn med programdiskett 1.

Skriv **a:** trykk Enter

Skriv **Install** trykk Enter

Du får opp et bilde der det spørres etter navnet på den katalogen som PC-AXIS skal installeres i. Programmet foreslår C:\PCAXIS, og du kan akseptere det eller bytte til et annet navn.

Sett inn de andre diskettene når programmet spør etter dem, og trykk Enter. Installasjonsprosedyren beskrives mer utførlig i kapittel 8.

Programmet kan nå startes fra en underkatalog til den katalogen som ble oppgitt i installasjonsprosedyren.

Skriv **cd PCAXIS** Du bytter nå katalogen til PCAXIS (eller det navnet du gav katalogen).

Skriv **cd SYSTEM** Du bytter nå til den underkatalogen der selve programmet ligger.

Når du har prompten C:\PCAXIS\SYSTEM, starter du programmet med kommandoen **pca**.

Når du har skrevet **pca** og trykt Enter, får du opp startbildet (figur 2.1).

De datafilene du har fått sammen med programmet, finnes i en forhåndsdefinert katalog, og du kan benytte dem direkte uten å forandre noen innstillinger.

2.2 Å hente fram en tabell

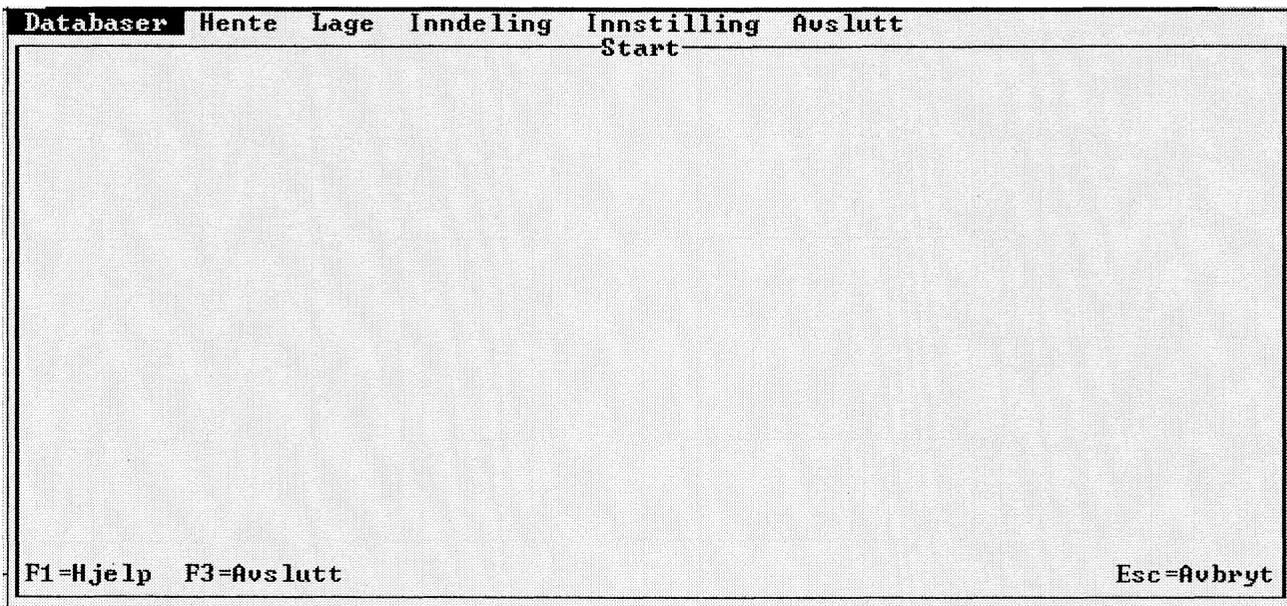
På startbildet er det første feltet i menylinjen, **Database**, markert. Trykk Enter eller klikk på feltet med venstre musknapp.

Det kommer nå opp en meny med det første alternativet, **Velg tabell**, markert. Trykk på entretasten (Enter) eller på venstre musknapp.

Det kommer nå opp en liste over emneområder. Når programmet er nyinstallert og du ennå ikke har hentet inn andre tabeller, finnes det bare et par emneområder i menyen. Menyene bygges ut automatisk når du henter inn tabeller fra andre emneområder.

Velg emneområde ved å klikke med musa eller forflytte deg i listen med piltastene og trykke Enter.

Det kommer nå opp en ny liste over alle tabeller som finnes under det emneområdet du valgte. Velg tabell på samme måte som du valgte emneområde.

Figur 2.1. Startbildet i PC-AXIS

Det kommer nå opp et dialogvindu med alle de variablene og verdiene som finnes i tabellen (figur 2.2).

Du kan velge **Samtlige** eller en del av variablene og verdiene. Du flytter deg rundt på skjermen ved hjelp av tabulatortasten eller piltastene.

Når du velger en variabel (trykk på entretasten eller på venstre musknapp), får du alle verdiene for variabelen. Ønsker du bare enkelte av verdiene, markerer du ikke variabelen, men velger direkte i verdilisten. Her bruker du ordskilleren eller venstre musknapp.

Verdier som er markert, skifter farge slik at du lett kan se hvilke verdier du har valgt. Hvis du angrer deg, kan du fjerne en markering ved å trykke på ordskilleren en gang til. Når du har valgt de verdiene du vil ha, går du til OK-feltet (trykk på entretasten eller på venstre musknapp).

Du kan lese mer om valg av verdier i kapittel 5.

Tabellen kommer nå opp på skjermen, og samtidig får du en ny menylinje som gir deg mulighet til å bearbeide tabellen slik det er beskrevet i kapittel 6.

2.3. Å gå ut og avslutte

På menylinjen som vises når du har en tabell framme, finnes også alternativet **Avslutt**. Hvis du velger det, får du et dialogvindu med spørsmål om du vil gå ut av bearbeidingsbildet og tilbake til startbildet. Velg **OK**. Hvis du har bearbeidet tabellen, inneholder dialogvinduet også et spørsmål om du vil lagre den nye tabellen. Mer informasjon om lagring av tabeller finnes i kapittel 6.

The screenshot shows a software window titled "Databaser" with a menu bar containing "Hente", "Lage", "Inndeling", "Innstilling", and "Avslutt". Below the menu bar is a "Start" button. The main area is titled "Uelg variabler og verdier" and contains a table with the following structure:

år	ekteskapelig status	kjønn
1981	Ugift	Mann
1982	Gift	Kvinner
1983	Enke/enkemann	
1984	Skilt	
1985	Separert	

Below the table, there are three columns with values 13, 6, and 2. At the bottom of the window, there is an "alder" section with values 0 år, 1 år, 2 år, 3 år, and 4 år. The bottom of the window shows "OK", "Avbryt", and "Hjelp" buttons, along with "Matrise= 210015" and "Fil= 210015.PX".

Figur 2.2. Variabler og verdier

3. Dialogen i PC-AXIS

Dette kapitlet inneholder først informasjon om hvordan du arbeider med mus eller tastatur, og deretter behandles de ulike dialogkomponentene som forekommer i programmet.

Når det blir mulig å hente inn en tabell fra SSB (se kapittel 4), arbeider du mot SSBs datamaskin, og dialogen vil da bli annerledes enn den er beskrevet i dette kapitlet. Også når du bruker diagramfunksjonen og fargeinnstillingsfunksjonen (se kapitlene 7 og 11), finnes det visse unntak fra det som beskrives her.

3.1 Mus og tastatur

Du aktiviserer de fleste funksjonene i PC-AXIS ved å velge alternativer i menyer, lister og dialogvinduer. For en del funksjoner kan du også bruke funksjonstaster. Det er aldri nødvendig å skrive kommandoer når du arbeider med PC-AXIS.

Du kan benytte både mus og tastatur for å velge alternativer i programmet. Plasser markøren på det alternativet du vil velge, og trykk på Enter-tasten eller på venstre musknapp. Du kan avbryte dialogen ved å trykke på Esc eller høyre musknapp.

Å velge med mus

Hvis datamaskinen din er utstyrt med mus, og denne er aktivisert, har du en musmarkør på skjermen. Når du skal velge et alternativ i en meny, en liste eller et dialogvindu, går du fram på denne måten:

1. Plasser musmarkøren på det alternativet du vil velge.
- 2.

Hvis du vil velge mange alternativer i rekkefølge, går du fram på denne måten:

1. Plasser musmarkøren på det første alternativet.
2. Hold venstre musknapp nedtrykt og dra markøren nedover i listen.

Du både markerer alternativer og fjerner markeringer med venstre musknapp.

Å velge med tastatur

Hvis datamaskinen din ikke har mus, kan du flytte markøren med tabulatortasten (Tab) eller piltastene. Når du skal velge et alternativ i en meny, en liste eller et dialogvindu, går du fram på denne måten:

1. Plasser markøren på det alternativet du vil velge.
2. Trykk Enter.

I listevinduer der du kan velge flere alternativer samtidig, går du fram på denne måten:

1. Plasser markøren på det første alternativet du vil velge.
2. Trykk på ordskilleren.
3. Gjenta dette for andre alternativer som du vil velge.

Gå fram på samme måte hvis du vil fjerne markeringen på noen alternativer.

Spesialfunksjoner på tastaturet

Listen under viser spesialfunksjonene på tastaturet (alle tastene er ikke aktive samtidig):

Funksjon	Tast
Avbryt	Esc
Sett i verk, velg	Enter
Gå til neste alternativ	Tab, høyrepil
Gå til forrige alternativ	Shift+Tab, venstrepil
Markere og fjerne markering	Ordskiller
Bla framover i en liste	Page Down
Bla bakover i en liste	Page Up
Gå til begynnelsen	Home
Gå til slutten	End
Å bla i en tabell	
Framover, bakover, linjevis	Nedoverpil, oppoverpil
Sideveis, kolonnevis	Venstrepil, høyrepil
Sideveis, sidevis	Shift+piltast
Framover, bakover, sidevis	Page Down, Page Up
Til slutten av tabellen	End
Til begynnelsen av tabellen	Home
Inntastingsfelter	
Fjerne tekst	Insert Delete, slett bakover
Forflytning	Pil, Home, End
Funksjonstaster	
Hjelp	F1
Avslutte PC-AXIS	F3
Utskrift av diagram	F4
Angre (bearbeiding)	F5
Vise fotnote (bearbeiding)	F7
Flytte til menylinje (bearbeiding)	F10

3.2 Dialogkomponenter

Skjermbilder

PC-AXIS består av flere ulike skjermbilder:

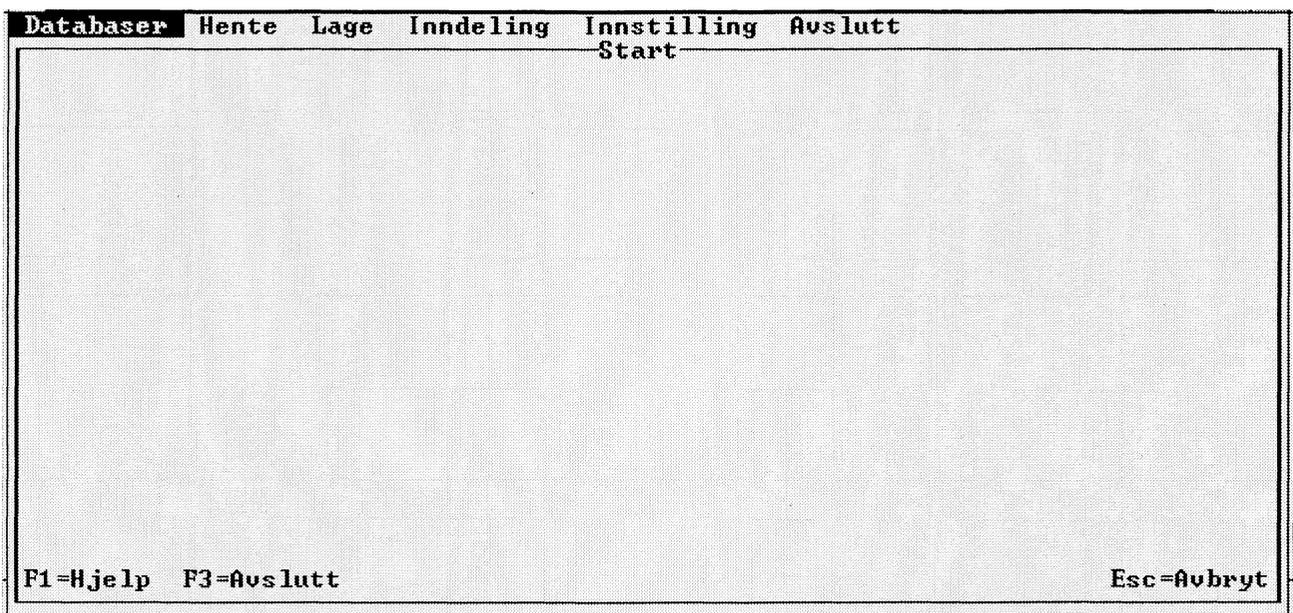
- startbildet
- bearbeidingsbildet
- lagebildet
- metadatabildet
- datacellebildet
- inndelingsbildet

På hvert skjermbilde finnes det en menylinje, en tittel og en funksjonstastrekke. Figur 3.1 viser dette for startbildet.

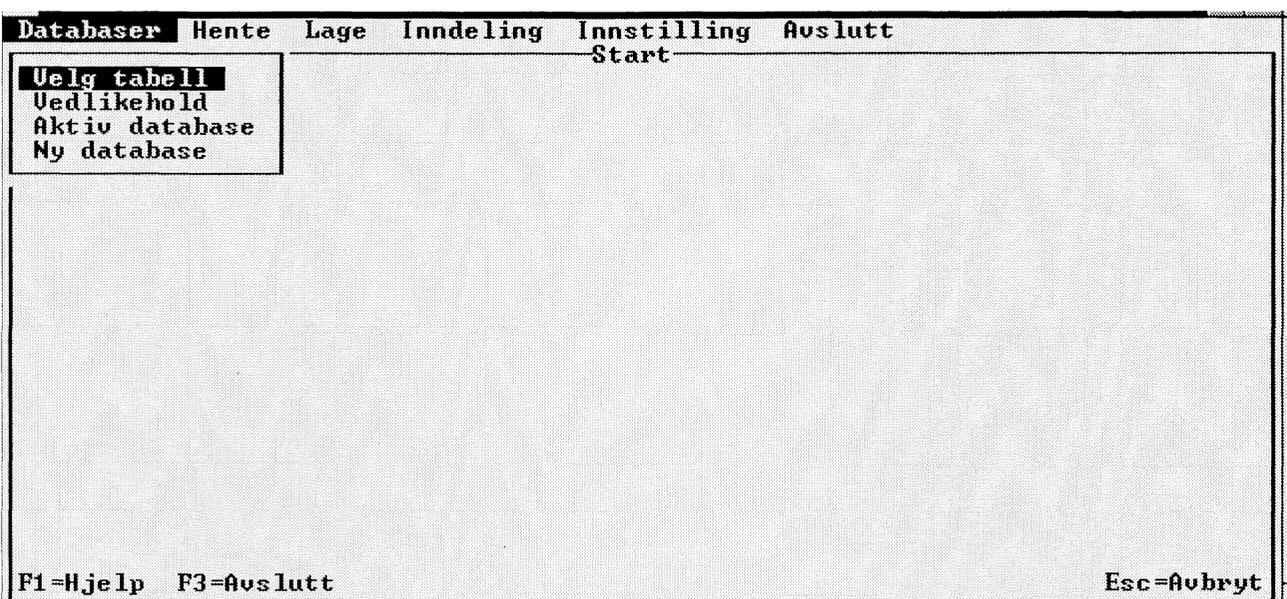
Når du har startet PC-AXIS, får du fram startbildet. Bearbeidingsbildet kommer fram når du har hentet opp en tabell fra den aktive databasen. Inndelingsbildet kommer fram når du velger **Inndeling** på menylinjen i startbildet. Lagebildet vises når du velger **Lage** på menylinjen. Metadatabildet vises når du velger metadata under Lage og datacellebildet når du legger inn dataceller.

Utenom disse hovedbildene, inneholder PC-AXIS et oppkoblingsbilde, et startbilde for diagram og et fargeinnstillingsbilde.

Oppkoblingsbildet kommer fram når du skal hente inn en tabell fra SSB (se kapittel 4), diagrambildet kommer fram når du benytter diagramfunksjonen (se kap. 7),

Figur 3.1. Menylinje, tittel og funksjonstastrekke

Figur 3.2. Eksempel på meny

og fargeinnstillingsbildet når du benytter fargeinnstillingsfunksjonen.

Kapittel 6 inneholder mer informasjon om bearbeidingsbildet; kapittel 8 om lagebildet og kapittel 9 om inndelingsbildet.

Menyer

Hvis du velger et alternativ på menylinjen i et bilde, får du fram en meny (figur 3.2). Du går videre i dialogen ved å velge et alternativ i menyen.

Når du har en meny framme, kan du avbryte dialogen ved å trykke Esc. Du kan også avbryte ved å velge et nytt alternativ på menylinjen med musa.

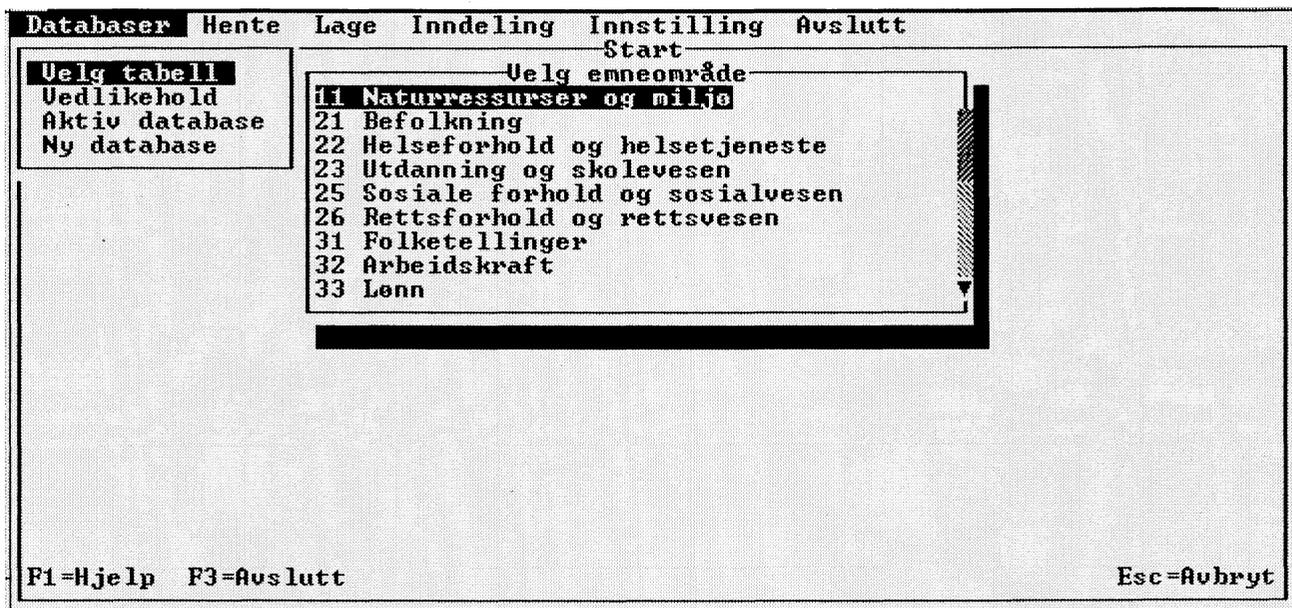
Lister

Ofte kommer det fram en liste på skjermen (figur 3.3). Du går videre i dialogen ved å velge et alternativ i listen.

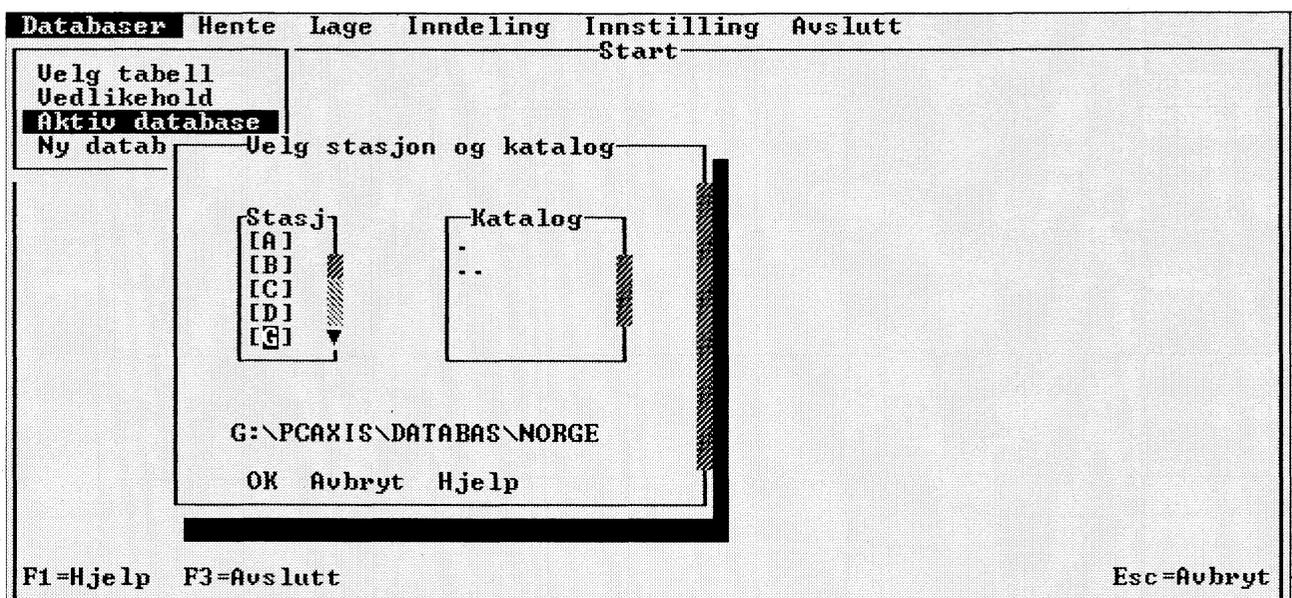
Når du har en liste framme, kan du avbryte dialogen ved å trykke på Esc eller høyre musknapp.

Du kan bla i listen med piltastene eller med tastene Page Up og Page Down. Med tastene Home og End kan du raskt forflytte deg til begynnelsen eller slutten av listen.

Hvis listen er lengre enn det som kommer med i listevinduet, får du en rullesjakt i høyrekanten. Den kan du benytte hvis du bruker mus.

Figur 3.3. Eksempel på en liste med rullesjakt

Figur 3.4. Eksempel på dialogvindu

Du blir ved å plassere musmarkøren på en av pilene og så trykke på venstre musknapp. Hvis du holder knappen nedtrykt, fortsetter blaingen helt til du slipper knappen eller til det ikke finnes noe mer å vise.

Du kan også bla deg igjennom listen ved å plassere musmarkøren på posisjonsmarkøren og holde venstre musknapp nedtrykt samtidig som du flytter musa oppover eller nedover. Informasjonen ruller da i samsvar med hvordan posisjonsmarkøren er plassert i rullesjakten.

Dialogvinduer

Dialogvinduer forekommer ofte i PC-AXIS og kan ha forskjellig utforming (figur 3.4). I dialogvinduet markerer du av og til ulike alternativer i mindre listevinduer. Du avslutter så dialogen ved å velge et alternativ i dialogvinduet, som oftest **OK**. Hvis du vil avbryte dialogen, trykker du på Esc eller høyre musknapp, eller du velger **Avbryt**.

Ofte finnes det ett eller flere listevinduer i et dialogvindu. I et listevindu kan du markere ett eller flere alternativer. Du markerer eller fjerner en markering med venstre musknapp eller ordskilleren. Trykk Enter når du vil gå ut av et listevindu.

I et dialogvindu kan du forflytte deg med tabulator-tasten (framover) eller Shift+Tab (bakover). I et listevindu forflytter du deg med piltastene. Bruk tabulator-tasten når du vil forflytte deg fra et listevindu til et annet.

I en del dialogvinduer finnes det inntastingsfelter der du kan skrive inn informasjon fra tastaturet (figur 3.5). Inntastingen begynner der den blinkende markøren befinner seg.

Når du skriver noe i et inntastingsfelt, forsvinner den teksten som eventuelt står der fra før. Hvis du trykker på Insert, kan du skrive inn informasjon i den eksisterende teksten uten at den forsvinner. Hvis du trykker på Insert en gang til, kommer du til en overskrivingsstilling der du kan gjøre endringer i en eksisterende tekst.

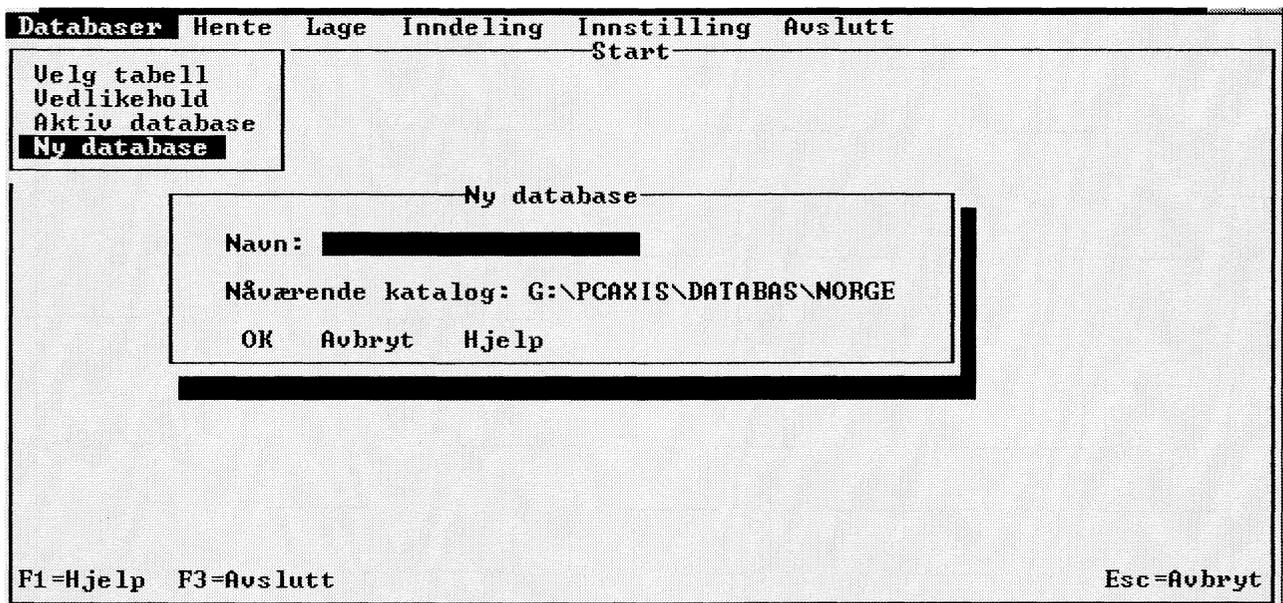
En del inntastingsfelter tillater inntasting av flere tegn enn de posisjonene som er synlige i feltet. I disse inntastingsfeltene kan du forflytte deg med piltastene. Med tastene Home og End kan du raskt komme til begynnelsen og slutten av den teksten som står i inntastingsfeltet.

Hjelpevinduer

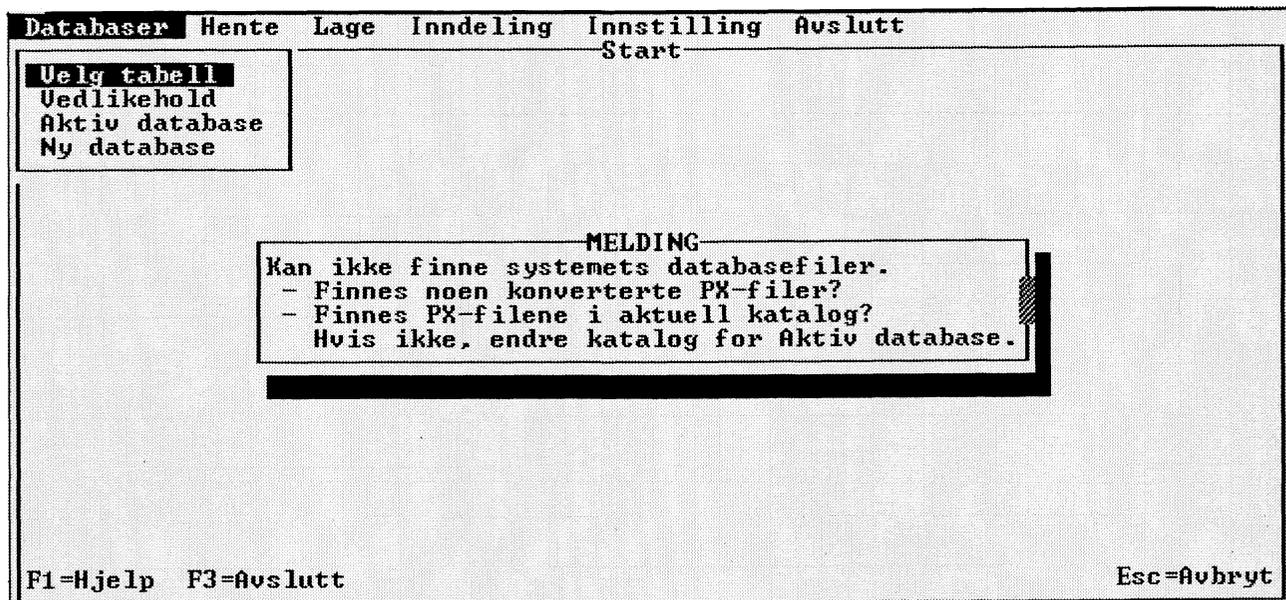
Hvis du trykker på F1, får du fram et hjelpevindu på skjermen. Hvis du har et dialogvindu framme, kan du også få fram hjelpevinduet ved å velge alternativet Hjelp.

På menylinjen og i menyer er hjelpevinduene alltid koblet til det alternativet som markøren befinner seg på når du ber om hjelp. For lister og dialogvinduer finnes det bare ett hjelpevindu som er koblet til hele den aktuelle listen eller det aktuelle dialogvinduet (i lister over konverteringsformater finnes det et hjelpevindu for hvert alternativ). Hvis det ikke finnes hjelpeinformasjon, får du en melding om dette.

Trykk på Esc eller høyre musknapp når du vil gå ut av hjelpevinduet. Du kan bla i hjelpeteksten med tastene Page Up og Page Down eller ved å benytte rullesjakten. Med tastene Home og End kan du raskt forflytte deg til begynnelsen eller slutten av hjelpeteksten.

Figur 3.5. Eksempel på inntastingsfelt

Figur 3.6. Eksempel på melding

Meldinger

Når du arbeider med PC-AXIS, vil det av og til komme opp en melding på skjermen (figur 3.6). Det finnes tre ulike typer av meldinger i programmet:

- informasjoner
- advarsler
- feilmeldinger

Hvis du har fargeskjerm, presenteres de ulike meldingstypene i ulike farger.

Når du har lest meldingen, trykker du på Enter-tasten eller venstre musknapp for å fortsette (meldingen forsvinner).

Du kan avbryte dialogen og få fjernet meldingen ved å trykke på Esc eller høyre musknapp.

Å forandre størrelsen på og plasseringen av vinduer

For lister, dialogvinduer og hjelpevinduer gjelder: Hvis du bruker mus, kan du forstørre eller forminske listen, dialogvinduet eller hjelpevinduet ved å plassere musmarkøren på et hjørne. Hold så venstre musknapp nedtrykt samtidig som du drar musmarkøren over bildeskjermen. Slipp musknappen når du har fått den størrelsen du vil ha.

Du kan også flytte hele listen, dialogvinduet eller hjelpevinduet ved å plassere musmarkøren på en av kantene. Hold så venstre musknapp nedtrykt samtidig som du drar musmarkøren over skjermen. Slipp musknappen når du har nådd den plasseringen du ønsker.

4. Å hente inn tabeller til PC-AXIS

Dette kapitlet inneholder informasjon om hvordan du henter inn tabeller til PC-AXIS. Først beskrives de ulike konverteringsformatene som du kan velge mellom, og siden forklares det hvordan du henter inn tabeller fra diskett og hvordan du kobler deg opp mot SSB.

4.1 Konverteringsformater

Tabeller som blir hentet inn til PC-AXIS, kan konverteres til ulike formater. Konvertering av en tabell vil si at tabellen tilpasses til en spesiell programvare.

Tabeller som du skal bearbeide i PC-AXIS, må konverteres til PC-AXIS-format.

Hvis du vil arbeide med tabellen i et annet program, for eksempel LOTUS, konverterer du tabellen til LOTUS-format. Hvis du vil ta tabellen inn i et vanlig tekstbehandlingsprogram, konverterer du tabellen til ASCII-format.

Hvis du velger et av alternativene .PRN uten overskrift eller .PRN med overskrift, konverteres tabellen med eller uten tabelloverskrift og med et skille mellom feltene. (I en .PRN-fil blir alle tekster i en tabell omgitt av anførselstegn. Tallene i tabellcellene får ikke anførselstegn.)

Denne listen viser de formatene du kan velge mellom i PC-AXIS:

Format	Programvare	Filtypebetegnelse
PC-AXIS-format	PC-AXIS	.PX
EXCEL-format	EXCEL	.XLS
LOTUS-format	LOTUS	.WK1
dBASE-format	dBASE (3 og 4)	.DBF
dBASE-MapInfo	dBASE og MapInfo	.DBF
ASCII-format	-	.TXT
.PRN uten overskrift	-	.PRN
.PRN med overskrift	-	.PRN
NSD-stat	NSDstat	.TXT .VAR .DOK
GESMES	-	.GMS

En tabell som konverteres til PC-AXIS-format, får filtypebetegnelsen .PX og havner i lagringsdatabasen i PC-AXIS. Kapittel 5 inneholder mer informasjon om

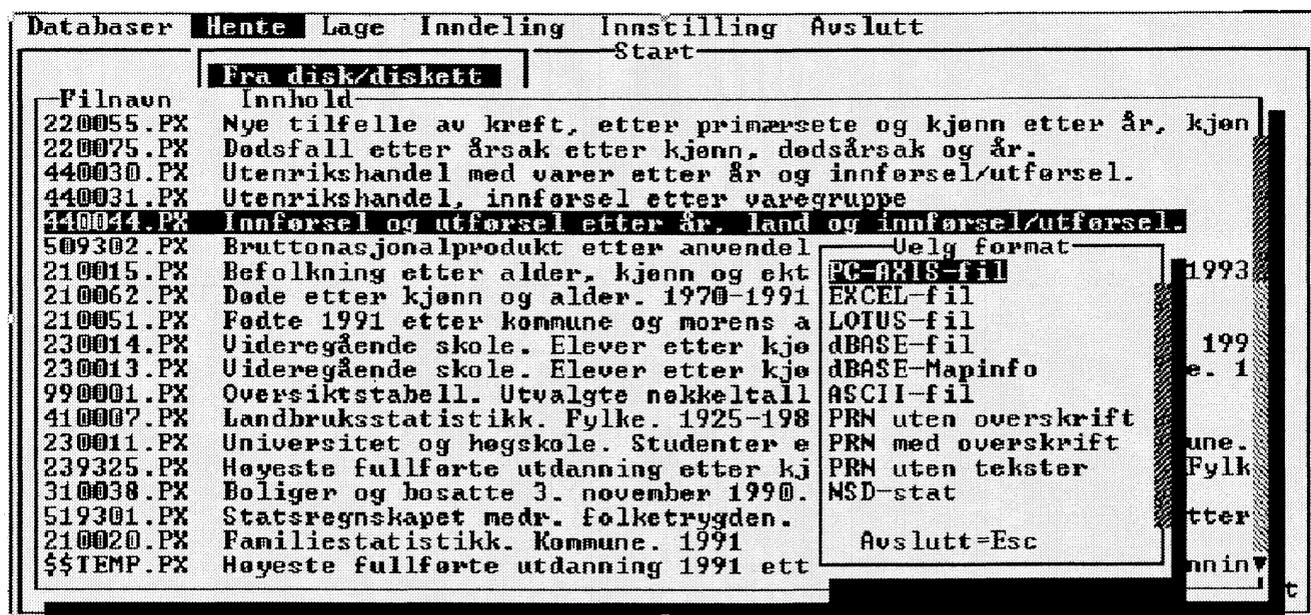
aktiv database og lagringsdatabase i PC-AXIS. Et eksempel på en fil i PC-AXIS-format er vist i vedlegg A.

En tabell som konverteres til et annet format enn PC-AXIS, får en annen filtypebetegnelse (se listen ovenfor) og havner i den DOS-katalog som er angitt som lagringsdatabase. Hvis du vil arbeide med tabellen i et annet program, avslutter du PC-AXIS, starter programmet og henter opp tabellen fra den aktuelle DOS-katalogen.

4.2 Å hente en tabell fra disk/diskett

Når du vil hente og konvertere en tabell fra en diskett til PC-AXIS, går du fram på denne måten:

1. Velg **Hente** på menylinjen og deretter **Fra diskett** i menyen. Det kommer nå opp en liste over de tabellene som finnes på disketten.
2. Velg en tabell. Det kommer nå opp en liste over ulike formater (figur 4.1).
3. Velg et format. Hvis du skal bearbeide tabellen i PC-AXIS, velger du PC-AXIS-format. Hvis du skal benytte tabellen i et annet program, velger du et passende format for dette programmet. Det kommer nå opp et dialogvindu med inntastingsfelt.
4. Skriv et filnavn i inntastingsfeltet og velg **OK**.
5. Hvis du har valgt PC-AXIS-format, kommer det opp et nytt dialogvindu der du kan skrive inn en tekst som beskriver innholdet i filen – hvis du skulle ønske det. Trykk Enter.
6. Hvis du har valgt et av alternativene PRN uten overskrift eller PRN med verskrift, kommer det opp en liste over ulike skilletegn. Velg et av alternativene i listen.
7. Det kommer nå opp en melding, for eksempel:
 "PC-AXIS-fil lagret katalog D:\PCAXIS\DATABASE"
 Trykk på Esc eller høyre musknapp, så forsvinner meldingen.
8. Du har nå en mulighet til å konvertere den samme tabellen til andre formater ved å gjenta punktene 3-6.
9. Trykk på Esc en gang til, så forsvinner menyen over filformater. Du kan nå velge å hente en annen tabell fra samme diskett på samme måte som da du hentet den første.

Figur 4.1. Formater

Den tabellen du valgte, er nå blitt kopiert fra disketten, blitt konvertert og har havnet enten i lagringskatalogen i PC-AXIS (hvis du har konvertert til PC-AXIS-format) eller i den samme DOS-katalogen som den aktive databasen befinner seg i på harddisken (hvis du har konvertert til et annet format).

Hvis du har valgt PC-AXIS-format, og lagringskatalogen er den samme som den aktive databasen, kan du hente opp tabellen fra den aktive databasen og bearbeide den i PC-AXIS. Hvis du har ulike kataloger som aktiv database og lagringsdatabase bytter du først aktiv database til lagringsdatabase. Kapittel 6 inneholder informasjon om dette.

Hvis du vil arbeide med tabellen i et annet program, avslutter du PC-AXIS, starter det ønskede programmet og henter opp tabellen fra den aktuelle DOS-katalogen.

4.3 Å hente fra CD-ROM/Server

Hvis du arbeider med en CD-ROM plate, kan du utnytte alternativet Hente fra CD-ROM/Server. Det samme gjelder hvis du har tilgang til en server med PC-AXIS databaser.

For å bruke dette alternativet stiller du inn CD-stasjonen (alternativt serveren) som importkatalog. Du får en meny over databaser, emneområder og innhold som finnes på platen/serveren, samt et dialogvindu der du selv kan skrive inn navn på de variabler som du vil hente ut.

Hvis du ikke markerer noen database betyr det at filene hentes ut uavhengig av i hvilken database de ligger. Det samme gjelder for emneområder og innhold. Du

må imidlertid markere minst ett alternativ i minst ett vindu. Markeringer gjøres med mellomrom-tasten.

Hvis du vil velge ut fra variabler, skriver du navnet på variabelen i det fjerde vinduet. Hvis noen av variablene finnes på filen, vil filen bli hentet ut. Hvis vinduet er tomt vil filene bli hentet ut uavhengig av hvilke variable de inneholder.

Når du markerer ønsket alternativ og/eller har skrevet inn navn på variabler som skal være med, trykker du OK.

Du får en fortegnelse over alle filer som stemmer med det ønskede valget og kan så siden velge fra disse på samme måten som ved å hente fra disk/diskett. Filen legges som vanlig i en lagringsdatabase dersom du konverterer til PC-AXIS-format og i samme katalog som lagringsdatabasen dersom du konverterer til annet format.

4.4 Å hente en tabell fra SSB

PC-AXIS har en innebygget kommunikasjonsfunksjon som i prinsippet skulle gjøre det mulig å kople seg direkte opp mot sentrale databaser for uttrekk og nedlasting av data i PC-AXIS-format. Blant annet på grunn av omlegginger i Statistisk sentralbyrås statistiske databaser er denne funksjonen foreløpig ikke operativ.

Utover data som er tilgjengelig på CD-ROM, kan imidlertid eksterne brukere som er tilknyttet Internet hente data i PC-AXIS format fra SSBs Web-tjeneste.

Brukere som ellers ønsker tabeller i PC-AXIS format kan imidlertid bestille dette fra Statistisk sentralbyrå.

4.5 EDIFACT - GESMES

I tillegg til filer i PC-AXIS format, kan filer i GESMES-format også hentes inn i og konverteres til PC-AXIS.

Du får opp et vindu hvor du angir innfilens navn, søkeveg, utfilens navn (PC-AXIS), og hvilket emneområde du vil at filen skal plasseres under. Når konverteringen er ferdig benytter du Hente funksjonen i PC-AXIS for å få lagret den nye .px-filen i databasen.

5. Databaser i PC-AXIS

Dette kapitlet inneholder informasjon om hvordan du går fram når du skal hente opp en tabell fra en database. Videre beskrives strukturen i en database, hvordan du går fram for å opprette nye databaser i PC-AXIS, og hvordan du kan kopiere, flytte og fjerne emneområder og tabeller.

5.1 Databasens struktur

En database i PC-AXIS er bygd opp av ett eller flere emneområder. Innenfor hvert emneområde kan det være én eller flere tabeller (en tabell svarer til en DOS-fil). Figur 5.1 viser strukturen i en database i PC-AXIS.

5.2 Å hente fram en tabell fra databasen

Når programmet blir installert, finnes det bare en database i PC-AXIS. Det er den aktive databasen din som du kan velge emneområder og tabeller fra. Når du får mer materiale i PC-en din, kan du ha flere databaser, og du kan da skifte aktiv database etter beskrivelsen nedenfor i avsnitt 5.5.

Å velge tabell

Når du vil hente en tabell fra databasen, går du fram på denne måten:

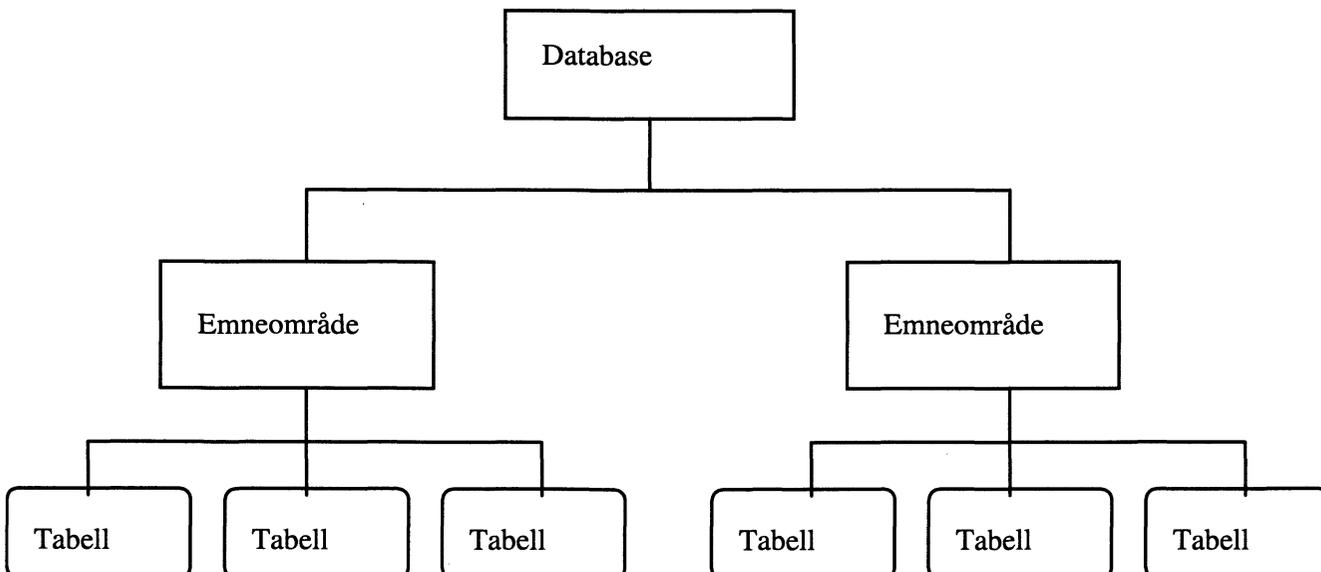
1. Velg **Database** på menylinjen og deretter **Velg tabell** i menyen. Det kommer nå opp en liste over emneområder.
2. Velg et emneområde. Det kommer nå opp en liste over tabeller.
3. Velg en tabell. Det kommer nå opp et dialogvindu (figur 5.2).

Å velge variabler og verdier

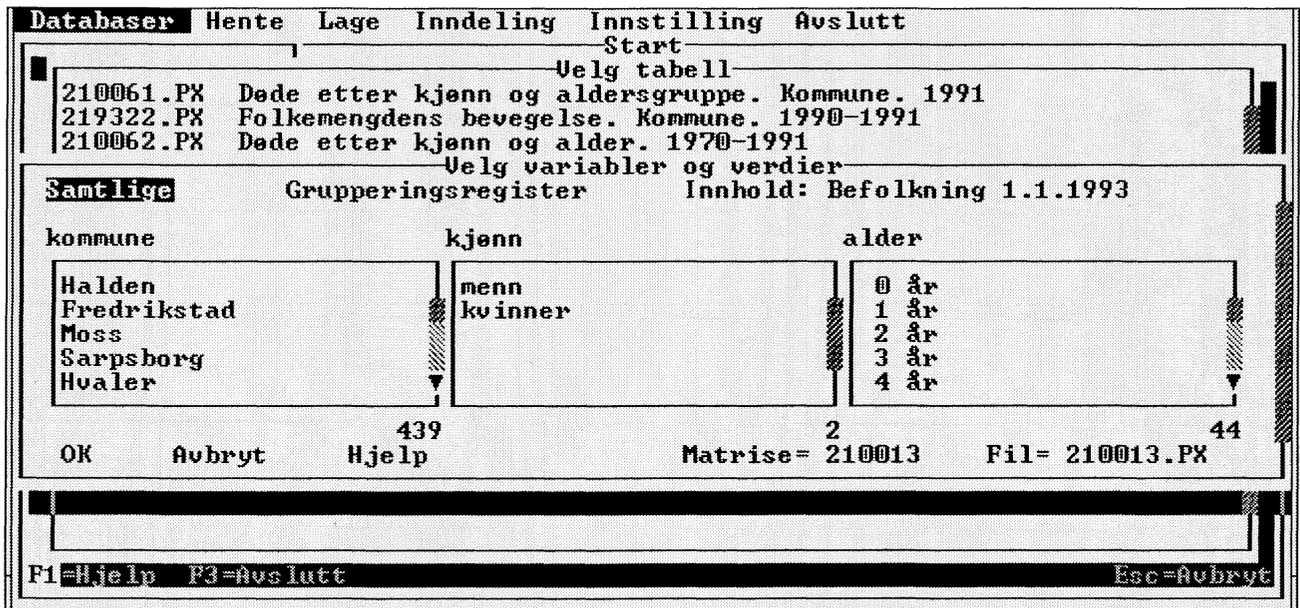
Du kan nå bestemme hvilke variabler og verdier som skal være med i den tabellen som du henter inn i PC-AXIS. Det gjør du ved å markere variabler og verdier i dialogvinduet.

Variablene presenteres over listevinduene, og verdiene presenteres i listevinduene under de respektive variablene. Du kan markere variabler og verdier på en av disse måtene:

1. Velg **Samtlige** på den øverste linjen i dialogvinduet. Alle verdier markeres da i listevinduene.
2. Velg **Grupperingsregister**. Dette alternativet er bare med i dialogvinduet hvis tabellen inneholder variabler som har grupperingsregister. Se beskrivelsen nedenfor under "Å aktivere et grupperingsregister".
3. Velg en "variabel" over et listevindu (overskriften over listevinduet). Alle verdier i vinduet markeres.
4. Marker (eller fjern markeringen) ulike "verdier" direkte i listevinduene. Hvis verditekstene er så lange at de ikke får plass i vinduene, kan du bla innenfor vinduet ved hjelp av Ctrl+piltast.

Figur 5.1. Strukturen i en database i PC-AXIS

Figur 5.2. Variabler og verdier

Det finnes også to ulike kommandoer for å markere og søke etter verdier.

5. Søk med kommandoen **Ctrl+s**

Still deg i vinduet med verdier for den variabelen du vil velge. Hvis du trykker Ctrl+s, får du opp et vindu der du fyller inn et søkebegrep. Hvis du for eksempel befinner deg i vinduet med alder og vil velge alle aldrer fra og med 20 til og med 29, kan du skrive 2 som søkebegrep. Da blir aldrene 2, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28 og 29 markert. Du fjerner så markeringen av 2.

6. Marker med kommandoen **Ctrl+m**

Du kan også velge ut alle verdier som har en viss lengde. Hvis du befinner deg i vinduet med verdier for variabelen alder og står på en verdi som er én posisjon lang, for eksempel 0, og så trykker Ctrl+m, markeres alle verdier som er én posisjon lange: 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 og 9.

Når du så velger **OK**, vil den tabellen som presenteres, bestå av de variablene og verdiene som du har markert i hele dialogvinduet.

Hvis du ikke har valgt verdier fra alle variabler, kan det hende du får en melding om at du må velge minst én verdi for en variabel. Det må du gjøre for at den tabellen du får opp, skal gi en fullstendig beskrivelse av innholdet i tabellen. Bare variabler som inneholder en sum, eller som inneholder alle verdier som trengs for å bygge opp en sum, kan elimineres. Du har seinere under **Beregne** mulighet for å eliminere ytterligere variabler.

Det kan også hende at du har valgt så mange verdier at lageret i PC-en din ikke er stort nok til å presentere tabellen. Du må da begrense valget ditt til færre verdier og/eller variabler.

Å aktivere et grupperingsregister

Når du henter inn en tabell fra diskett eller direkte fra SSB, får du de verdiene for de respektive variablene som du spesifiserer i uttaket. Under **Inndeling** i PC-AXIS kan du ut fra et verdigrunnlag lage egne grupperinger for en variabel, som du kan benytte i en tabell. Kapittel 9 beskriver hvordan du oppretter slike registre.

Når du vil benytte et grupperingsregister for en tabell, går du fram på denne måten:

1. Velg **Grupperingsregister** i dialogvinduet over variabler og verdier. Det kommer nå opp en liste over de variablene som kan kobles til grupperingsregistre.
2. Velg en variabel. Det kommer nå opp en liste over grupperingsregistre som er koblet til samme verdigrunnlag som variabelen.
3. Velg et grupperingsregister. Dialogvinduet kommer nå opp igjen (figur 5.3).

Navnet på det valgte grupperingsregisteret har erstattet navnet på den opprinnelige variabelen i dialogvinduet. De opprinnelige verdiene er blitt erstattet av navnene på gruppene i grupperingsregisteret.

I eksemplet ovenfor er variabelen alder blitt erstattet med grupperingsregisteret 5-årsklasser.

Databaser			Hente	Lage	Inndeling	Innstilling	Avslutt	
Start								
Velg tabell								
210061.PX	Døde etter kjønn og aldersgruppe. Kommune. 1991							
219322.PX	Folkemengdens bevegelse. Kommune. 1990-1991							
210062.PX	Døde etter kjønn og alder. 1970-1991							
Velg variabler og verdier								
Sant lige	Grupperingsregister			Innhold: Befolkning 1.1.1993				
kommune	kjønn		5-årsklasser					
Halden	menn		0- 4					
Fredrikstad	kvinner		5- 9					
Moss			10-14					
Sarpsborg			15-19					
Hvaler			20-24					
OK	Avbryt	439	2	20	Matrise= 210013			File= 210013.PX
		Hjelp						

Figur 5.3. Variabler og verdier

Hvis du vil benytte det samme grupperingsregisteret på en annen passende variabel, velger du **Grupperingsregister** igjen og deretter variabel. Du må også oppgi et nytt navn på grupperingsregisteret for denne variabelen, ettersom navnet på grupperingsregisteret allerede er reservert for den variabelen du valgte tidligere.

Du kan nå bestemme hvilke variabler og verdier, eventuelt grupper, som skal inngå i den tabellen du henter inn i PC-AXIS. Det gjør du ved å markere variabler og verdier i dialogvinduet.

Når du så velger **OK**, vil den tabellen som blir presentert, bestå av de variablene og verdiene som du har markert i dialogvinduet. Du kan da fortsette med bearbeidinger slik det er beskrevet i kapittel 6.

5.3 Vedlikehold av den aktive databasen

Vedlikehold av den aktive databasen innebærer at emneområder og tabeller enten kopieres, flyttes, fjernes eller endrer rekkefølge. Legg merke til at flytting og kopiering skjer fra den aktive databasen til en annen database som du har opprettet. Se nedenfor i avsnitt 5.4 "Å opprette en database". Endring av rekkefølge på emner eller tabeller kan kun utføres hvis den aktive databasen ikke er skrivebeskyttet.

Å kopiere eller flytte en tabell

Når du vil kopiere eller flytte en tabell fra den aktive databasen til en annen database, går du fram på denne måten:

1. Velg **Database** på menylinjen og deretter **Vedlikehold** i menyen. Det kommer nå opp en liste over hva som kan gjøres.

2. Velg **Kopiere tabell** eller **Flytte tabell**. Det kommer nå opp en liste over emneområder.
3. Velg et emneområde. Det kommer nå opp et dialogvindu med tabeller.
4. Marker en tabell i dialogvinduet og velg **OK** (du kan også markere flere tabeller). Det kommer nå opp et dialogvindu.
5. Velg en database som du ønsker at den tabellen som kopieres eller flyttes, skal lagres i. Marker stasjon og DOS-katalog, og velg **OK**. Det kommer nå opp en melding, for eksempel:

"Kopierer (tabellnavn)"

Å fjerne en tabell

Når du vil fjerne en tabell fra den aktive databasen, går du fram på denne måten:

1. Velg **Database** på menylinjen og deretter **Vedlikehold** i menyen. Det kommer nå opp en liste over hva som kan gjøres.
2. Velg **Fjern tabell**. Det kommer nå opp en liste over emneområder.
3. Velg et emneområde. Det kommer nå opp et dialogvindu med tabeller.
4. Marker en tabell i dialogvinduet og velg **OK** (du kan også markere flere tabeller). Denne meldingen kommer nå opp:

"Fjerner (tabellnavn)"

Å kopiere eller flytte et emneområde

Når du vil kopiere eller flytte et emneområde fra den aktive databasen til en annen database, går du fram på denne måten:

1. Velg **Database** på menylinjen og deretter **Vedlikehold** i menyen. Det kommer nå opp en liste over hva som kan gjøres.
2. Velg **Kopiere emneområde** eller **Flytte emneområde**. Det kommer nå opp et dialogvindu med emneområder.
3. Marker et emneområde og velg **OK** (du kan også markere flere emneområder). Det kommer nå opp et dialogvindu.
4. Velg en database som du ønsker at det emneområdet som kopieres eller flyttes, skal lagres i. Marker stasjon og DOS-katalog, og velg **OK**. Det kommer nå opp en melding for hver tabell i emneområdet, for eksempel:

"Kopierer (tabellnavn)"

Å fjerne et emneområde

Når du vil fjerne et emneområde fra den aktive databasen, går du fram på denne måten:

1. Velg **Database** på menylinjen og deretter **Vedlikehold** i menyen. Det kommer nå opp en liste over hva som kan gjøres.
2. Velg **Fjern emneområde**. Det kommer nå opp et dialogvindu med emneområder.
3. Marker et emneområde og velg **OK** (du kan også markere flere emneområder). Det kommer nå opp en melding for hver tabell i emneområdet, for eksempel:

"Fjerner (tabellnavn)"

Å endre rekkefølgen på emneområdene

1. Velg **Database** på menylinjen og deretter **Vedlikehold** i menyen. Det kommer nå opp en liste over hva som kan gjøres.
2. Velg **Endre rekkefølgen på emneområdene**.
3. Marker emneområdene i Fra-feltet i den rekkefølge du vil at de skal ligge. Velg **OK** når du er ferdig.

Å endre rekkefølgen på tabeller

1. Velg **Database** på menylinjen og deretter **Vedlikehold** i menyen. Det kommer nå opp en liste over hva som kan gjøres.

2. Velg **Endre rekkefølgen på tabeller**. Du får nå opp en meny med emneområdene. Velg et av disse.
3. Marker tabellene i Fra-feltet i den rekkefølge du vil de skal ligge. Velg **OK** når du er ferdig.

Å liste databasens innhold

1. Velg **Database** på menylinjen og deretter **Vedlikehold** i menyen. Det kommer nå opp en liste over hva som kan gjøres.
2. Velg **Liste databasens innhold**. Du får nå opp et bilde hvor du oppgir navn på utfilen, samt sidelayout. Velg **OK**. Filen med opplysninger om databaseinnholdet kan nå tas inn og bearbeides videre i et tekstbehandlingsprogram.

5.4 Å opprette en ny database

Når du installerer PC-AXIS, opprettes det en aktiv database på harddisken (DOS-katalogen DATABASE). Hvis du har lagret mange tabeller, kan det bli aktuelt å fordele dem på flere databaser.

Når du vil opprette en ny database (en ny DOS-katalog), går du fram på denne måten:

1. Velg **Database** på menylinjen og deretter **Ny database** i menyen. Det kommer nå opp et dialogvindu med et inntastingsfelt. Under inntastingsfeltet kan du se hvilken database som er aktiv.
2. Skriv navnet på den nye databasen i inntastingsfeltet, og velg **OK**.

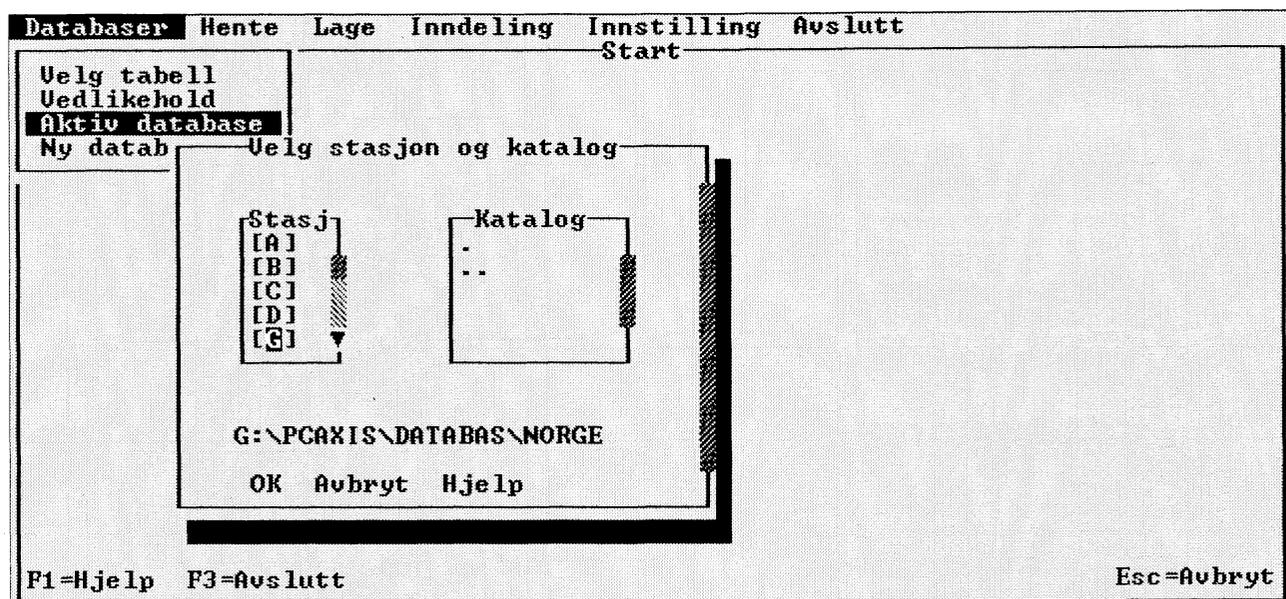
Den nye databasen (den nye katalogen) blir en underkatalog til den aktive databasen. Hvis du vil at databasen skal plasseres et annet sted i DOS-hierarkiet, må du skrive det fullstendige katalognavnet (for eksempel C:\katalognavn).

Hvis du vil hente materiale til den nye databasen (fra diskett) eller arbeide med den, må du først bytte aktiv database.

5.5 Å bytte aktiv database

Når du henter en tabell fra en diskett og konverterer den til PC-AXIS-format, havner tabellen i den aktive databasen i PC-AXIS på harddisken (se neste avsnitt). Hvis du konverterer tabellen til et annet format, havner den i samme DOS-katalog som den aktive databasen. Hvis du vil arbeide med tabellen i et annet program, kan du hente inn tabellen fra den aktuelle DOS-katalogen.

Du kan se hvilken database som er aktiv ved å velge **Database** på menylinjen og deretter **Aktiv database** i menyen. Under listevinduene i det dialogvinduet som

Figur 5.4. Stasjon og katalog

er framme på skjermen, presenteres den aktive databasen (den aktuelle DOS-katalogen).

Hvis PC-AXIS installeres uten at grunninnstillingen forandres, er den aktive databasen DATABASE (DOS-katalogen DATABASE). Så lenge du ikke forandrer innstilling eller aktiv database, havner alle tabeller som du henter inn, i denne databasen.

Du kan forandre grunninnstillingen ved å velge **Innstilling** på menylinjen og **Katalog** i menyen. En endring her blir varig. Neste gang du går inn i PC-AXIS, er det den katalogen du forandret til, som er den aktive databasen.

Du kan også forandre midlertidig til en annen katalog. Det gjør du på denne måten:

1. Velg **Database** på menylinjen og deretter **Aktiv database** i menyen. Det kommer nå opp et dialogvindu (figur 5.4).
2. Marker stasjon og DOS-katalog i dialogvinduet. Valgene dine skrives ut under listevinduene i dialogvinduet. Velg **OK**.

DOS-katalogene danner en hierarkisk struktur som kan sammenlignes med et tre der underkataloger greiner ut seg fra en overkatalog.

I hver katalogliste finnes det et alternativ som betegnes med .. (to punkter). Hvis du velger dette alternativet, flytter du deg fra underkatalog til overkatalog.

6. Å bearbeide tabeller i PC-AXIS

Dette kapitlet inneholder først informasjon om bearbeidingsbildet i PC-AXIS, og deretter følger en beskrivelse av tabelloverskriftene som vises på skjermen. Siden behandles beregnings-, aritmetikk- og redigeringsfunksjonene i programmet, og deretter hvordan tabeller og diagrammer skrives ut.

Hvordan du går fram for å lagre en tabell i PC-AXIS, får du vite til slutt i kapitlet.

6.1 Bearbeidingsbildet

Når du har hentet inn en tabell i PC-AXIS, kommer tabellen inn i bearbeidingsbildet (figur 6.1).

Hvis forspalten inneholder flere variable enn ett, skrives variabel 2 på ny linje med 2 posisjoner innrykk, variabel 3 på ny linje med 4 posisjoner innrykk. Dette sparer plass på skjermen slik at flere kolonner kan vises samtidig.

I bearbeidingsbildet kan du utføre beregninger, redigere og lagre en tabell. Du kan også skrive ut tabellen og presentere den som et diagram.

Av og til kommer det opp en fotnote for tabellen. Trykk på Esc eller høyre musknapp når du har lest fotnoten. Trykk på F7 hvis du vil se på fotnoten igjen. Trykk også på F7 for å få fram andre fotnoter som ikke presenteres automatisk.

Når du arbeider med en tabell i bearbeidingsbildet, har du en mulighet til å angre på den bearbeidingen du gjorde sist. Når du trykker på F5, kommer du tilbake til

den situasjonen som gjaldt før du utførte bearbeidingen.

Med tasten F10 kan du hoppe med markøren mellom menylinjen og tabellen (vekselvis aktivere menylinjen og tabellen).

Hvis du har en tabell framme som strekker seg over flere skjermbilder, kan du bla i tabellen ved å plassere musa på en av pilene i underkant av bearbeidingsbildet og trykke på venstre musknapp.

Du kan også bla med piltastene, med Page Up eller Page Down og med Home/End. Se beskrivelsen i kapittel 3.

Hvis du vil gå ut av bearbeidingsbildet og tilbake til startbildet, går du fram på denne måten:

1. Velg **Avslutt** på menylinjen. Det kommer nå opp et dialogvindu.
2. Velg **OK** (trykk Enter).

Hvis du velger **Avslutt** på menylinjen etter at du har bearbeidet en tabell i bearbeidingsbildet, må du ta stilling til om den bearbeidede tabellen skal lagres eller ikke.

6.2 Tabelloverskrift

En tabell som vises i bearbeidingsbildet, har en overskrift som er laget automatisk av programmet. Tabelloverskriften gir informasjon om tabellens innhold og variabler.

Beregne Aritmetikk Aritmetikk_(at) Redigere Vise Lagre Avslutt		210013						
Befolkning 1.1.1993 etter kommune, kjønn og 5-årsklasser.		Bearbeiding 210013.PK						
	Menn	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39
	0-4							
Halden	814	704	772	890	1015	998	893	885
Fredrikstad	728	600	653	782	1006	1085	856	918
Moss	770	642	689	847	1088	1042	868	805
Sarpsborg	1449	1317	1452	1668	1815	1714	1635	1664

F1=Hjelpe F3=Avslutt F5=Angre F7=Fotnote F10=Menyvalg ◀ ▶ ▲ ▼

Figur 6.1. Tabell i bearbeidingsbildet

Eksempel:

"Folkemengde etter fylke, kjønn, alder og sivilstatus"

Innhold: Folkemengde

Variabler: Fylke, kjønn, alder og sivilstatus

Ordet "etter" skiller innholdet fra variablene.

Variablene skiller med komma. Kommaet byttes ut med ordet "og" mellom de to siste variablene.

Når det skal utføres en beregning med prosent eller promille og de inngående verdiene skal presenteres, er tabelloverskriften alltid delt på minst to linjer.

Eksempel:

"Folkemengde etter fylke, kjønn, alder og sivilstatus
Fordeling etter antall og prosent"

6.3 Beregninger

Det finnes tre ferdige regnefunksjoner i PC-AXIS (summering, prosent og promille). Du finner dem under alternativet **Beregne** på menylinjen.

Du kan velge å presentere resultatet av beregningene "uten inngående verdier" eller "med inngående verdier".

Hvis du velger "uten inngående verdier", blir bare resultatet av beregningen presentert i den nye tabellen (verdier som ikke er berørt av beregningen, finner du naturligvis også igjen). Hvis du velger "med inngående verdier", blir de kolonnene/linjene som inngår i beregningen, presentert sammen med resultatet. Resultatet danner da en ny linje eller kolonne i den eksisterende tabellen.

Summering

Når du vil summere verdier, går du fram på denne måten:

1. Velg **Beregne** på menylinjen og deretter alternativet **Summering med inngående verdier** eller **Summering uten inngående verdier**. Det kommer nå opp et dialogvindu.

Du kan nå markere en hel variabel eller enkeltverdier innenfor en variabel.

Merk!

Hvis du velger å summere en hel variabel uten å presentere inngående verdier, forsvinner variabelen helt fra tabellen.

2. Marker variabel eller verdier i dialogvinduet, og velg **OK**. Det kommer nå opp et dialogvindu med et inntastingsfelt (figur 6.2). (Dialogvinduet kommer ikke opp hvis du har valgt å summere en hel variabel uten å vise inngående verdier.)

Programmet vil nå ha et navn på resultatet av beregningen.

3. Skriv navn på den nye verdien som er summen av de markerte verdiene (et nytt navn), og velg **OK**.

Prosent og promille

Hvis du vil beregne prosent eller promille uten å vise de inngående verdiene, går du fram på denne måten:

1. Velg **Beregne** på menylinjen og deretter alternativet **Prosent** eller **Promille uten inngående verdier**.

The screenshot shows a software window titled "Beregne Aritmetikk Aritmetikk_(at) Redigere Vise Lagre Avslutt" with a file name "230025.PX". The main menu bar includes "Beregning", "Aritmetikk", "Aritmetikk_(at)", "Redigere", "Vise", "Lagre", and "Avslutt". The window title is "230025 - Bearbeiding".

The dialog box is titled "Velg variabler og verdier" and contains the following elements:

- Buttons: "OK", "Avbryt", "Hjelp" (bottom left).
- Text: "Summere inklusive inngående verdier" (top left).
- Input fields: "AAR" (containing "1990"), "FYLKE" (containing a list of regions: 01 Østfold, 02 Akershus, 03 Oslo, 04 Hedmark, 05 Oppland), "KJØNN" (containing "Menn" and "Kvinner").
- Text: "Angi navn på ny verdi" (center).
- Input field: "Navn Begge kjønn" (center).
- Buttons: "OK", "Avbryt", "Hjelp" (center).
- Status bar: "Matrise= 230025 Fil= 230025.PX" (bottom).

Figur 6.2. Oppgi navn på ny verdi

Du kan nå markere en variabel, en enkelt verdi eller en verdi for hver variabel.

Hvis du velger en variabel i dialogvinduet (samtlige verdier for variabelen markeres), blir verdiene summert og danner nevneren i prosent- eller promilleberegningen. Hvis du markerer en enkelt verdi, vil denne verdien danne nevneren i beregningen. Og endelig, hvis du markerer en verdi for hver og en av variablene i tabellen, blir en tabellcelle nevner i beregningen.

2. Marker variabel eller verdier i dialogvinduet, og velg **OK**. Det kommer nå opp et dialogvindu med et inntastingsfelt.

Programmet foreslår navnet "prosent", eventuelt "promille". Du kan forandre dette hvis du vil. Velg **OK**.

Prosent/promille og absolutte tall

Hvis du vil beregne prosent eller promille og vise også de inngående verdiene, går du fram på denne måten:

1. Velg **Beregne** på menylinjen og deretter **Prosent** eller **Promille med inngående verdier**.

Du kan nå markere en variabel, en enkelt verdi eller en verdi for hver variabel på samme måte som beskrevet ovenfor for prosent og promille.

2. Marker variabel eller verdier i dialogvinduet, og velg **OK**. Det kommer nå opp et dialogvindu med et inntastingsfelt.

Programmet foreslår navnet "prosent", eventuelt "promille". Du kan forandre dette om du vil.

Det navnet du skriver i dialogvinduet, benyttes i en forspalte eller et tabellhode som verdi på en ny variabel som blir laget ved beregningen. Navnet benyttes også i overskriften, som får en ny linje, for eksempel "Fordeling etter antall og prosent".

3. Skriv nytt navn. Velg **OK**.

Hvis den opprinnelige tabellen ikke inneholder tekst for benevning, får du et spørsmålstegn i forspalten eller tabellhodet og overskriften. Du kan forandre dette under alternativet **Redigere, Forandre tekster**.

6.4 Aritmetikk

PC-AXIS inneholder fire regnefunksjoner:

- addisjon
- subtraksjon
- divisjon
- multiplikasjon

Du kan velge mellom å utføre utregningene innenfor en tabell eller mellom to tabeller. Disse to valgene svarer til alternativene **Aritmetikk** og **Aritmetikk (at)** på menylinjen.

Under alternativet **Aritmetikk** kan du utføre regneoperasjoner med to operander. Regneoperasjonen kan utføres på linjer eller i kolonner i den eksisterende tabellen med maksimalt to verdier fra én og samme variabel.

I stedet for å utføre en regneoperasjon med to verdier kan du oppgi en konstant som du vil addere, subtrahere, dividere eller multiplisere med en verdi. Verdien og konstanten blir da operander i regneoperasjonen.

Aritmetikk (at) står for "aritmetikk med annen tabell". Under dette alternativet på menylinjen kan du utføre skalære regneoperasjoner (parvis aritmetikk med tabellceller) med den aktuelle tabellen og en annen tabell. Du kan gjøre dette bare hvis tabellene inneholder de samme variablene og verdiene (er likeverdige).

I stedet for å utføre en regneoperasjon med en annen tabell kan du også her oppgi en konstant som du vil addere, subtrahere, dividere eller multiplisere med hele den aktuelle tabellen.

Du kan velge å presentere resultatet av beregningene "uten inngående verdier" eller "med inngående verdier".

Hvis du velger "uten inngående verdier", blir bare resultatet av beregningen presentert i tabellen (uten de inngående verdiene). Hvis du velger "med inngående verdier", blir de kolonnene/linjene som inngår i beregningen, presentert sammen med resultatet. Resultatet kommer da i nye linjer eller kolonner i den aktuelle tabellen.

Ved gjentatt bruk av aritmetikkfunksjonen er det mulig å bygge opp vilkårlige aritmetiske uttrykk av typen $A*(B+C)/D$.

Aritmetikk med to verdier

Når du vil utføre aritmetikk med to verdier i den aktuelle tabellen, går du fram på denne måten:

1. Velg **Aritmetikk** på menylinjen og deretter et av alternativene i menyen. Det kommer nå opp et dialogvindu.
2. Marker to verdier for en og samme variabel. De valgte verdiene skrives ut under listevinduene i dialogvinduet.

Programmet vil nå ha et navn på resultatet av beregningen. Det nye navnet blir presentert som en ny verdi for den variabelen som er markert.

3. Skriv navnet på resultatet i inntastingsfeltet (et nytt navn), og velg **OK**.

Aritmetikk med en verdi og en konstant

Når du vil gjøre regneoperasjoner med en verdi i den eksisterende tabellen og en konstant, går du fram på denne måten:

1. Velg **Aritmetikk** på menylinjen og deretter et av alternativene i menyen. Det kommer nå opp et dialogvindu.

Du kan nå markere den verdien som skal inngå i beregningen. Når du har markert en verdi, kommer det opp et inntastingsfelt lengst nede til høyre i dialogvinduet. I dette inntastingsfeltet kan du skrive en numerisk verdi (en konstant).

Verdien og konstanten skrives ut under listevinduene i dialogvinduet.

2. Marker en verdi og oppgi en konstant i dialogvinduet. Velg **OK**. Det kommer nå opp et dialogvindu med et inntastingsfelt.

Programmet vil nå ha et navn på resultatet av beregningen. Det nye navnet blir presentert som en ny verdi for den variabelen som er markert.

3. Skriv navnet på resultatet i inntastingsfeltet (et nytt navn), og velg **OK**.

Aritmetikk med to tabeller (uten inngående verdier)

Når du vil utføre regneoperasjoner med den aktuelle tabellen og en annen tabell, går du fram på denne måten:

1. Velg **Aritmetikk (at)** på menylinjen og deretter et av alternativene i menyen. Det kommer nå opp en meny.
2. Velg **Tabell**. Det kommer nå opp en liste over emneområder. Du må velge fra hvilket emneområde den andre tabellen skal hentes.
3. Det kommer nå opp en liste over likeverdige tabeller fra det valgte emneområdet. Hvis ingen tabeller oppfyller kravet til likeverdighet, får du i stedet en feilmelding.
4. Velg en tabell. Det kommer nå opp et dialogvindu.

Programmet spør etter en ny benevnelse for tabellen. Teksten du skriver inn, blir bare synlig i tabellen hvis du utfører en beregning eller redigering som fører til at tabellen får to benevninger.

5. Skriv inn ønsket tekst og velg **OK**.

Tabellen presenteres nå på skjermen. Ettersom du ved en regneoperasjon har fått fram et nytt innhold i tabellen, kan du nå forandre tabelloverskriften.

6. Velg **Redigere** i menylinjen og deretter **Forandre tekster**.

Aritmetikk med to tabeller (med inngående verdier)

Når du vil utføre regneoperasjoner med to tabeller og vise også de inngående tabellene, går du fram på denne måten:

1. Velg **Aritmetikk (at)** på menylinjen og deretter et av alternativene i menyen. Det kommer nå opp en meny.
2. Velg **Tabell**. Det kommer nå opp en liste over emneområder. Du må velge fra hvilket emneområde den andre tabellen skal hentes.
3. Det kommer nå opp en liste over likeverdige tabeller fra det valgte emneområdet. Hvis ingen tabeller oppfyller kravet til likeverdighet, får du i stedet en feilmelding.
4. Velg en tabell. Det kommer nå opp et dialogvindu.

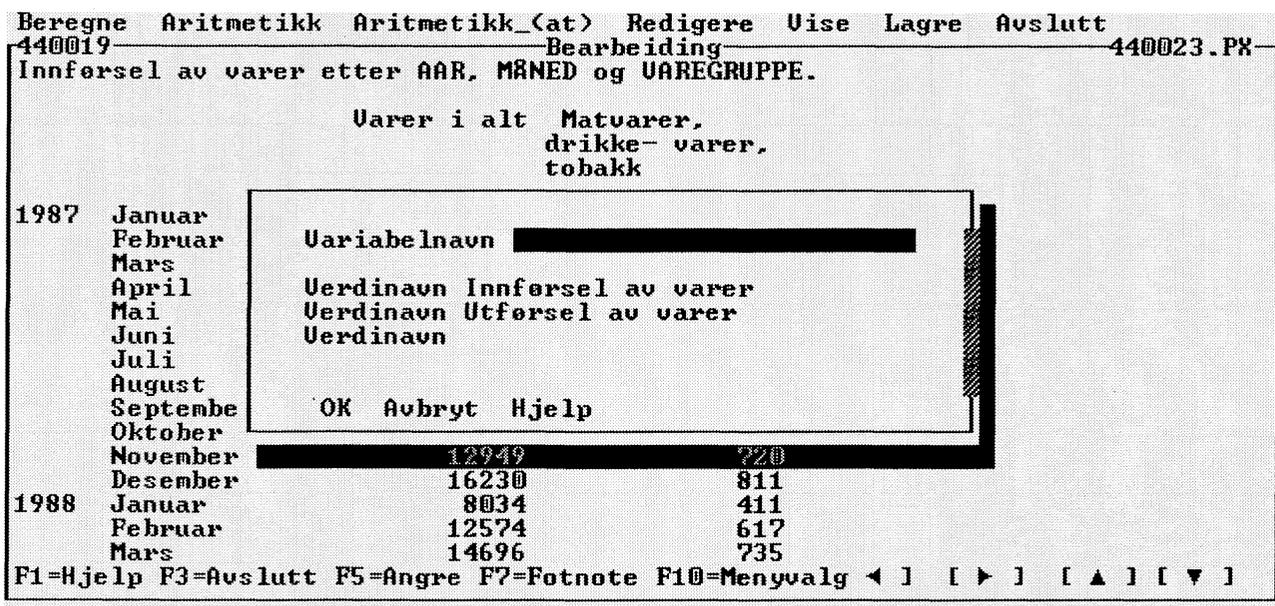
Programmet vil dels ha navn på den nye variabelen (vist i tabelloverskriften), dels tre ulike verdinavn (vist i forspalten). Det første verdinavnet er fylt inn på forhånd med innholdet i den eksisterende tabellen. Det andre er fylt inn med innholdet i den "andre tabellen". Du kan forandre til en annen tekst etter ønske. Det tredje verdinavnet skal gjelde for resultatet av beregningen.

Hvis du for eksempel har en tabell over innflyttede og derifra subtraherer utflyttede, og ønsker å vise både de inngående tabellene og resultatet, kan du oppgi:

Variabelnavn	flyttinger
Verdinavn	innflyttede
Verdinavn	utflyttede
Verdinavn	netto flytting

Merk!

De to inngående tabellene må være likeverdige, blant annet må de ha ens variabel- og verdinavn. Hvis de ikke er likeverdige i utgangspunktet, kan du få dem til å bli det ved å anvende de øvrige redigeringsfunksjonene.

Figur 6.3. Variabel- og verdnavn

- Skriv inn tekst i feltene og velg **OK**.

Tabellen kommer nå opp på skjermen. Ettersom tabelloverskriften nå ikke lenger svarer til innholdet, kan du endre den.

- Velg **Redigere** i menylinjen og deretter **Endre tekster**.

Aritmetikk med tabell og konstant (uten inngående verdier)

Når du vil utføre regneoperasjoner med den aktuelle tabellen og en konstant, går du fram på denne måten:

- Velg **Aritmetikk (at)** på menylinjen og deretter et av alternativene i menyen. Det kommer nå opp en liste.
- Velg **Konstant**. Det kommer nå opp et dialogvindu med to inntastingsfelter.

I det første feltet skal du oppgi konstanten for beregningen og i det andre en ny benevnning for tabellen.

- Fyll inn feltene og velg **OK**.

Tabellen blir nå vist på skjermen. Ettersom innholdet er blitt endret, kan du endre tabelloverskriften.

- Velg **Redigere** i menylinjen og deretter **Endre tekster**.

Aritmetikk med tabell og konstant (med inngående verdier)

Når du vil utføre regneoperasjoner med den aktuelle tabellen og en konstant og vil vise også den opprinnelige tabellen, går du fram på denne måten:

- Velg **Aritmetikk (at)** på menylinjen og deretter et av alternativene i menyen. Det kommer nå opp en meny.
- Velg **Konstant**. Det kommer nå opp et dialogvindu med tre inntastingsfelter.

Du kan nå oppgi den konstanten som du vil benytte i beregningen.

Programmet vil ha et navn på en ny variabel (blir presentert i tabelloverskriften) og to verdier for denne variabelen. Den første verdien står for den aktuelle tabellen, den andre verdien er navnet på resultatet av beregningen.

- Skriv inn konstanten og tekster i inntastingsfeltene, og velg **OK**.

Tabellen blir nå vist på skjermen, og ettersom du har endret innholdet i tabellen, bør du også endre tabelloverskriften.

- Velg **Redigere** i menylinjen og deretter **Endre tekster**.

```

Beregne  Aritmetikk  Aritmetikk_(at)  Redigere  Uise  Lagre  Avslutt
440019-----Bearbeiding-----440023.PX-----
Innførsel av varer etter AAR, MÅNED og VAREGRUPPE.

                Varer i alt  Matvarer,
                                drikke- varer,
                                tobakk

1987  Januar
      Februar
      Mars
      April
      Mai
      Juni
      Juli
      August
      Septembe
      Oktober
      November
      Desember
1988  Januar
      Februar
      Mars
      12949      720
      16230      811
      8034       411
      12574      617
      14696      735
F1=Hjelp F3=Avslutt F5=Angre F7=Footnote F10=Menyvalg [ < ] [ > ] [ ▲ ] [ ▼ ]

```

Figur 6.4. Konstant, variabel og verdier

6.5 Å redigere

Under alternativet **Redigere** på menylinjen finnes det forskjellige redigerings- og sammensettingsfunksjoner:

- fjerne en verdi
- endre variabelrekkefølgen
- endre verdirekkefølgen
- endre tekster
- kode/klartekst
- endre desimaler
- tabell ved siden av tabell
- tabell på tabell

De fem øverste funksjonene benyttes for å redigere den aktuelle tabellen. De to nederste funksjonene benyttes for å sette sammen den aktuelle tabellen med en annen, likeverdig tabell.

Å fjerne en verdi

Når du vil fjerne en verdi i en tabell, går du fram på denne måten:

1. Velg **Redigere** på menylinjen og deretter **Fjern verdi** i menyen. Det kommer nå opp et dialogvindu.
2. Marker én eller flere verdier som du vil fjerne, og velg **OK**.

Du kan ikke markere alle verdier for en variabel; minst én må være igjen.

Hvis du vil fjerne variabelen fra tabellen, skal du i stedet velge **Beregne** og summere uten inngående verdier.

Å endre variabelrekkefølgen

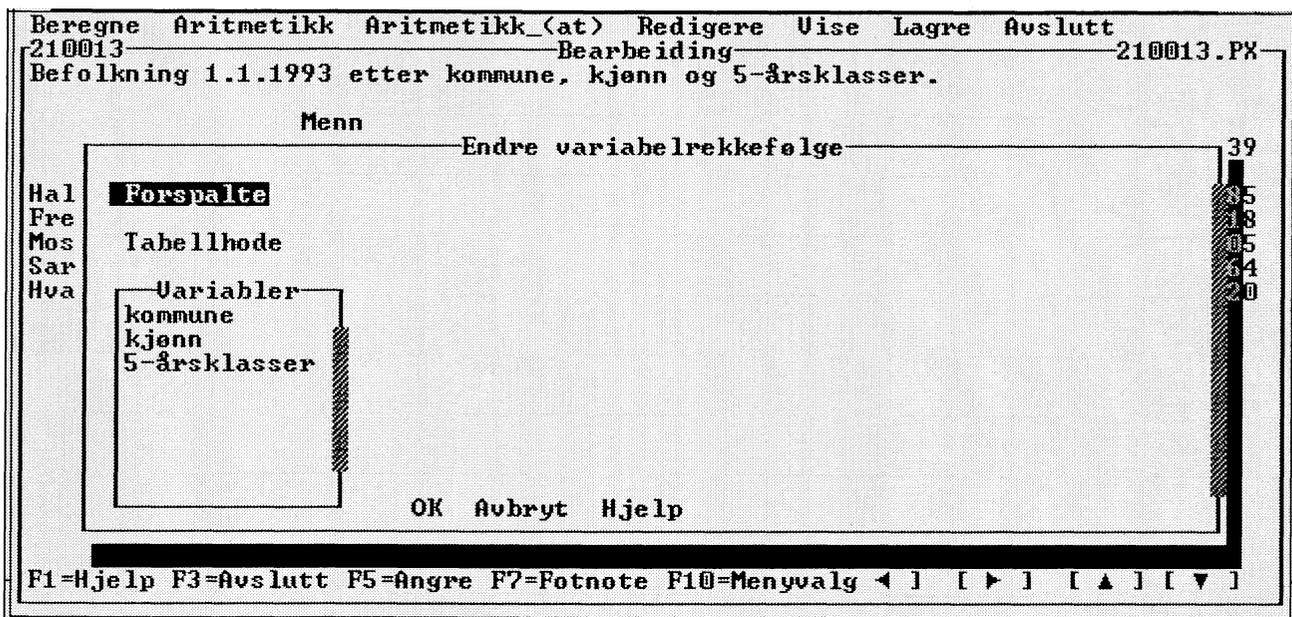
Når du vil endre rekkefølgen på variablene i en tabell, går du fram på denne måten:

1. Velg **Redigere** på menylinjen og deretter **Endre variabelrekkefølge** i menyen. Det kommer nå opp et dialogvindu (figur 6.5).
2. Velg et av alternativene **Forspalte** eller **Tabellhode** i dialogvinduet. Marker så en variabel i listevinduet. Den markerte variabelen flyttes til forspalten eller tabellhodet avhengig av hvilket av disse alternativene du har valgt. Alle variabler i listevinduet må flyttes. Velg **OK** når du har markert ferdig.

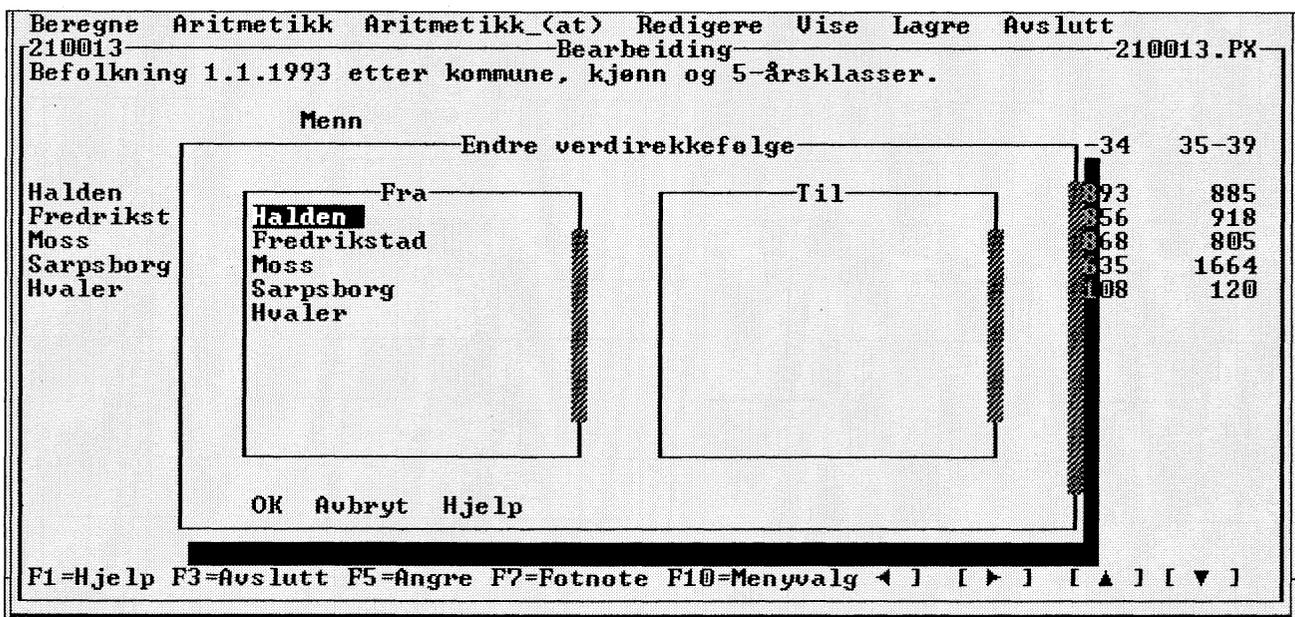
Å endre verdirekkefølgen

Når du vil endre rekkefølgen på verdiene for en variabel, går du fram på denne måten:

1. Velg **Redigere** på menylinjen og deretter **Endre verdirekkefølge** i menyen. Det kommer nå opp en liste over variabler.
2. Velg en variabel. Det kommer nå opp et dialogvindu (figur 6.6).
3. Marker en verdi i det venstre listevinduet. Den markerte verdien flyttes da og havner øverst i det høyre listevinduet. På denne måten kan du flytte alle verdiene. Velg **OK** når du er ferdig.

Figur 6.5. Variabelrekkefølge

Figur 6.6. Verdirekkefølge

Hvis du bare vil endre rekkefølgen på en del av verdiene, kan du velge **OK** når du har flyttet over de verdiene som du vil ha først. De resterende verdiene flyttes da over automatisk (i samme rekkefølge) og havner etter de verdiene som du først flyttet over.

Å endre tekster

Når du gjort beregninger med hele tabellen, stemmer kanskje ikke lenger innholdet i tabellen med det som står i overskriften. Du kan endre begynnelsen på tabelloverskriften ved å endre innholdsteksten. Du har også mulighet til å endre navn på variabler og verdier.

Når du vil endre tekster, går du fram på denne måten:

1. Velg **Redigere** på menylinjen og deretter **Endre tekster** i menyen. Det kommer nå opp et dialogvindu (figur 6.7).
2. I feltet Innhold står den teksten som danner første del av tabelloverskriften. Endre til ønsket tekst.

Hvis tabellen ikke inneholder en benevningsvariabel, finnes det også et felt for benevnelse. Hvis det ikke finnes tekst for benevnelse i den opprinnelige tabellen, står det et spørsmålsteget i feltet. Du kan endre teksten hvis du vil. Velg **OK**.

```

Beregne Aritmetikk Aritmetikk_(at) Redigere Uise Lagre Avslutt
210013-----Bearbeiding-----210013.PX
Befolkning 1.1.1993 etter kommune, kjønn og 5-årsklasser.

                Menn      35-39
                0- 4      5- 9
Halden          814      704
Fredrikstad     728      600
Moss            770      642
Sarpsborg      1449     1317
Hvaler         93       130

                Endre tekster
                Innhold: Befolkning 1.1.1993
                Mengdeenhet: Antall
                Variabel 1 kommune      1664
                Variabel 2 kjønn       120
                Variabel 3 5-årsklasser

                Endre verditekster på variabel nr.:
                OK   Avbryt   Hjelp
  
```

F1=Hjelp F3=Avslutt F5=Angre F7=Footnote F10=Menyvalg ◀] [▶] [▲] [▼]

Figur 6.7. Å endre tekster

```

Beregne Aritmetikk Aritmetikk_(at) Redigere Uise Lagre Avslutt
440019-----Bearbeiding-----440023.PX
Innførsel av varer etter AAR, MÅNED og VAREGRUPPE.

                Varer i alt   Matvarer,
                drikke- varer,
                tobakk

1987  Januar
      Februar
      Mars
      April
      Mai
      Juni
      Juli
      August
      Septembe
      Oktober
      November
1988  Desember
      Januar
      Februar
      Mars

                Variabelnavn
                Verdinavn   Innførsel av varer
                Verdinavn   Utførsel av varer
                Verdinavn

                OK   Avbryt   Hjelp

                12949      720
                16230      811
                8034       411
                12574      617
                14696      735

F1=Hjelp F3=Avslutt F5=Angre F7=Footnote F10=Menyvalg ◀ ] [ ▶ ] [ ▲ ] [ ▼ ]
  
```

Figur 6.8. Variabel- og verdinavn

Du kan endre navn på alle variabler som finnes i tabellen bortsett fra benevningsvariabelen, hvis det finnes en slik. Skriv inn ønsket tekst. Hvis du vil endre verditekster, skriver du inn nummer på den variabelen du vil endre verdiene for, og trykker Enter. Du får da opp et nytt dialogvindu der du kan skrive inn de tekstendringene du vil gjøre. Velg **OK**.

Å bytte mellom klartekst og kode

Du kan bytte ut navnene på verdiene i en tabell med koder. Du kan også gjøre det motsatte. For at dette skal fungere, må både kodene og klartekstnavnene for verdiene finnes tilgjengelige i PC-AXIS.

Når du vil bytte mellom kode og klartekst for en verdi i en tabell, går du fram på denne måten:

1. Velg **Redigere** på menylinjen og deretter **Kode/klartekst** i menyen. Det kommer nå opp et dialogvindu.
2. Marker en verdi og velg **OK** (du kan også markere flere verdier eller en hel variabel).

Vanligvis kommer både kode og klartekst for verdier med når du henter inn en tabell fra diskett. Hvis PC-AXIS-filen ikke inneholder klartekst, kan du variere mellom kode og klartekst ved å benytte et kode/klartekst-register som du har opprettet eller lest inn under inndelinger (se kapittel 9).

Å endre desimaler

Du kan endre antall desimaler som skal vises i tabellen. Endringer kan kun gjøres når ønsket antall desimaler er større enn for tabellen generelt. Det maksimale antallet er 6 desimaler.

1. Velg **Redigere** på menylinjen og deretter **Endre desimaler** i menyen. Det kommer nå opp et dialogvindu med informasjon om tabellens nåværende antall desimaler og en liste med tabellens variable. Velg variabel.
2. Hvis du ønsker å endre antall desimaler i hele tabellen, skriver du ønsket antall i feltet Desimaler og velger **OK**.

Hvis du ønsker å endre antall desimaler for enkelte verdier, skriver du nummer på variabelen som består av verdiene du vil endre. En meny med variabelens verdier vises. Velg ett av verdiene. Et dialogvindu vises, skriv inn ønsket desimaler, velg **OK**. Hvis flere verdier skal endres, gjenta prosedyren. Velg så **OK** på det førte dialogvinduet for desimaler.

Tabell ved siden av tabell (nye verdier)

Denne funksjonen gir deg mulighet til å legge til nye verdier i en tabell. Et tilfelle der du vil benytte denne funksjonen, kan være hvis du har en tabell med folkemengde for årene 1985–1991 og har hentet inn en ny tabell med folkemengde for året 1992, som du ønsker å legge inn i den første tabellen.

Et annet tilfelle kan være hvis du har data for noen fylker og har hentet fram data for noen flere fylker, som du ønsker å legge inn i samme tabell.

Når du velger dette alternativet, får du opp en liste over tabeller som har

- de samme variablene som den aktuelle tabellen
- høyst én variabel med avvikende verdier.

Merk!

Maksimalt én variabel kan avvike når det gjelder verdioppsettning. Hvis den aktuelle tabellen har de samme verdiene på samtlige variabler som den "andre tabellen", blir den bare byttet ut mot den andre.

Når du vil utvide en eksisterende tabell, går du fram på denne måten:

1. Velg **Redigere** på menylinjen og deretter **Tabell ved siden av tabell** i menyen. Det kommer nå opp en liste over emneområder.
2. Velg et emneområde som du ønsker å hente den andre tabellen fra. Det kommer nå opp en liste over likeverdige tabeller.

3. Velg en tabell. Den nye tabellen kommer opp på skjermen.

Tabell på tabell (ny variabel)

Med denne funksjonen kan du lage en ny tabell ut fra to andre. Du kan bare gjøre dette hvis tabellene inneholder de samme variablene og verdiene.

Hvis du for eksempel har én tabell med Innflyttede og én med Utflyttede, kan du lage en ny som inneholder både Inn- og Utflyttede. Jmfør regneoperasjoner med tabell, der du for eksempel kan beregne Innflyttede minus Utflyttede.

Hvis du har én tabell med absolutte tall og én med prosenttall, kan du lage en ny tabell som inneholder både prosenttall og absolutte tall.

Når du vil benytte denne funksjonen, går du fram på denne måten:

1. Velg **Redigere** på menylinjen og deretter **Tabell på tabell** i menyen. Det kommer nå opp en liste over emneområder.
2. Velg et emneområde som du ønsker å hente den andre tabellen fra. Det kommer nå opp en liste over tabeller som inneholder de samme variablene og verdiene.
3. Velg en tabell. Det kommer nå opp et dialogvindu med inntastingsfelder.

Merk!

De to inngående tabellene må være likeverdige, blant annet må de ha ens variabel- og verdinavn. Hvis de ikke er likeverdige i utgangspunktet, kan du få dem til å bli det ved å anvende de øvrige redigeringsfunksjonene.

Programmet vil ha et navn på en ny variabel (presenteres i tabelloverskriften) og to verdier for denne variabelen. Den første verdien er fylt inn på forhånd med innholdet i den aktuelle tabellen, den andre verdien er fylt med innholdet i den "andre tabellen".

Du kan for eksempel oppgi:

Variabelnavn	flyttinger
Verdinavn	innflyttede
Verdinavn	utflyttede

Variabelnavnet blir lagt inn i overskriften og verdinavnene i forspalten.

(Hvis tabellene inneholder ulike benevnninger, for eksempel antall og prosent, får du automatisk den aktuelle tabellens benevnning som første verdinavn og

den andre tabellens benevnning som andre verdinavn, og tabelloverskriften får for eksempel tillegget "Fordeling etter antall og prosent".)

4. Skriv inn tekstene i inntastingsfeltene og velg **OK**. Tabellen kommer nå opp på skjermen. Ettersom du utvidet tabellen, kan du nå velge å oppdatere overskriften.
5. Velg **Redigere** i menylinjen og deretter **Endre tekster**.

6.6 Presentasjon

I tillegg til å se på tabellen på skjermen kan du skrive den ut på papir. Du kan også lage diagrammer ut fra en tabell som du har hentet fram.

Utskrift på papir

Du skal ha tabellen framme i bearbeidingsbildet når du vil skrive den ut.

Du får mulighet til å endre linjelengden og sidelengden for utskriften. Med linjelengde menes antallet tegn som skal skrives ut på hver linje før du begynner på en ny linje. Med sidelengde menes antallet linjer på en side før du begynner på en ny side.

Når du installerer PC-AXIS, velger du en skriver. Hvis du bruker en annen skriver, kan du endre skriverinnstillingen ved å velge **Innstilling** på menylinjen i startbildet og deretter **Skriver** i menyen. Kapittel 11 inneholder mer informasjon om dette.

Når du vil skrive ut en tabell som du har hentet inn i PC-AXIS, går du fram på denne måten:

1. Velg **Vise** på menylinjen og deretter **Utskrift** i menyen. Det kommer nå opp et dialogvindu med inntastingsfelter.
2. Skriv linjelengde, sidelengde og marg for utskriften i inntastingsfeltene, og velg **OK**.

De endringene du gjør av linjelengde, sidelengde og marg, blir ikke varige. Hvis du ønsker varige endringer, skal du gjøre endringene under Innstillinger.

Å lage diagrammer

Du kan lage et diagram av en tabell som du har framme i bearbeidingsbildet. Det gjør du ved å aktivere diagramfunksjonen i PC-AXIS.

Du kan også skrive ut diagrammer på papir.

Når du vil lage et diagram av en tabell, går du fram på denne måten:

1. Velg **Vise** på menylinjen og deretter **Diagram** i menyen. Det kommer nå opp et dialogvindu.

Se nærmere om diagram i kapittel 7.

Ekstra program

Det finnes en mulighet for å koble et ekstra program til PC-AXIS for f.eks. andre utskrifter av PC-AXIS tabeller. Dette alternativet brukes ikke i den versjonen som leveres i Norge.

6.7 Å lagre en tabell

Når du har en tabell framme i bearbeidingsbildet, kan du lagre den. Du kan lagre tabellen i et av disse formatene:

- PC-AXIS-format
- EXCEL-format
- LOTUS-format
- dBASE-format
- dBASE Map-Info
- ASCII-format
- .PRN uten overskrift
- .PRN med overskrift
- .PRN uten tekster
- NSD-stat
- GESMES-format

En tabell som lagres i PC-AXIS-format, får filtypebetegnelsen .PX og havner i PC-AXIS lagringsdatabase.

Hvis du vil arbeide med tabellen i et annet program, for eksempel LOTUS, lagrer du tabellen i LOTUS-format. Hvis du vil hente inn tabellen i et vanlig tekstbehandlingsprogram, lagrer du tabellen i ASCII-format. Hvis du velger et av alternativene **.PRN uten overskrift** eller **.PRN med overskrift**, konverteres tabellen med eller uten tabelloverskrift og med et skille mellom feltene. (I en .PRN-fil er alle tekster i en tabell omgitt av anførselstegn. Tallene i tabellcellene får ikke anførselstegn.)

Kapittel 4 inneholder mer informasjon om konverteringsformater.

En tabell som lagres i et annet format enn PC-AXIS, konverteres og havner i samme DOS-katalog som den lagringskatalogen. Hvis du vil arbeide med tabellen i et annet program, avslutter du PC-AXIS, starter programmet og henter opp tabellen fra den aktuelle DOS-katalogen.

Når du vil lagre en tabell som du har bearbeidet, går du fram på denne måten:

1. Velg **Lagre** på menylinjen og deretter et av alternativene i menyen. Hvis du skal benytte (bearbeide) tabellen i PC-AXIS, velger du PC-AXIS-format. Hvis du skal benytte tabellen i et annet program, velger du et passende format for dette programmet. Det kommer nå opp et dialogvindu med inntastingsfelt.

Beregne		Aritmetikk	Aritmetikk_(at)	Redigere	Uise	Lagre	Avslutt	
230025		Bearbeiding					230025.PX	
Høyeste fullførte utdanning etter AAR, PYLKE, KJØNN og UTDANNING.								
		Menn						
		Grunnskole-	Grunnskole-	Grunnskole-				
		nivå 15-29 år	nivå 30-39 år	nivå 40-49 år				
1980	01		87	4882	5097			
	02	Velg skilletegn	70	5981	5549			
	03		6	6010	5704			
	04	Kommategn	31	4579	4458			
	05	Blank	3	4179	4288			
	06	Tabulatortegn	4	4275	4189			
	07		2	3057	3139			
	08	Tiltenk	520	3154	3189			
	09	Aust-Agder	2831	1664	1533			
	10	Vest-Agder	4670	2257	2279			
	11	Rogaland	10825	5180	5101			
	12	Hordaland	12734	6483	6479			
	14	Sogn og Fjordane	3515	1864	2077			
F1=Hjelp F3=Avslutt F5=Angre F7=Footnote F10=Menyvalg [<] [>] [▲] [▼]								

Figur 6.9. Skilletegn

2. Skriv et navn i inntastingsfeltet. Velg **OK**.
3. Hvis du har valgt PC-AXIS-format, kommer det opp et nytt dialogvindu der du kan skrive en tekst som beskriver innholdet i tabellen – hvis du skulle ønske det. Feltet kan også være blankt. Trykk Enter.
4. Hvis du har valgt et av alternativene **.PRN uten overskrift** eller **.PRN med overskrift**, kommer det opp en liste over ulike feltskilletegn (figur 6.9). Velg et av alternativene i listen.

Det kommer nå opp en melding, for eksempel:

"PC-AXIS-fil lagret"

Tabellen er nå blitt lagret og har havnet enten i den aktive databasen i PC-AXIS eller i samme DOS-katalog som den aktive databasen befinner seg i på harddisken.

7. Diagram

Dette kapitlet beskriver hvordan du presenterer dine tabeller i form av diagram.

7.1 Starte diagram

Når du velger Diagram under alternativet Vise på menyraden i bearbeidingsbildet i PC-AXIS får du bekreftet valget som er gjort (figur 7.1).

Hvis du har gjort noen beregninger eller redigeringer får du spørsmål om du vil lagre tabellen.

Hvis tabellen inneholder celler med en eller to punkter (mangler eller undertrykket verdi får du en advarsel, slik at du kan redigere om tabellen.

Hvis tekst for mengdeenhet mangler (det står ? i stedet for f.eks. antall) får du en advarsel slik at du kan velge redigere, Forandre tekster, før du går til diagramdelen.

Når du er i diagramdelen får du mulighet til å velge hvilke variabler og verdier fra tabellen som skal inngå i diagrammet. Du kan gjøre flere ulike diagram med delmengder fra tabellen. Diagrammet vises på skjermen og kan også skrives ut. Når du forlater diagramdelen ved å trykke Escape kommer du tilbake til tabellen og kan eventuelt fortsette bearbeiding på denne. Du kan også avslutte PC-AXIS helt ved å trykke F3.

Diagramstart

Du får opp en startbilde. Bildet inneholder informasjon om tabellen og ulike muligheter til å få hjelp (figur 7.2).

Farge/Mønster

Når du starter diagramdelen er presentasjon i form av mønster stillt inn. Dette fungerer både på svart-hvit (monokrom) og fargeskjerm og ved utskrift på papir. Du kan velge å bytte til farge hvis du har en fargeskjerm og bare vil vise diagrammet på skjermen.

Du bytter ved å trykke F5. Du kan f.eks. først stille inn Farger og se diagrammet i ulike farger på skjermen. Deretter kan du endre til mønster og skrive ut samme diagram på papir.

Generell hjelp

Hvis det er med en variabel som inneholder mengdeenhet, f.eks. antall eller prosent, bør du først velge verdi for denne, dvs hvilken som skal vises i diagrammet.

Deretter kan du velge verdier for de andre variablene. For de variabler du ikke velger finnes det ulike muligheter:

- Hvis eliminasjonsverdi finnes brukes dette som verdi for variablen.
- Hvis eliminasjonsverdi mangler og det finnes en eneste verdi for variablen velges dette automatisk.
- Hvis eliminasjonsverdi mangler og det finnes flere verdier for variablen får du en ny mulighet til å velge verdier for denne variablen, eller du kan fjerne variablen ved summering.

		Beregne Aritmetikk Aritmetikk_(at) Redigere Vise Lagre Avslutt							
210011		Bearbeiding 210012.PX							
Befolkning 1.1.1992 etter kommune, kjønn og 10-års klasser.									
		Menn							
		0- 9	10-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79
Halden	14						35	1369	959
Fredrikstad	13						29	1371	1133
Moss	13						24	1156	843
Sarpsborg	27						20	2223	1593
Hvaler	2						19	141	112
Borge	7						26	544	373
Åremark	1						23	72	60
Marker	204	236	267	222	250	165	202	167	

Avslutt bearbeiding og gå tilbake til diagram

OK Avbryt

F1=Hjelp F3=Avslutt F5=Angre F7=Footnote F10=Menyvalg ◀] [▶] [▲] [▼]

Figur. 7.1. Starte diagram

Hvis du velger flere variabler med færre enn 7 verdier på hver må du velge hvilken av disse variabler som skal være farge/mønsterinndelende, dvs den variabel der verdiene skal gis ulike farger/mønster i diagrammet.

Hvis det bare velges en variabel med færre enn 7 verdier blir denne automatisk farge/mønsterinndelende.

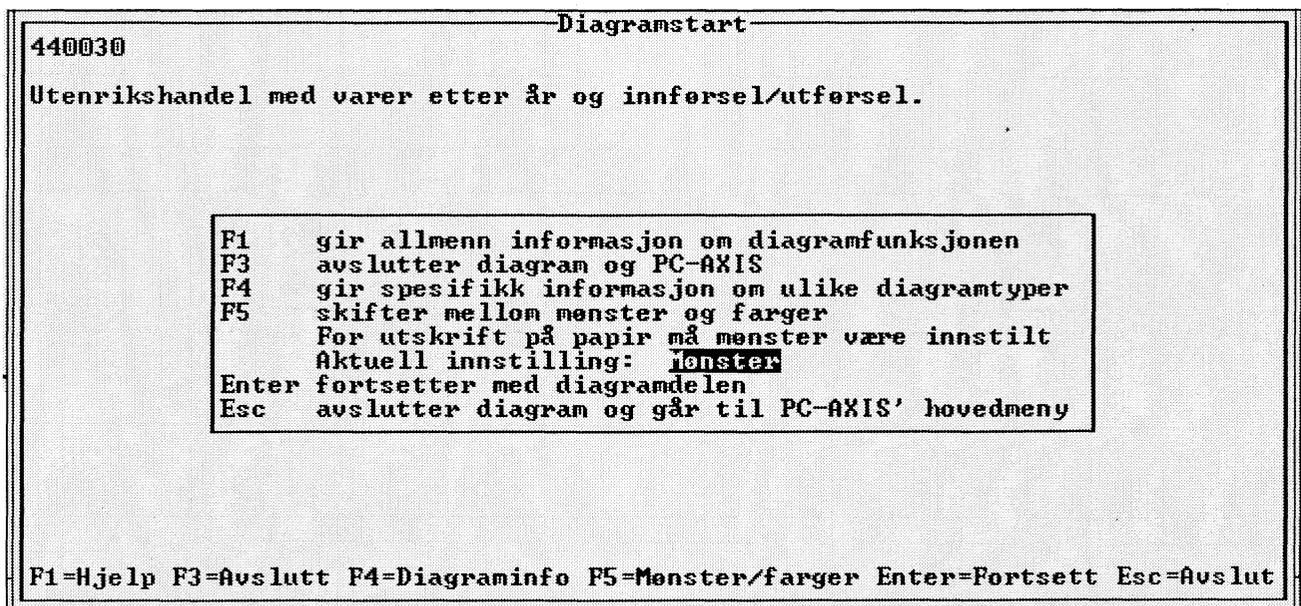
Hvis ingen diagramtype passer for det valget som er gjort får du opp en meny over diagramtyper der du kan se årsaken til at valget ikke passer for denne diagramtypen. Ellers får du etter godkjent valg en meny med de ulike diagramtyper som kan velges.

7.2 Diagramtyper

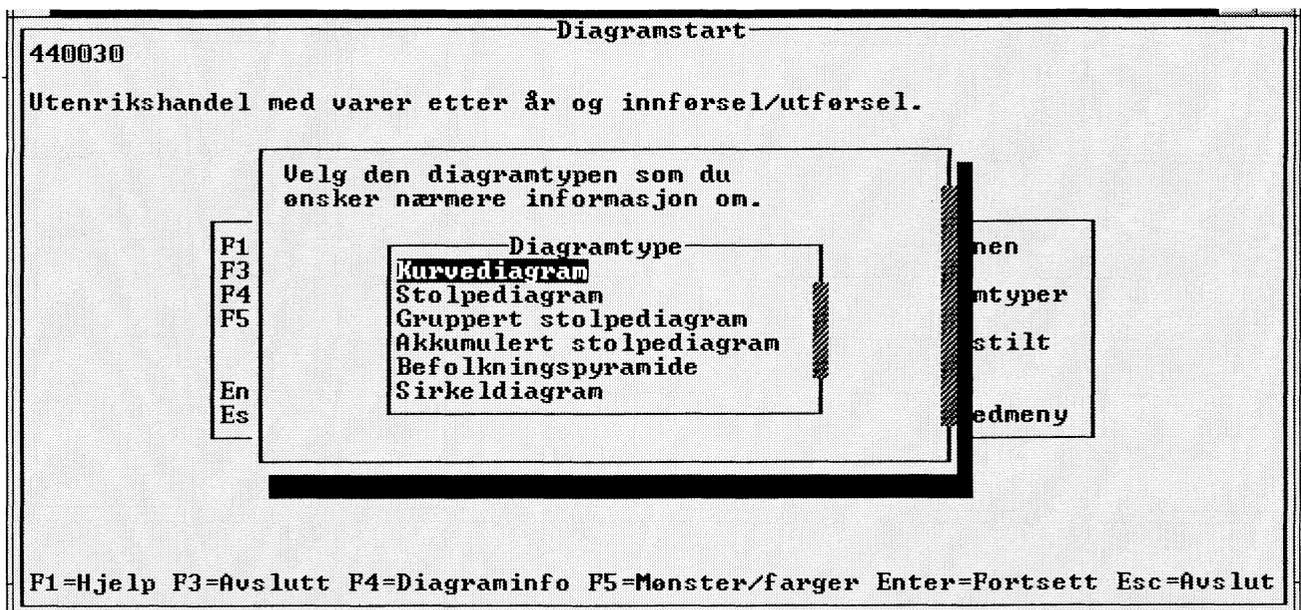
På startbildet kan du trykke F4 og få en meny over diagramtypene slik at du kan velge informasjon om den enkelte diagramtypen (figur 7.3).

For samtlige diagramtyper gjelder:

- Det valget du gjør kan ikke omfatte dataceller med ett punkt(.) eller to punkter(..). Slike celler betyr at oppgave ikke kan forekomme eller at oppgave mangler eller er for usikker til å kunne vises.
- Det valget du gjør må gi som resultat minst 2 dataceller.

Figur 7.2. Diagramstart

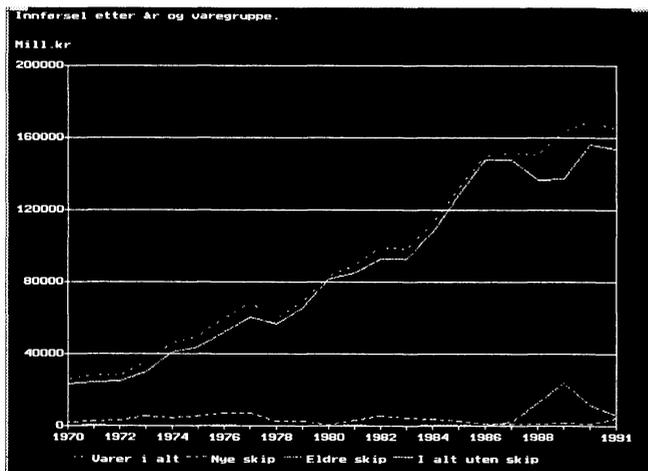

Figur 7.3. Informasjon om diagramtyper

- Dersom du bare velger en verdi for en variabel regnes ikke denne variabelen med i det antall variabler som begrenser hvilke diagramtyper som kan brukes (se om diagramtypene).
- Du kan velge maksimalt seks verdier for den variabelen som du vil velge som farge/mønsterinndelende (se om diagramtypene).

Kurvediagram

- Du kan velge høyst to variabler (med mer enn en verdi) hvis du velger en av dem som farge/mønsterinndelende (høyst seks verdier for denne). Med farge/mønsterinndelende variabel menes den variabel der verdiene skal gi ulike kurver i diagrammet.
- Dersom du ikke har med farge/mønsterinndelende variabel (en kurve) kan du bare velge en variabel.
- Den variabelen som ikke er farge/mønsterinndelende skal være kontinuerlig og verdiene positive og numeriske (bare inneholde siffer, 0-9, f.eks. årstall).

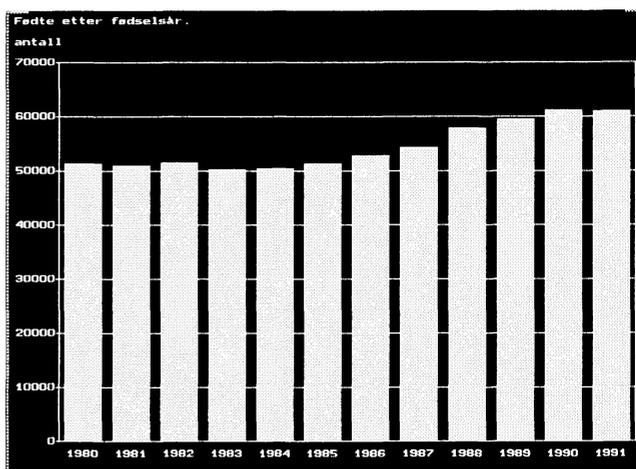
Figur 7.4. Kurvediagram

I dette diagrammet er 2 variabler valgt, dvs tid og varegruppe. Variablen varegruppe er mønsterinndelende.

Stolpediagram

- Du kan velge inntil 4 variabler (med mer enn en verdi). Antall stolper blir likt med produktet av antall valgte verdier for hver variabel, f.eks. $2 * 4 = 8$ om du har valgt 2 verdier for variabel 1 og 4 for variabel 2.
- De forklarende tekstene som står under hver stolpe kan ikke være lengre enn stolpens bredde. Dette skjer ganske ofte fordi maksimal bredde for hver stolpe er ca. 12 mm (på skjermen). En måte å løse dette på kan være å bytte til kodeform for variabel/verdi.

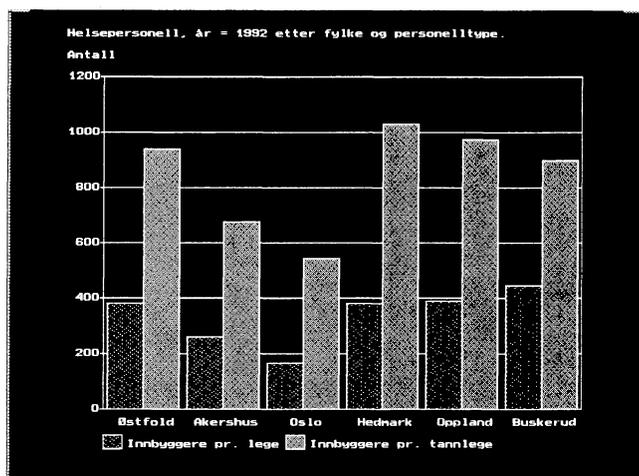
- Dersom det ikke går med stående stolper, og du bare har valgt en variabel, forsøkes det med liggende stolper med den forklarende teksten til venstre. For at dette skal gå kan ikke antall stolper være så mange at de blir smalere enn høyden på den forklarende teksten.
- Valget av farge/mønsterinndelende variabel får ved stolpediagram ingen effekt ettersom alle stolper får samme farge/mønster.
- Stolpediagram er best egnet for valg av en variabel. Dersom flere variabler velges anbefales gruppert eller akkumulert stolpediagram.

Figur 7.5. Stolpediagram

Gruppert stolpediagram

- Du kan velge fra 2 til 4 variabler (med mer enn en verdi). En av disse må være farge/mønsterinndelende. Det er verdiene til denne variabelen som danner stolper med ulike farger/mønster i gruppen. Antall grupper blir likt med produktet av antall valgte verdier for de øvrige variabler, f.eks. $2 * 4 = 8$ om du har valgt 2 verdier for den første variabelen som ikke er farge/mønsterinndelende, og 4 for den andre variabelen som ikke er farge/mønsterinndelende. Dersom du f.eks. har valgt 2 verdier for den farge/mønsterinndelende variabelen blir tallet på stolper totalt $2 * 4 * 2 = 16$.
- De forklarende tekstene til verdiene for de ikke farge/mønsterinndelende variablene som står under hver gruppe av stolper kan ikke være lengre enn bredden på gruppen.
- Dersom det ikke går med stående stolper og du har valgt 2 variabler forsøkes det med å legge stolpene med den forklarende teksten for den ikke farge/mønsterinndelende variabelen til venstre. For at dette skal gå kan ikke antall grupper være så mange at gruppens bredde blir mindre enn høyden på den forklarende teksten.

Figur 7.6. Gruppert stolpediagram

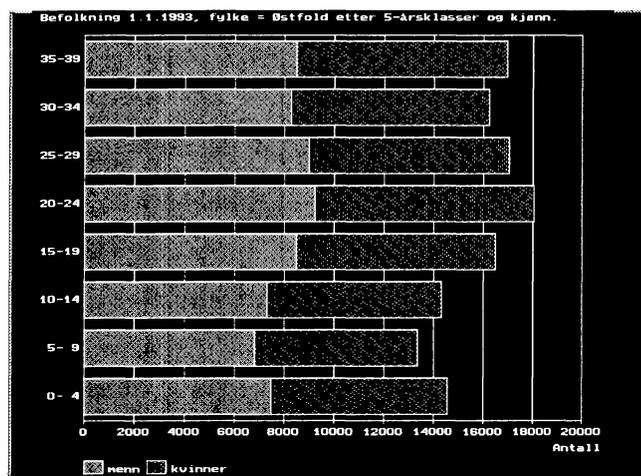
I dette diagrammet er variabelen personelltype mønsterinndelende.

Akkumulert stolpediagram

- Du kan velge fra 2 til 4 variabler (med mer enn en verdi). En av disse må være farge/mønsterinndelende. Det er denne variabelens verdier som danner segmenter med ulike farger/mønstre i den akkumulerte stolpen. Antall akkumulerte stolper blir likt produktet av antall valgte verdier for de øvrige variabler, f.eks. $2 * 4 = 8$ dersom du har valgt 2 verdier for den første ikke farge/mønsterinndelende variabelen og 4 for den andre ikke farge/mønsterinndelende variabelen.
- De forklarende tekstene til verdiene for de ikke farge/mønsterinndelende variablene, som står under hver stolpe kan ikke være lengre enn stolpens bredde. Dette skjer ganske ofte ettersom bredden på en stolpe er maksimalt ca 12 mm (på skjermen). En måte å løse dette på kan være å bytte til kodeform for variabelen/variablene.
- Dersom det ikke går med stående stolper og du har valgt 2 variabler forsøkes det å legge stolpene med den forklarende teksten for den ikke farge/mønsterinndelende variabelen til venstre. For at dette skal gå kan ikke antall stolper være så mange at de blir smalere enn høyden på den forklarende teksten.
- Negative verdier på dataceller er ikke tillatt.

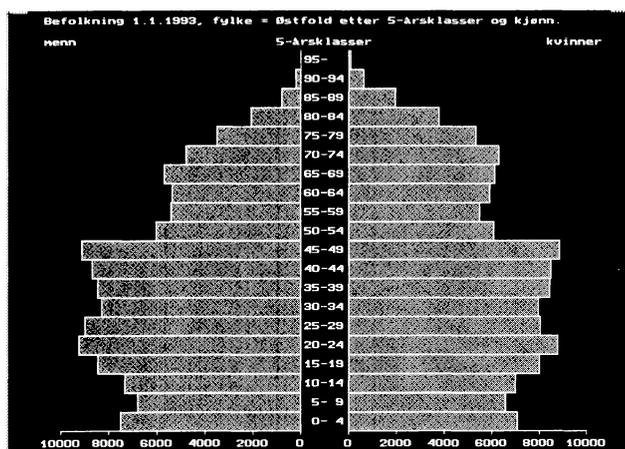
Befolkningspyramide

- Du kan velge enten 2 eller 3 variabler (med mer enn en verdi).
- En av de valgte variablene må ha eksakt to verdier. Det er disse to verdiene som danner pyramidens sider, f.eks. menn, kvinner.

Figur 7.7. Akkumulert stolpediagram

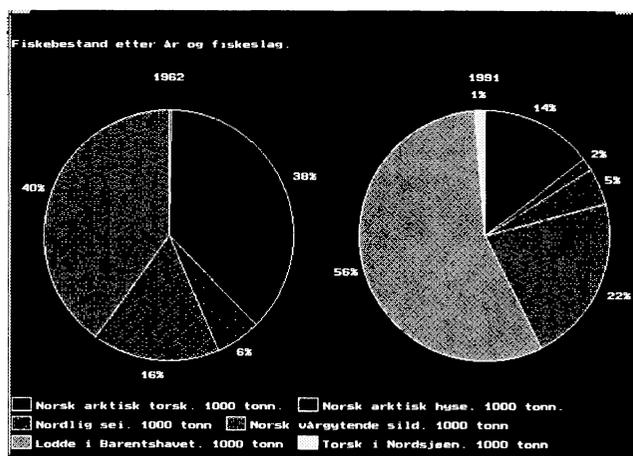
- Dersom du velger to variabler spiller valget av farge/mønsterinndelende variabel ingen rolle. Den ene variabelens verdier danner stolper og den andre gir høyden på stolpene.
- Dersom du velger tre variabler må en velges som farge/mønsterinndelende. Det er denne som gir ulike farger/mønster på de enkelte segmentene i stolpene. Av de øvrige to må en ha to verdier (pyramidens to sider). Den tredje variabelens verdi danner stolpene i pyramiden.
- Antallet verdier på den variabelen som danner stolper må være minst 4.
- Negative verdier på dataceller er ikke tillatt.

Figur 7.8. Befolkningspyramide

Sirkeldiagram

- Du kan velge inntil 4 variabler (med mer enn en verdi).
- En av de valgte variablene må velges som farge/mønsterinndelende. Det er verdiene på denne

Figur 7.9. Sirkeldiagram

variablen som danner sektorer med ulike farger/mønstre i sirkelen/sirklene.

- Produktet av valgt antall verdier på de øvrige variabler gir antall sirkler, f.eks. $2 * 5 = 10$ dersom du har valgt to andre variabler med 2 respektive 5 verdier. Det tillates maksimalt 18 sirkler.
- Negative verdier i dataceller er ikke tillatt.
- Hver sirkel må ha minst en sektor med en verdi større enn null.

I dette diagrammet er variablen fiskeslag mønsterinndelende.

7.3 Variabler

Dersom tabellen inneholder en variabel med mengdeenheter behandles denne på annen måte enn de andre variablene. Bare en mengdeenheter kan være med i diagrammet.

Variabel med flere mengdeenheter

Dersom tabellen inneholder en variabel med flere mengdeenheter, f.eks. antall og prosent, får du først en meny der du velger en av disse verdiene.

Andre variabler og verdier

Du kan deretter velge hvilke variabler og verdier som skal presenteres i diagrammet. For å se hvilke regler og begrensninger som gjelder for hver diagramtype bruk F4 i startbildet (figur 7.10).

For de variabler du **ikke velger** skjer følgende:

- Dersom bare en verdi finnes for variabelen, velges dette og legges i overskriften i diagrammet.
- Dersom det er flere verdier for variabelen, velges eliminasjonsverdien dersom denne er lagt inn, ellers får du et spørsmål om du vil fjerne variabelen ved summering over samtlige verdier.

For de variabler du **velger** skjer følgende:

- Dersom bare en verdi velges for en variabel, legges denne i overskriften i diagrammet.
- Blant de variabler som velges med flere enn en, men maksimalt seks verdier, må du velge en som farge/mønsterinndelende (dersom bare en variabel oppfyller dette vilkår velges denne automatisk som farge/mønsterinndelende).

Systemet kontrollerer så hvilke diagramtyper som passer for det valg du har gjort og du kan velge hvilke av disse diagramtyper du vil presentere.

Figur 7.10. Variabler og verdier

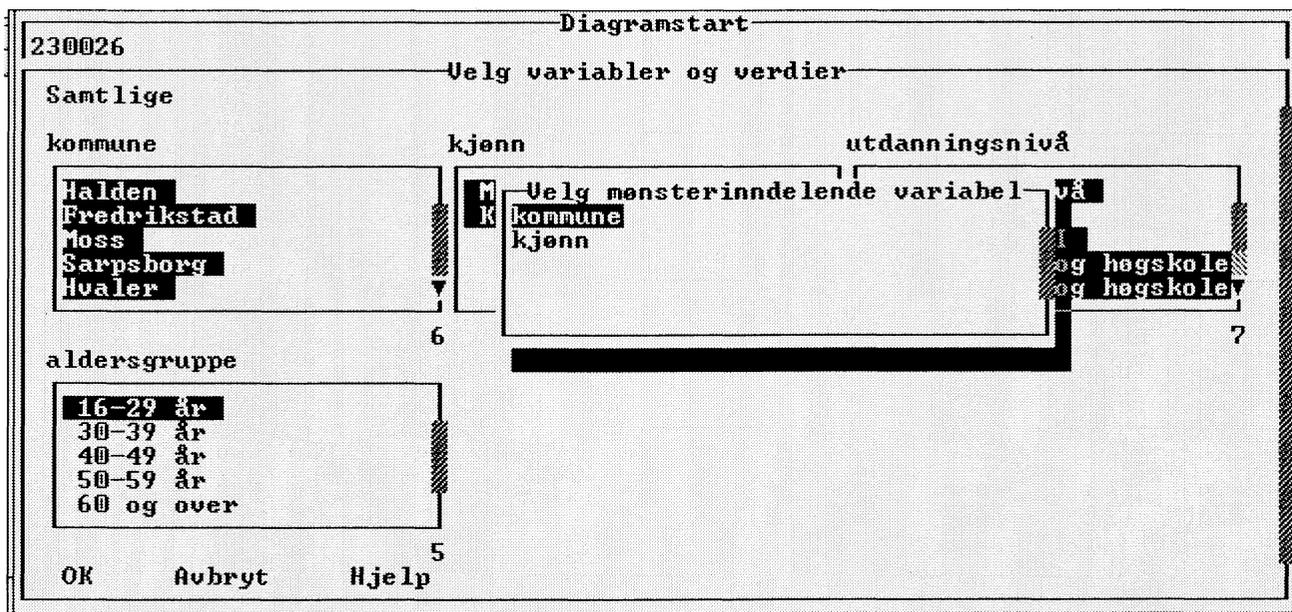
Oversikt over tillatt antall for de ulike diagramtyper:

Stolpe	1-4	Linje	1-2
Gruppert stolpe	2-4	Pyramide	2-4
Akkumulert stolpe	2-4	Sirkel	1-4

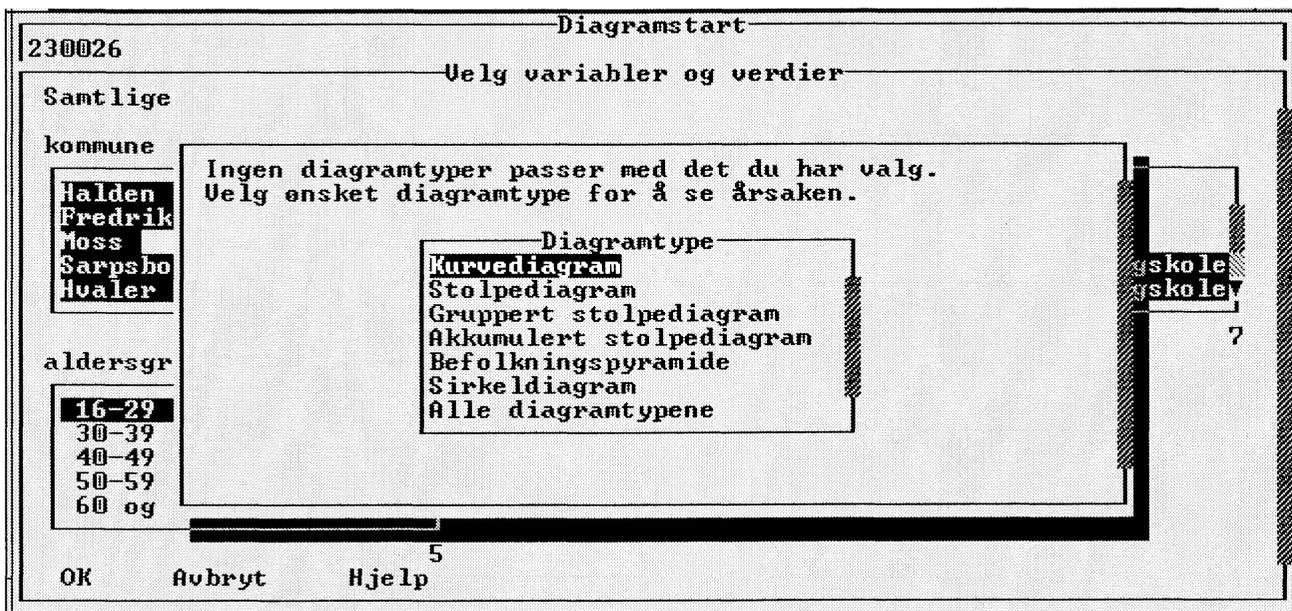
- For kurvediagram velges den av de to variablene som resulterer i ulike kurver som farge/mønsterinndelende.
- For enkelt stolpediagram spiller valget av farge/mønsterinndelende variabel ingen rolle.
- For gruppert stolpediagram og akkumulert stolpediagram kreves at en variabel er farge/mønsterinndelende. Velg den variabel som skal gi ulike farger/mønster på stolpene i gruppen eller på segmentene i de akkumulerte stolpene som farge/mønsterinndelende.

Farge/mønsterinndelende variabel (figur 7.11)

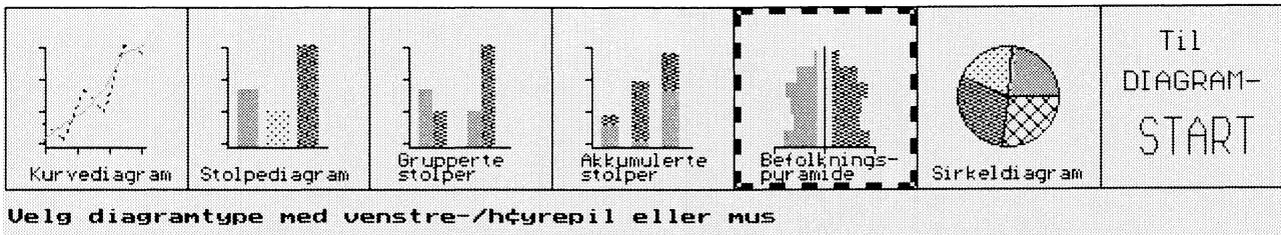
Dersom du har valgt mer enn en variabel med høyst 6 verdier må du velge farge/mønsterinndelende variabel. Det er den variabel som skal gi ulike farger eller ulike mønster (ved svart/hvitt) på kurver, stolper eller sirkelsektorer i de enkelte diagram.

Figur 7.11. Farge/mønsterinndelende variabel

Figur 7.12. Dersom valget ikke ble godkjent

Figur 7.13. Diagramtyper

- For befolkningspyramide med to variabler spiller valget av farge/mønsterinndelende variabel ingen rolle.
- For befolkningspyramide med tre variabler kreves at en variabel er farge/mønsterinndelende. En variabel med to verdier (f.eks. menn, kvinner) danner pyramidens to sider. Velg noen av de andre som farge/mønsterinndelende (f.eks. ekteskapelig status).
- For sirkeldiagram kreves farge/mønsterinndelende variabel. Velg den variabel som skal danne sektorer med ulike farger/mønstre i sirkelene.

Dersom det ikke ble et diagram (figur 7.12)

Dersom du får opp denne meldingen betyr det at valget du har gjort ikke er godkjent for noen diagramtype. Velg diagramtype (en eller samtlige) for å se årsaken til dette. Du har også mulighet for å gjøre et nytt valg.

7.4 Presentasjon

Når du har gjort dine valg får du et bilde som viser de ulike diagramtypene. Den første diagramtypen som er mulig for ditt valg er markert. Du kan forflytte deg til neste med pil eller mus. De valg som ikke er mulige hoppes over. Du kan også velge diagramstart, eller trykke Esc, og velge på nytt (figur 7.13).

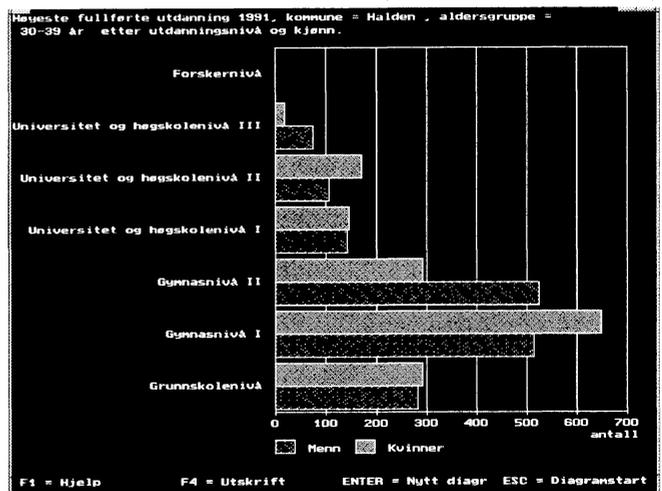
Utskrift

Du kan skrive ut med når du har det framme på skjermen ved å trykke F4.

Enter gir deg mulighet for å velge en ny diagramtype for samme variabel og verdi.

Esc gir deg startbildet med mulighet for å velge andre verdier og variabler eller å avslutte diagramdelen.

Merk at skrivere må være satt opp korrekt under Innstilling for å få utskrift på papir (figur 7.14).

Figur 7.14. Diagram på skjermen

8. Lage

Dette kapitlet beskriver hvordan du kan lage dine egne PC-AXIS-filer.

En PC-AXIS fil består dels av metadata, dels av data-celler. Med metadata forstås f.eks. hvilke variabler og verdier som filen inneholder, fotnoter og annen informasjon. Se kapittel 1 om viktige ord. Hver fil beskriver en matrise ("tabell"). Matrisen eller deler av matrisen vises som en tabell i PC-AXIS.

8.1 Lagebildet

Når du velger **Lage** i menylinjen i startbildet i PC-AXIS får du opp et nytt bilde med en aktiv menylinje (figur 8.1).

For å bygge opp din metadatabeskrivelse kan du gå ut fra en eksisterende fil som ligger i den aktive databasen eller fra en fil som enten er en fullstendig eller halvferdig PC-AXIS-fil. Du kan også starte helt fra begynnelsen med å skrive inn tekster for de ulike nøkkelordene.

Etter å ha laget/lest inn metadata kan du lage/lese inn dataceller på ulike måter:

- hente dataceller fra en PC-AXIS-fil i aktiv database.
- hente inn celler fra 3 ulike filtyper.
- legge inn nuller i alle celler og senere endre dem.

Når filen er klar kan du lagre den i lagringsdatabasen. I eksportkatalogen kan du lagre også halvferdige filer.

Når du lagrer i en base oppdateres innholdsfortegnelsen i lagringsdatabasen, slik at du direkte kan få fram filen når du har gått ut av lage-delen. En fil som ikke inneholder dataceller kan ikke legges inn i en lagringsdatabase og omfattes av innholdsfortegnelsen.

Du kan også skrive ut metadata eller hele filen på papir for dokumentasjon.

Når du vil gå ut av lagebildet og gå tilbake til startbildet gjør du slik:

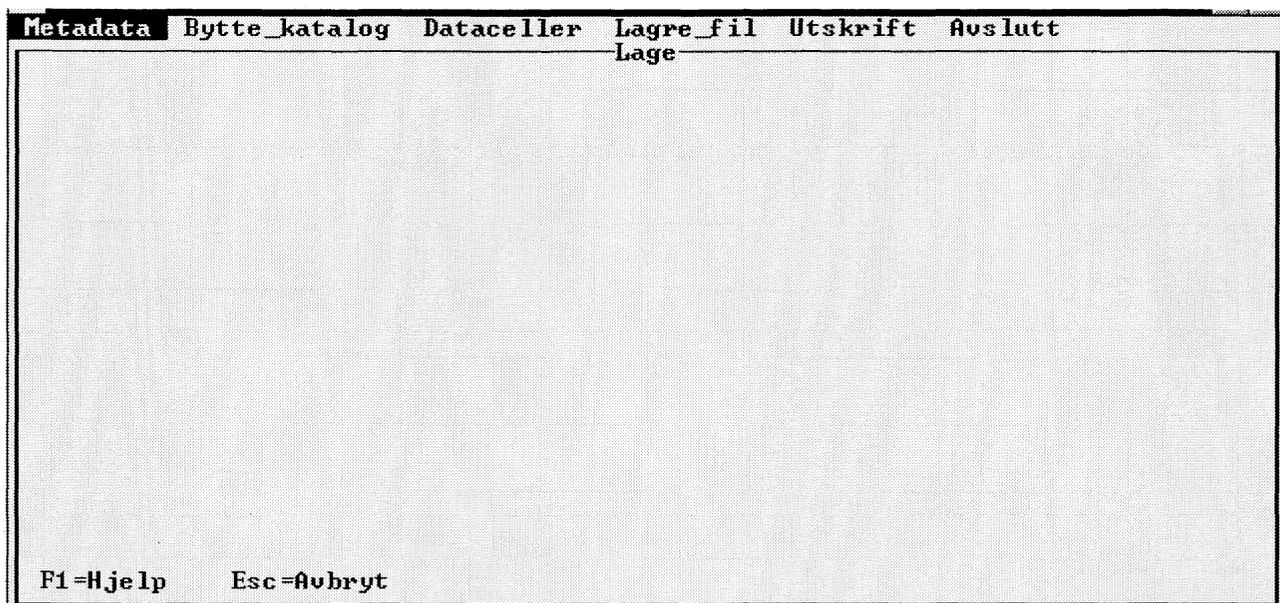
1. Velg **Avslutt** på menylinjen. Et dialogvindu vises.
2. Velg **OK** (trykk på Enter).

Dersom du velger Avslutt på menylinjen etter at du har laget metadata og eventuelle celler, og ikke lagret filen får du et spørsmål om du vil lagre. Dersom du svarer Ja lagres filen i eksportkatalogen.

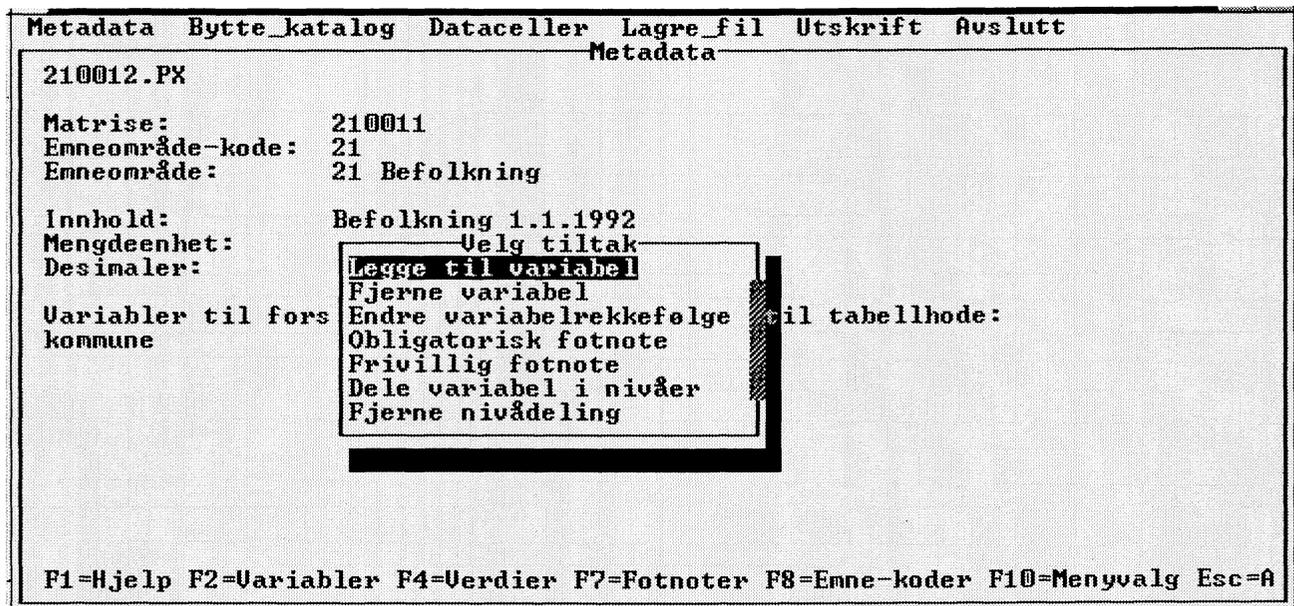
8.2 Metadatabildet

Begynn med å velge/lage metadata. Etter behov kan du først bytte database eller imporkatalog under menyalternativet Bytte_katalog. Du kan velge å starte med en fil fra den aktive databasen, en fil på disk eller diskett (importkatalog), eller en fil helt fra begynnelsen (figur 8.2).

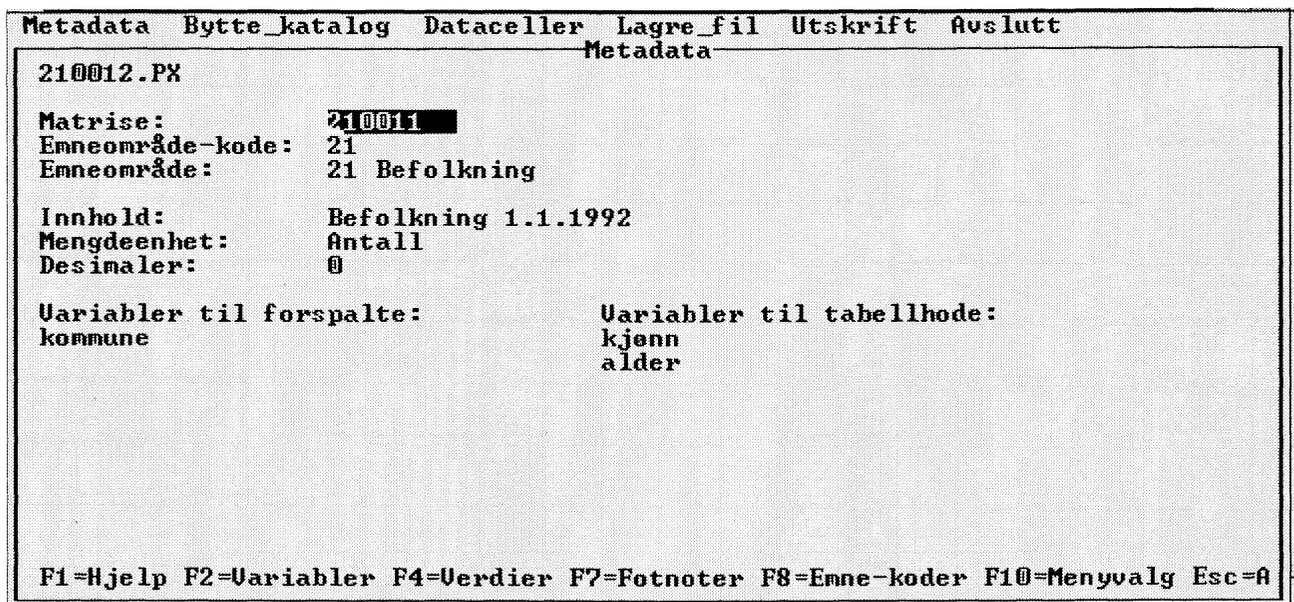
Du kan forandre og legge til tekster. Du forflytter deg i bildet ved hjelp av tabulatortast, pil opp og ned. For å komme fra en tekstlinje til neste kan du også trykke

Figur 8.1. Lagebildet

Figur 8.3. Tiltak for variabler

Figur 8.2. Metadata bildet

Enter. Piltastene venstre/høyre brukes for å bla innen et tekstfelt.

Trykk F2 for å legge til/ta bort variabler og andre forandringer knyttet til **variabler**. Tekst på variabler forandres direkte i bildet.

Trykk F4 for alle forandringer når det gjelder **verdier**.

Trykk F7 dersom du vil legge til/forandre **fotnote for tabellen**. For å forandre fotnote for variabel velg F2 og for fotnote for verdi velg F4.

Trykk F8 for en oversikt for å velge **emneområde** fra aktiv database.

Trykk F10 for å **aktivisere menylinjen** og velge fra den.

Esc gir deg mulighet for å **lagre og avslutte** metadata bildet.

Matrisenavn og innhold

Fyll i kode for **matrisen**. Bruk gjerne en kode som knytter seg til koden for emneområde, f.eks 210021, 210022 osv., for emneområdekoden 21. Koden vil bli foreslått som filnavn når du lagrer. Programmet legger til betegnelsen for filtype .PX.

Fyll i tekst for **innhold**. Denne teksten kommer til å danne begynnelsen på tabelloverskriften, f.eks.

Metadata	
Bytte_katalog	
Dataceller	
Lagre_fil	
Utskrift	
Avslutt	
Metadata	
kommune	
Verdier i klartekst:	Verdier i kodeform:
Halden	0101
Fredrikstad	0103
Moss	0104
Sarpsborg	0105
Hvaler	0111
Borge	0113
Aremark	0118
Marker	0119
Rømskog	0121
Trøgstad	0122
Spydeberg	0123
Askim	0124
Antall verdier = 439	
Verdipool: OMRÅDE	
Eliminasjon:	
OK	Aubryt
Hjelp	Verdiendring
Fra_fil	Tilleggsfil
UP-info	

Figur 8.4. Verdier

Folkemengde. Tabelloverskriften blir da: Folkemengde etter(variabler).

Fyll i **mengdeenhet**, f eks. antall eller 1000 kr. Denne teksten vises når man har gjort en prosent eller promilleberegning og får f.eks. teksten "Fordeling etter prosent og antall" i tabelloverskriften. Den vises også i diagram som forklaring på x eller y-aksen.

Variabler

Bytte navn på variabel

Dersom du bare vil forandre selve teksten (navnet) på variabelen forandrer du direkte på bildet.

Dersom du vil gjøre andre forandringer velger du F2. Du får da en meny over tiltak for variabler. Velg ett av alternativene (figur 8.3).

Dersom du begynte med å velge metadata "Ny" så er en variabel "A" fyllt i på forhånd, ettersom du må ha minst en variabel i en tabell. Forandre til ønsket tekst. For å legge inn verdier trykk F4.

Legge til variabel

For å legge til variabler trykk F2. Variablen legges i forspalten, du kan siden bruke Endre variabelrekkefølge for å plassere den der du vil ha den. Du kan ha maksimalt 9 variabler i forspalte eller tabellhode og totalt høyst 16 variabler.

Når du har angitt navn på variabelen kommer du direkte til verdibildet for å bestemme verdier.

Fjerne variabel

Du får en meny med alle variablene. Velg hvilken som skal fjernes. Du må bekrefte for å unngå å fjerne feil variabel. All informasjon om variabelen fjernes.

(Forandringen skjer imidlertid bare i minnet, originalfilen forandres ikke.) Minst en variabel må være igjen.

Endre variabelrekkefølge

Velg forspalte og deretter de variabler som skal ligge i forspalten i ønsket rekkefølge. Velg tabellhode og de gjenværende variablene i ønsket rekkefølge.

Obligatorisk fotnote og frivillig fotnote

En tvungen fotnote vises hver gang man tar fram tabellen. Bruk derfor korte tekster.

En frivillig fotnote vises når man har en tabell framme og trykker F7. En fotnote kan være høyst 20 linjer med 94 tegn pr linje.

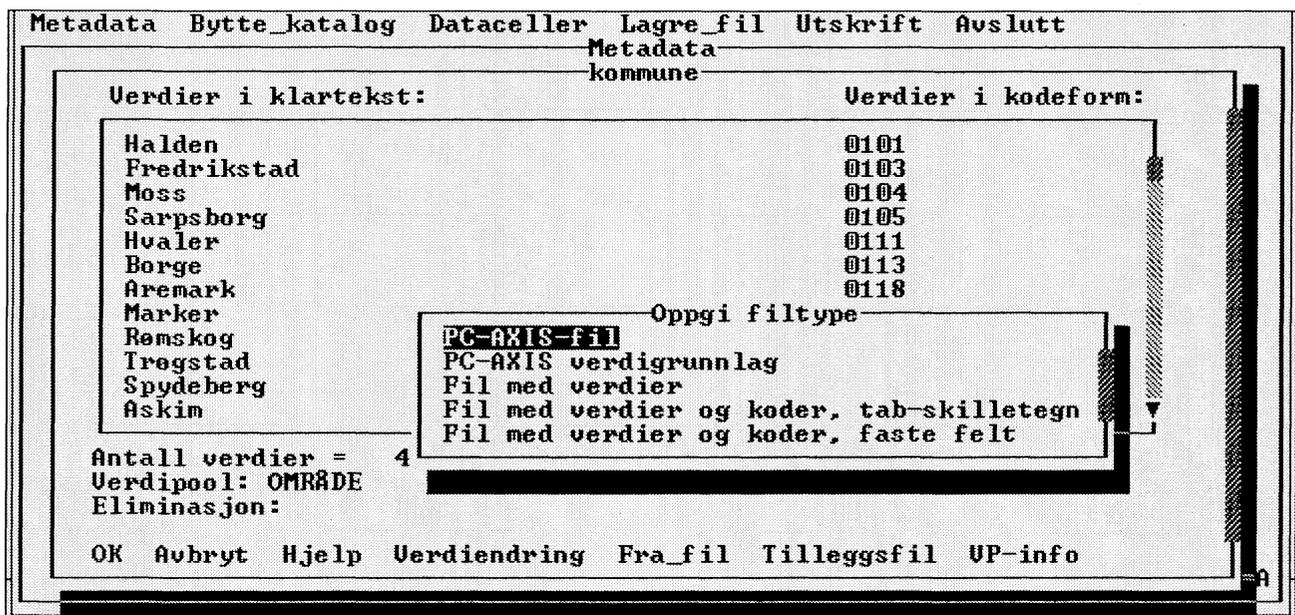
Du kan skrive inn fotnoten eller hente teksten fra fil. Filen som noten skal hentes fra må ha ascii-format og høyst 70 tegn pr. linje. Når noteteksten kommer fram i skjermbildet, kan du også endre eller legge til ytterligere tekst. Du kan angi ønsket linjeskift i fotnoten med tegnet #. Ønsker du en blank linje, skriver du ##.

Dele variabel i nivåer

Du kan velge hvor en variabel skal deles og hva de ulike delene skal hete.

For eksempel kan variabelen "kommune" deles i fylke og kommune, der kommune starter etter posisjon 2 for hver verdi.

```
"kommune" = 0101
fylke      = 01
kommune    = 01
```

Figur 8.7. Filtype ved hente verdier fra fil

- Skrive navn på verdipool. Alternativet **VP-info** gir en oversikt over verdipooler i innstilt inndelingskatalog og mere informasjon om verdipooler.
- Bestemme om variabelen kan **elimineres** (fjernes fra tabellen) ved at alle verdiene summeres eller ved at en eliminasjonsverdi brukes.

Når du trykker **OK** lagres endringer av **verdipool** og **eliminerasjonsverdi**. Forandringer knyttet til verdier lagres umiddelbart etter at valgt tiltak er gjennomført.

Forandre tekster og koder (figur 8.5)

For å forandre tekster og koder i verdibildet gå til **aktuell verdi** og trykk **enter**. Du får opp et vindu der du kan forandre teksten.

Du kan ikke forandre verditeksten slik at den sammenfaller med en allerede eksisterende verdi.

Vær oppmerksom på at teksten lagres med det samme du trykker **OK** i vinduet og ikke først når du går ut av hele bildet.

Dersom du velger **Verdiendring** får du en meny over tiltak (figur 8.6).

Velg hva du vil gjøre med verdiene for den aktuelle variabelen.

Legge til verdi

Du kan angi hvor mange nye verdier du vil legge inn. Deretter kan du forandre tekster og koder som beskrevet foran.

Fjerne verdier

Marker med mellomromstast eller mus de verdiene som du vil fjerne. Minst en verdi må være igjen. Dersom du vil fjerne alle skal du i stedet velge å fjerne variabelen.

Frivillig fotnote

Du får en meny over verdiene. Velg hvilken verdi du vil legge inn fotnote for. Du kan nå skrive inn fotnoten eller hente teksten fra fil. Filen som noten skal hentes fra må ha **ascii-format** og **høyst 70 tegn pr. linje**.

Når noteteksten kommer fram i skjermbildet, kan du også endre eller legge til ytterligere tekst. Du kan angi ønsket linjeskift i fotnoten med tegnet **#**. Ønsker du en blank linje, skriver du **##**.

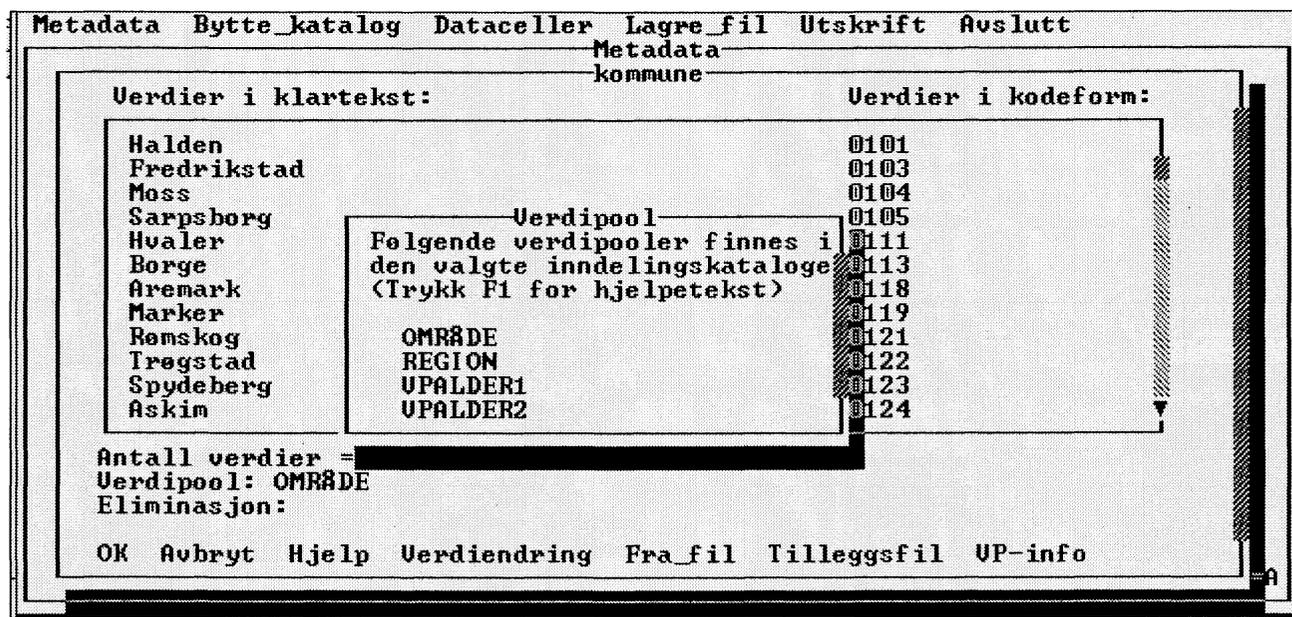
Desimaler for verdi

Angi med hvor mange desimaler valgt verdi skal vise. Brukes bare om en verdi skal ha et annet antall desimaler enn resten av tabellen.

Verdier fra fil og tilleggsfil

Du kan velge å hente verdier fra fil. Dersom du velger **Fra_fil** erstattes de verdiene som finnes i bildet med de som finnes på filen. Dersom du velger **Tilleggsfil** legges verdiene fra filen etter de som finnes i bildet. Dersom en verdi på filen allerede finnes i bildet skrives det ut en melding og verdien ignoreres.

Du får opp en meny over filtyper. Velg det alternativ som stemmer med filen din. Dersom filen din finnes i samme katalog som den aktive databasen skriver du filnavn uten stiangivelse. Dersom filen finnes et annet sted skriver du hele stiangivelsen. Dersom du velger verdigrunnlag leses inndelingskatalogen, og en meny over tilgjengelige verdigrunnlag vises (figur 8.7).

Figur 8.8. Verdipooler i innstilt inndelingskatalog

Dersom du henter fra en **PC-AXIS-fil** må filen inneholde den aktuelle variabelen.

Dersom du henter fra **verdigrunnlag** får du en meny over tilgjengelige verdigrunnlag i innstilt inndelingskatalog. Dersom det finnes både en **kodeliste** og en **klartekstliste** kan du velge om du bare vil ha koder eller både tekst og koder. Dersom det finnes flere nivå innen det verdigrunnlag du har valgt, må du velge et **nivå** for din PC-AXIS-fil.

For filalternativ 3 og 4 gjelder **variabel record-lengde**, maks. 80 tegn. For fil med bare verdier gjelder at verditekstene skal begynne i posisjon 1. Dersom filen inneholder både verdier og koder skal hver record inneholde først verdi og så kode. Tab-skilletegn betyr at det mellom hver verdi og kode ligger et tabulator tegn.

Faste felt betyr at kodene alltid begynner i samme posisjon. Du får spørsmål om hvilken posisjon. (Maks. 80 posisjoner i hver record)

Verdipool

Skriv inn navn på verdipool. Velg VP-info for å få en oversikt over verdipooler i innstilt inndelingskatalog og mere informasjon om verdipooler.

Verdipool er betegnelse på en overgripende mengde av verdier. F.eks. for verdigrunnlaget VPALDER1 (alder i 5- årsklasser) og verdigrunnlaget VPALDER2 (alder i 10 års-klasser) er verdipoolen ALDER. Verdipool trenges hvis du vil bruke grupperingsregister for variabelen (figur 8.8).

Eliminasjon

Dersom variabelen skal elimineres (utelukkes fra tabellen) ved at alle verdiene summeres, skriv **Ja**. Dersom den skal elimineres ved at en verdi oppgis, skriv denne verdien (i klartekst).

Fotnote for tabell

For å lage / forandre fotnote for en tabell velger du F7 i metadata bildet. Du kan skrive inn fotnoten eller hente teksten fra fil. Filen som noten skal hentes fra må ha ascii-format og høyst 70 tegn pr. linje. Når noteteksten kommer fram på skjerm bildet, kan du også endre eller legge til ytterligere tekst. Du kan angi ønsket linjeskift i fotnoten med tegnet #. Ønsker du en blank linje, skriver du ##.

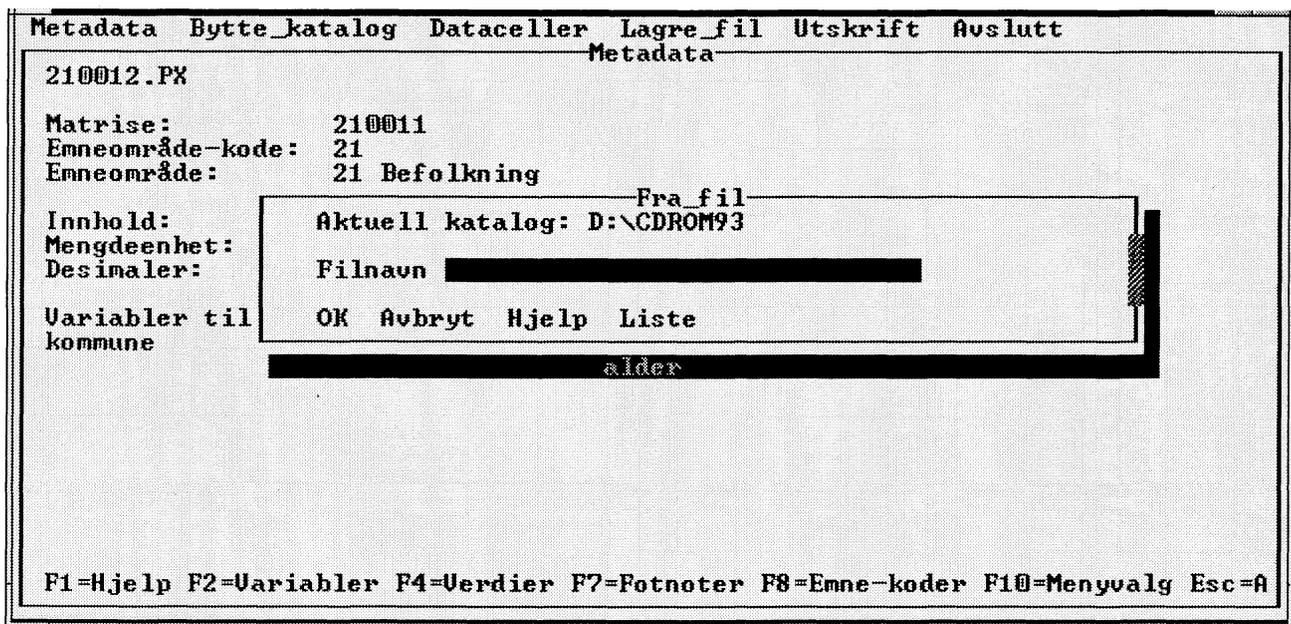
Dersom fotnoten skal gjelde for en variabel velger du først F4. Dersom fotnoten skal gjelde for en verdi velger du først F2, deretter aktuell variabel, på verdibildet velger du verdiendringer, fotnote for verdi.

Fotnote for tabell kan være av to ulike slag. **Obligatorisk** fotnote vises automatisk mens **frivillig fotnote** vises når man har tabellen på skjermen og trykker F7.

Emneområder - Emneområde-koder

Dersom du vil forandre emneområde kan du trykke F8 og du får da en meny over alle emneområdene som finnes i den aktive databasen. Klikk på det du vil ha så føres dette inn i metadata bildet.

Du kan bestemme deg for et helt nytt emneområde, men bruk da både en ny kode og en ny tekst.

Figur 8.9. Filnavn for fil med celler

Menylinje

Trykk F10 for å aktivisere menylinjen og velge fra den.

Slutte

Esc gir deg mulighet å lagre og gå ut av metadata-bildet.

8.3 Bytte katalog

Når du kommer til Lage er katalogene innstilt på følgende måte:

For **aktiv database**, den database som var aktiv når du gikk ut av hovedmenyen.

For **importkatalog**, stasjon og katalog som er satt opp under innstillinger.

For **lagringskatalog**, stasjon og katalog som er satt opp under innstillinger.

For **eksportkatalog** samme som er oppgitt som importkatalog.

For **inndelinger**, stasjon og katalog som er satt opp som inndelingskatalog under innstillinger.

Du kan **bytte katalog** når du har **lagebildet**, **metadatabildet** eller **datacellebildet** framme. Du kan ikke bytte katalog mens du er i noe annet vindu, f.eks. verdibildet.

Forskjellen på en database og en eksport/importkatalog er at en database inneholder en innholdsbeskrivelse. Bare filer som lagres i database kan tas fram under valget Databaser i PC-AXIS hovedmeny.

Dersom du stiller inn lagringskatalog og eksportkatalog som samme katalog kommer denne katalogen til å inneholde både filer som finnes i innholdsbeskrivelsen og filer som ikke finnes i innholdsbeskrivelsen.

Under alternativet Metadata fra database får du bare opp de filene som finnes i innholdsbeskrivelsen i katalogen som er aktiv database. Under alternativet Fra disk/diskett får du opp alle filer som har etternavnet .PX og som ligger i katalogen innstilt som importkatalog.

8.4 Dataceller

Når du er ferdig med metadatabeskrivelsen velger du Dataceller i menylinjen.

Du får en meny med de filtyper du kan velge. Dersom du ikke har celler som skal hentes fra fil velger du nullceller.

Celler fra fil

Du får spørsmål om filnavn. Dersom filen ikke finnes i katalogen for aktiv database må du angi hele søkestien. Du kan velge **Liste** og får da oppgi etter hvilket søkekriterium du vil ha listet filer. F.eks. alle på diskett som har etternavnet .PRN oppgir du med søkebegrepet a:*.prn. Du får da en oversikt over disse filene og kan velge en av dem (figur 8.9).

Dersom det er en celle-fil skal du oppgi hvordan cellene er lagret i filen. Dersom det er en PRN-fil med forspalte må forspaltetekstene være omgitt av anførselstegn. Antall celler pr. record må stemme med antall kolonner som er beskrevet i metadata. Du må også oppgi hvilket tegn som skiller cellene fra hverandre.

```

Metadata  Bytte_katalog  Dataceller  Lagre_fil  Utskrift  Avslutt
                                         Metadata
210012.PK
Matrise:                210011
Emneområde-kode:       21
Emneområde:            21 Befolkning

Innhold:                Befolkning 1.1.1992
Mengdeenhet:           Faste felt
Desimaler:

Variabler til førs     Start-pos. for celler: █
kommune                Cellenes felthbredde : █
                       Antall felt pr. post : 88
                       OK Avbryt Hjelp
                       kode: █

F1=Hjelp F2=Variabler F4=Verdier F7=Fotnoter F8=Emne-koder F10=Menyvalg Esc=A

```

Figur 8.10. Informasjon om fil med faste felt

```

Metadata  Bytte_katalog  Dataceller  Lagre_fil  Utskrift  Avslutt
                                         Dataceller

Dataceller lagt inn for matrise 210011
Befolkning 1.1.1992 etter kommune, kjønn og alder.

F1=Hjelp F5=Endre F10=Menyvalg Esc=Avbryt

```

Figur 8.11. Datacellebildet

Dersom du skal hente dine data fra en Lotus-fil, får du opp en meny hvor du må oppgi hvor mange linjer det er før første datalinje. Informasjonen som beskriver antall variable i forspalten, står oppgitt i bildet. Hvis datafilen din inneholder noe annet, kan du endre antallet.

For **faste felt** skal du oppgi start for cellene, hvor brede feltene med celler er og hvor mange felt som finnes i hver record. Feltet er på forhånd fylt ut med antall kolonner som metadata beskriver (figur 8.10).

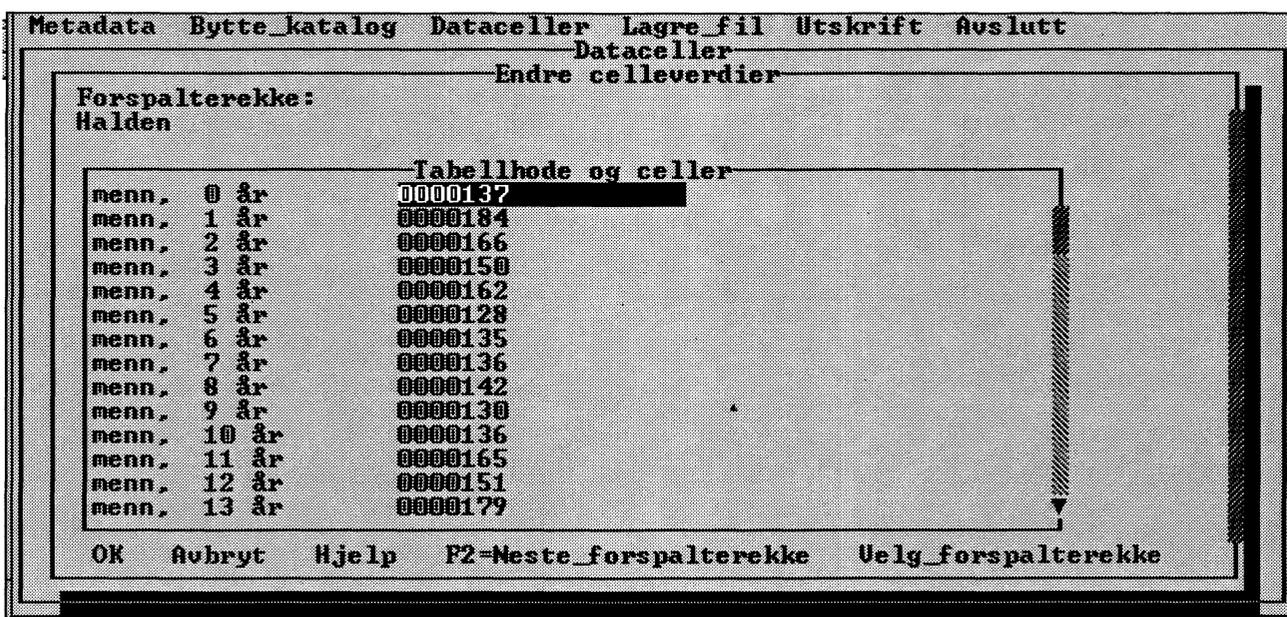
Når du har gitt nødvendig informasjon får du opp et bilde der du må bekrefte start av cellekopieringen. Dersom antall celler i filen var mindre enn antall celler i følge metadatabeskrivelsen får du en melding om at de resterende cellene er fylt med nuller.

Dersom det antall celler som er beskrevet i metadata overstiger det antall som finnes i filen får du en advarsel om å kontrollere beskrivelsen.

Du kommer så til datacellebildet.

Figur 8.12. Velg forspalterekke

Figur 8.13. Dataceller

Datacellebildet (figur 8.11)

Du kan velge **lagre** i menylinjen. Du kan da velge om du vil lagre i eksportkatalog eller i lagringskatalog.

Trykk F5 dersom du vil **forandre** celleverdier. Se nedenfor om oppdatering av celler.

Trykk Escape om du vil **avslutte** tabellen. Du får da mulighet til å lagre filen og den legges i eksportkatalogen. For å lagre i database trykk F10 og velg Lagre fil.

Oppdatere celler

Dersom du velger å forandre celleverdier får du først en meny med alle forspaltetekstene. Velg den første linjen som skal forandres (figur 8.12).

Du får så et bilde med kolonnetekstene og de enkelte celleverdiene (figur 8.13).

Forandre de celler du vil og trykk så F2 om du vil gå til neste forspalterekke. Dersom du vil hoppe over noen forspalterekker gå til Velg_forspaltelinje. Du får opp meny over de gjenværende forspaltelinjer og kan velge hvilken du vil hoppe til.

Dersom bildet inneholder den siste forspaltelinjen finnes ikke alternativet Neste_forspaltelinje eller Velg_forspaltelinje.

Når du har gjort de endringer du ønsker, trykker du på OK og kommer tilbake til Datacellebildet og kan velge om/hvordan du vil lagre filen.

8.5 Lagre fil

Du kan **lagre metadata** når du befinner deg i metadatabildet. Trykk F10 så kommer du til menylinjen, velg Lagre fil og så **Eksportkatalog**. Dersom det er første gangen du lagrer filen du har på skjermen foreslår programmet matrisenavnet som filnavn. Dersom du har lagret en gang foreslår programmet samme navn som forrige gang. Etterat du har lagret kan du fortsette å arbeide med data på skjermen.

Dersom du trykker på Escape i metadatabildet og ikke har lagret, eller dersom du har brukt noen av funksjonstastene etter at du lagret sist, spør programmet om du vil lagre filen. Dersom du svarer ja må du gi et filnavn. Du kommer så til lagebildet.

Filene lagres alltid i eksportkatalogen ettersom de ikke inneholder dataceller.

Dersom du lagrer filen når du er i **Datacellebildet** kan du velge å lagre i **lagringskatalogen** eller i **eksportkatalogen**.

Når du lagrer i lagringskatalogen legges filen inn i innholdsbeskrivelsen for oppgitt emneområde hvis dette allerede finnes i databasen. Hvis emneområdet er nytt legges det til i databasens innholdsbeskrivelse.

Dersom du lagrer i eksportkatalogen legges dette ikke inn i innholdsbeskrivelsen.

Merk!

Dersom du har samme katalog innstilt som lagringskatalog og eksportkatalog, og du velger å lagre i eksportkatalog kan du ikke gi filen det samme navnet som en fil som allerede er lagret i lagringskatalogen. Du får en feilmelding.

Du kan derimot skrive over en fil du har lagret i eksportkatalogen med en ny fil med samme navn som du også lagrer i eksportkatalogen.

På samme måte kan du skrive over en fil som er lagret i lagringskatalogen med en ny fil med samme navn som du også lagrer i lagringskatalogen. Du får en advarsel på forhånd slik at du kan forandre navnet.

8.6 Utskrift

Du kan skrive ut metadata når du befinner deg i metadatabildet. Trykk F10 så kommer du til menylinjen. Velg utskriftog metadata.

Etter at du har lagt inn celler i filen kan du også velge å skrive ut hele PC-AXIS-filen.

9. Inndelinger

Dette kapitlet inneholder først informasjon om inndelingsbildet i PC-AXIS. Deretter følger en forklaring på hva grupperingsregistre, kode/klartekst-registre og verdigrunnlag er for noe. Til slutt behandles de rutinene for inndeling som finnes i programmet.

9.1 Inndelingsbildet

Når du velger **Inndeling** på menylinjen i startbildet, kommer inndelingsbildet fram på skjermen (figur 9.1).

Inndelingsrutinene bruker du når du vil utføre mer omfattende grupperinger av verdier for en variabel eller skrive inn egne klartekster for verdiene for en variabel. Du oppretter grupperingsregistre og kode/klartekst-registre som du benytter når du bearbeider tabeller.

Hvis du vil gå ut av inndelingsbildet og tilbake til startbildet, går du fram på denne måten:

1. Velg **Gå ut** på menylinjen. Det kommer nå opp et dialogvindu.
2. Velg **OK** (trykk Enter).

Hva er verdigrunnlag, grupperingsregistre og kode/klartekst-registre?

Et **verdigrunnlag** inneholder en verdimengde for en variabel.

Eksempel:

"Ettårsklasser" er et verdigrunnlag for variabelen "alder", og hver enkelt alder er en verdi i verdigrunnlaget. I et verdigrunnlag for variabelen "kommune", er hver kommunekode en verdi i verdigrunnlaget, osv.

Et **grupperingsregister** inneholder grupper av verdier i et verdigrunnlag i "grove" klasser.

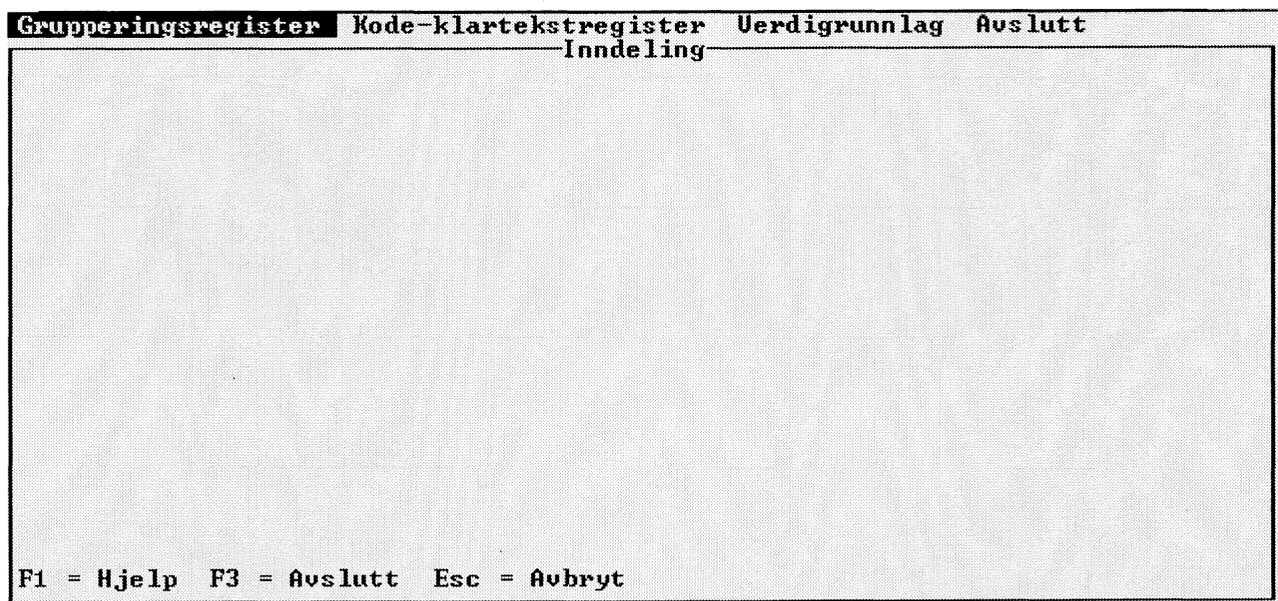
Eksempel:

Hvis du har en tabell med variabelen "alder" i ettårsklasser (verdiene er 1 år, 2 år osv.), kan du benytte et grupperingsregister som summerer ettårsklasser til femårsklasser (gruppeverdiene blir 0–4 år, 5–9 år osv.). Du kan også summere kommuner til større geografiske områder ved hjelp av et grupperingsregister.

Et **kode/klartekst-register** oversetter koder for forskjellige verdier i et verdigrunnlag eller grupperingsregister til klartekst.

Eksempel:

Et kode/klartekst-register for kommuner oversetter kommunekoder til kommunenavn i en tabell. Kode/klartekst-registre kan også benyttes på koder for grupper i et grupperingsregister.

Figur 9.1. Inndelingsbildet i PC-AXIS

9.2 Verdigrunnlag

Et verdigrunnlag består av en verdimengde for en variabel. Du trenger verdigrunnlag for å kunne opprette eller hente fram grupperingsregistre og kode/klartekst-registre i PC-AXIS. Det vanlige er å hente inn ferdige verdigrunnlag fra f.eks. CD-ROM plate, men du kan også opprette nye og forandre på eksisterende verdigrunnlag internt i PC-AXIS. En viss forsiktighet bør vises når verdigrunnlaget endres, fordi det kan eksistere grupperingsregistre og kode/klartekstregistre som bygger på dette verdigrunnlaget. Du får melding om dette, men må selv oppdatere eventuelle grupperings- og kode/klartekstregistre som blir berørt.

Å hente et verdigrunnlag

Du skal ha inndelingsbildet framme når du vil hente et verdigrunnlag.

1. Velg **Verdigrunnlag** på menylinjen og deretter **Fra diskett** i menyen. Det kommer nå opp et dialogvindu med de verdigrunnlagene som finnes på disketten.
2. Marker et verdigrunnlag (du kan også markere flere), og velg **OK**. Det kommer nå opp en melding:

"Filen med verdigrunnlag er lest inn og verdigrunnlag-tabellen oppdatert"

Hvis verdigrunnlaget allerede finnes i PC-AXIS, får du valget mellom å erstatte det eksisterende verdigrunnlaget med det nye eller oppgi et nytt navn på det verdigrunnlaget som du henter fra disketten.

Verdigrunnlaget er nå blitt kopiert fra disketten og har havnet i DOS-katalogen INNDEL på harddisken.

Å vise et verdigrunnlag

Når du vil se på et verdigrunnlag i PC-AXIS, går du fram på denne måten:

1. Velg **Verdigrunnlag** på menylinjen og deretter **Vise** i menyen. Det kommer nå opp en liste over verdigrunnlag.
2. Velg et verdigrunnlag. Det kommer nå opp et dialogvindu som inneholder verdiene i verdigrunnlaget.

Velg **Avbryt** når du har sett ferdig.

Å fjerne et verdigrunnlag

Når du vil fjerne et verdigrunnlag fra PC-AXIS, går du fram på denne måten:

1. Velg **Verdigrunnlag** på menylinjen og deretter **Fjerne** i menyen. Det kommer nå opp en liste over verdigrunnlag.

2. Marker et verdigrunnlag og velg **OK**. Det kommer nå opp et dialogvindu.

Merk!

Hvis du fjerner et verdigrunnlag fra PC-AXIS, forsvinner også de grupperingsregistrene og kode/klartekst-registrene som er koblet til verdigrunnlaget.

3. Velg **Ja**. Du får da opp denne meldingen:

"Verdigrunnlag fjernet"

Å opprette et verdigrunnlag

Når du skal opprette et verdigrunnlag i PC-AXIS, går du fram på denne måten:

1. Velg **Verdigrunnlag** på menylinjen og deretter **Lage/endre** i menyen. Det kommer nå opp et dialogvindu med de verdigrunnlagene som finnes i PC-AXIS.
2. Velg **Lage nytt**. Det kommer nå opp et dialogvindu med inntastingsfelt.
3. Skriv navnet på det nye verdigrunnlaget. Oppgi også type av verdigrunnlag samt verdipool (domain) for verdigrunnlaget. Type av verdigrunnlag skal enten være V(vanlig), H(hierarkisk) eller N(spesielt for delområder innen kommuner).

Verdipool eller Domain identifiserer den verdimengde som kan brukes mot verdigrunnlaget. Velg **Hjelp** for ytterligere informasjon. Der finner du også informasjon om hvilke verdigrunnlag du allerede har. Velg **OK**.
4. Det kommer nå opp et dialogvindu hvor du skal skrive inn verdiene til det nye verdigrunnlaget. Velg **OK**.
5. Du får nå opp et nytt bilde for kontroll og eventuelt korrigering, som viser innholdet i ditt nye verdigrunnlag. Når du er ferdig, velg **OK**.
6. Til slutt får du tilbake startbildet, velg **OK** for å avslutte.

Å endre et verdigrunnlag

Når du skal endre et verdigrunnlag i PC-AXIS, går du fram på denne måten:

1. Velg **Verdigrunnlag** på menylinjen og deretter **Lage/endre** i menyen. Det kommer nå opp et dialogvindu med de verdigrunnlagene som finnes i PC-AXIS.

2. Marker et verdigrunnlag og velg **Endre**. Hvis det eksisterer grupperingsregistre og kode/klartekstregistre som bygger på dette verdigrunnlaget, får du opp en melding om dette. Det kommer også opp en liste over de registre som blir berørt. Men du må selv oppdatere disse hvis de blir berørt av forandringene i verdigrunnlaget. Hvis du går videre, får du opp et bilde hvor du ser hvilke verdier som inngår i verdigrunnlaget.
3. Velg **Legg til** hvis du vil legge til verdier. Du får opp et dialogvindu der du skriver inn de nye verdiene (på samme måte som ved å opprette nytt). Du kan også velge å fjerne verdier ved å markere og velge **Fjerne**.
4. Velg **OK** for å avslutte endringen. Du kommer tilbake til startbildet, velg **OK** for å avslutte.

Å kopiere et verdigrunnlag

Hvis du skal lage et nytt verdigrunnlag som har mye til felles med et eksisterende, kan du kopiere det eksisterende verdigrunnlaget og deretter foreta nødvendige justeringer.

Når du skal kopiere et verdigrunnlag i PC-AXIS, går du fram på denne måten:

1. Velg **Verdigrunnlag** på menylinjen og deretter **Lage/endre** i menyen. Det kommer nå opp et dialogvindu med de verdigrunnlagene som finnes i PC-AXIS.
2. Marker et verdigrunnlag og velg **Kopiere**. Det kommer nå opp et dialogvindu.
3. Skriv navnet på det nye verdigrunnlaget og velg **OK**. Verdigrunnlaget kopieres, og får samme Type og Verdipool (Domain) som det «gamle».

9.3 Grupperingsregistre

Et grupperingsregister inneholder grupper av verdier fra et verdigrunnlag for en variabel, for eksempel alder eller fylke. I hver gruppe som har et navn i grupperingsregisteret, inngår det én eller flere verdier. I gruppen 0–4 år inngår for eksempel verdiene 0, 1, 2, 3 og 4 for variabelen alder. Når en tabell blir hentet inn i PC-AXIS og grupperingsregisteret aktiveres, summeres verdiene for de respektive gruppene. For gruppen 0–4 år summeres altså verdiene 0, 1, 2, 3 og 4 for variabelen alder. De opprinnelige verdiene erstattes av navnene på gruppene i den tabellen som presenteres. Navnet på grupperingsregisteret erstatter navnet på den opprinnelige variabelen.

Eksempel:

Verdigrunnlaget "Alder_1" inneholder verdier (aldrer) i ettårsklasser (1 år, 2 år osv.). Grupperingsregisteret "Femårsklasser", som opprettes ut fra dette verdigrunn-

laget, grupperer verdiene i femårsklasser. De nye gruppene får navnene 0–4 år, 5–9 år osv.

Hvis du har en tabell med variabelen "alder" der verdiene på alder stemmer overens med verdiene i verdigrunnlaget "Alder_1", kan du aktivere grupperingsregisteret "Femårsklasser" når du henter inn tabellen i PC-AXIS. Ettårsklassene i tabellen blir da gruppert og summert i femårsklasser. Tabellen inneholder nå femårsklasser. Gruppene i grupperingsregisteret (0–4 år, 5–9 år osv.) er på denne måten blitt nye verdier, og variabelen "alder" er blitt erstattet av variabelen "femårsklasser" i tabellen.

Det er altså viktig at verdigrunnlaget for variabelen i tabellen stemmer overens med det verdigrunnlaget som ble brukt for å opprette grupperingsregisteret. I eksempelet ovenfor må altså variabelen alder i tabellen bestå av ettårsklasser ettersom det grupperingsregisteret som ble brukt, bygger på ettårsklasser.

Du kan enten hente et grupperingsregister fra diskett eller opprette et i PC-AXIS. For å opprette eller hente et grupperingsregister for en variabel må det finnes et verdigrunnlag i PC-AXIS for denne variabelen.

Du kan endre, kopiere, fjerne og bytte navn på et grupperingsregister i PC-AXIS. Du kan også vise et grupperingsregister på skjermen og skrive det ut.

Det er også mulig å kopiere et grupperingsregister fra PC-AXIS til diskett.

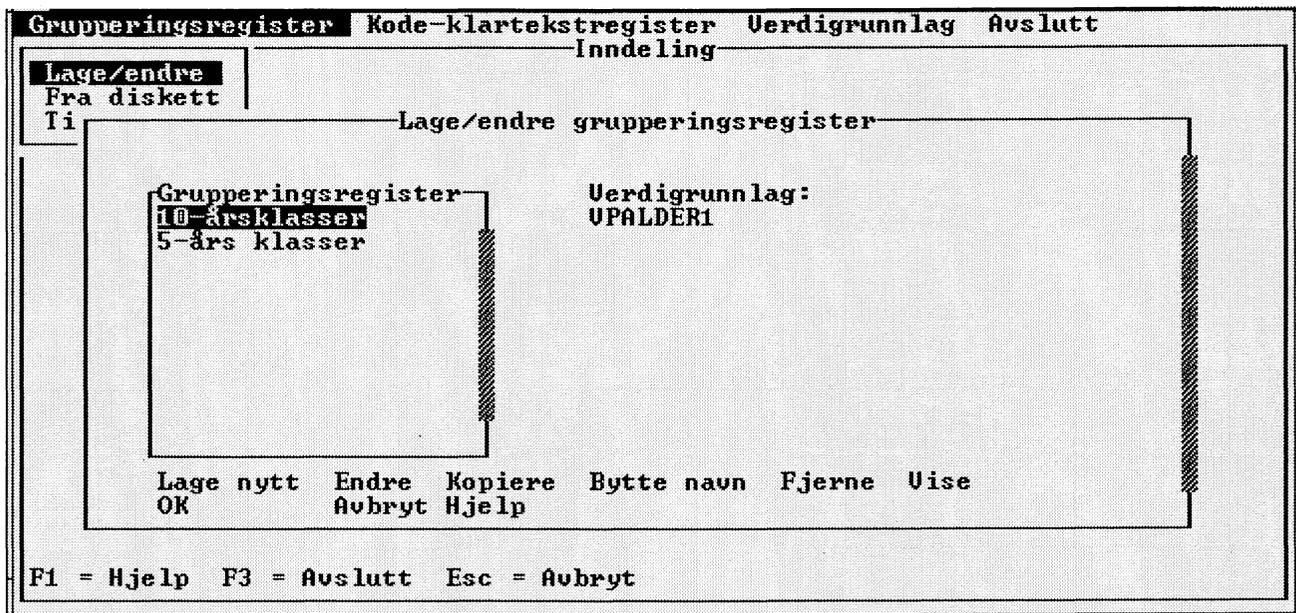
Kapittel 5 inneholder informasjon om hvordan du aktiverer et grupperingsregister når du henter inn en tabell i PC-AXIS.

Å hente et grupperingsregister

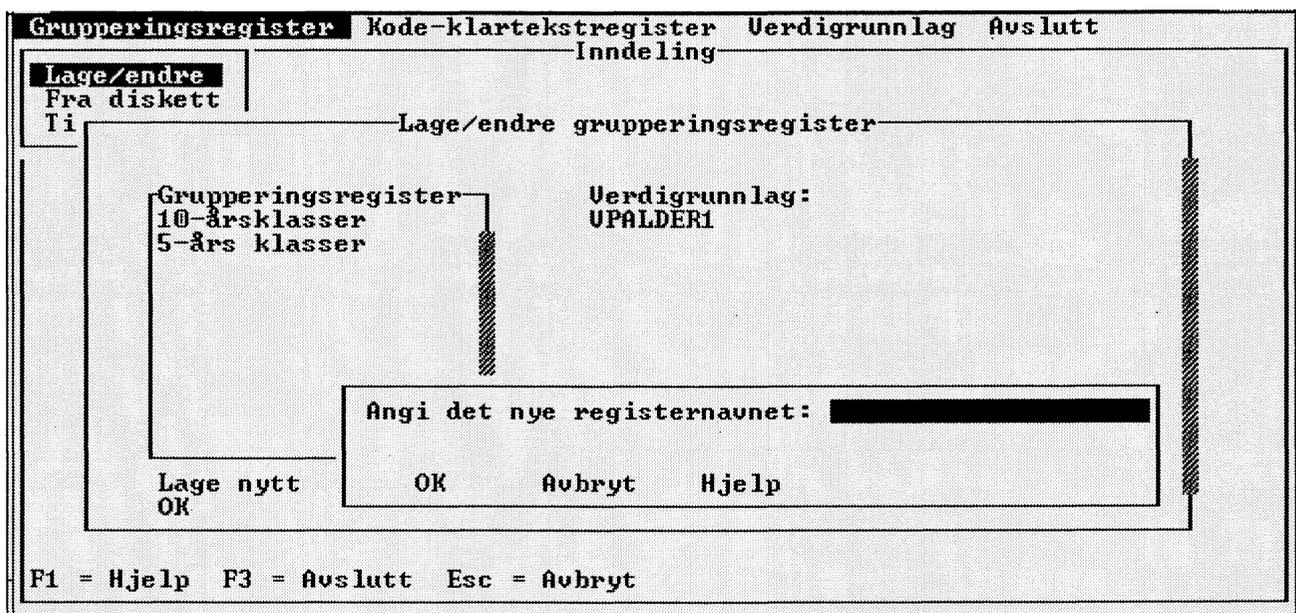
Det må finnes et verdigrunnlag i PC-AXIS som svarer til det grupperingsregisteret som skal hentes.

Når du vil hente et grupperingsregister fra en diskett til PC-AXIS, går du fram på denne måten:

1. Velg **Grupperingsregister** på menylinjen og deretter **Fra diskett** i menyen. Det kommer nå opp en liste over de grupperingsregistrene som finnes på disketten.
2. Velg et grupperingsregister. Det kommer nå opp en liste over de verdigrunnlagene som finnes i PC-AXIS.
3. Velg et verdigrunnlag som skal kobles sammen med grupperingsregisteret. Det kommer nå opp et dialogvindu med et inntastingsfelt.

Figur 9.2. Grupperingsregister

Figur 9.3. Ny gruppe i et grupperingsregister

4. Skriv et navn på grupperingsregisteret i inntastingsfeltet og velg **OK**. Denne meldingen kommer nå opp:

"Det grupperingsregisteret du valgte, er nå innlest"

Grupperingsregisteret er nå blitt kopiert fra disketten og har havnet i DOS-katalogen INNDEL i PC-AXIS.

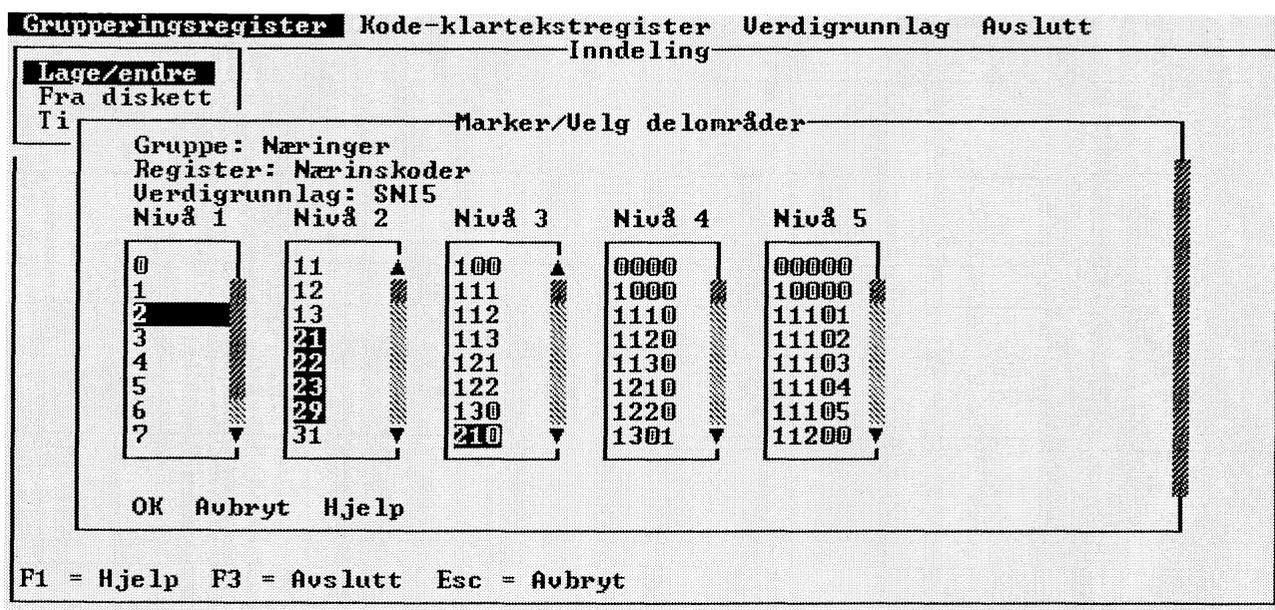
Å opprette et grupperingsregister

Hvis du skal opprette et grupperingsregister ut fra et verdigrunnlag, må det aktuelle verdigrunnlaget finnes tilgjengelig i PC-AXIS.

Når du vil opprette et grupperingsregister, går du fram på denne måten:

1. Velg **Grupperingsregister** på menylinjen og deretter **Lage/Endre** i menyen. Det kommer nå opp en liste over verdigrunnlag som det er mulig å opprette grupperingsregister for.
2. Velg et verdigrunnlag. Det kommer nå opp et dialogvindu (figur 9.2).

Listevinduet inneholder eksisterende grupperingsregistre for det aktuelle verdigrunnlaget.

Figur 9.4. Valg av hierarkiske verdier

3. Velg **Lage nytt**. Det kommer nå opp et dialogvindu med et inntastingsfelt.
4. Skriv navnet på det nye grupperingsregisteret i inntastingsfeltet og velg **OK**. Det kommer nå opp et dialogvindu med et inntastingsfelt der du kan oppgi navnet på gruppen (figur 9.3).
5. Skriv navnet på den nye gruppen i inntastingsfeltet, og velg **OK**.

Tips!

Hvis du oppretter et grupperingsregister for alder og vil at aldersklassene 0–4 og 5–9 skal stå foran 10–14, 15–19 osv., må du legge inn et ordmellomrom foran de ensifrede tallene.

Det kommer nå opp et dialogvindu.

Dialogvinduet ser forskjellig ut avhengig av om grupperingsregisteret bygger på et hierarkisk eller et ikke-hierarkisk verdigrunnlag. Figur 9.4 viser det dialogvinduet som kommer opp når grupperingsregisteret bygger på et hierarkisk verdigrunnlag. Figur 9.5 viser dialogvinduet for et grupperingsregister som bygger på et ikke-hierarkisk verdigrunnlag.

Du kan nå bestemme hvilke verdier som skal inngå i gruppen. Det gjør du ved å markere verdier direkte i listevinduet/listevinduene.

Markering av en verdi på figur 9.4 fungerer på denne måten:

Hvis du markerer en verdi på et visst kodenivå, markeres automatisk alle de verdiene på underliggende kodenivåer som inngår i den markerte verdien.

Hvis du for eksempel markerer verdien 31 for variabelen "Næring", blir også tresifrede, firesifrede og femsifrede næringskoder som begynner på 31, markert. Også sifferet 3 på kodenivå 1 blir markert, ettersom verdien framover ikke kan velges i sin helhet.

På denne måten kan du se hvilke verdier som kan velges til en annen gruppe. Du kan altså ikke velge "Næring 31" til en gruppe og "Næring 3121" til en annen, for 3121 er en del av 31.

En rask måte å markere på er først å markere verdier på et høyt kodenivå og siden verdier på lavere kodenivåer.

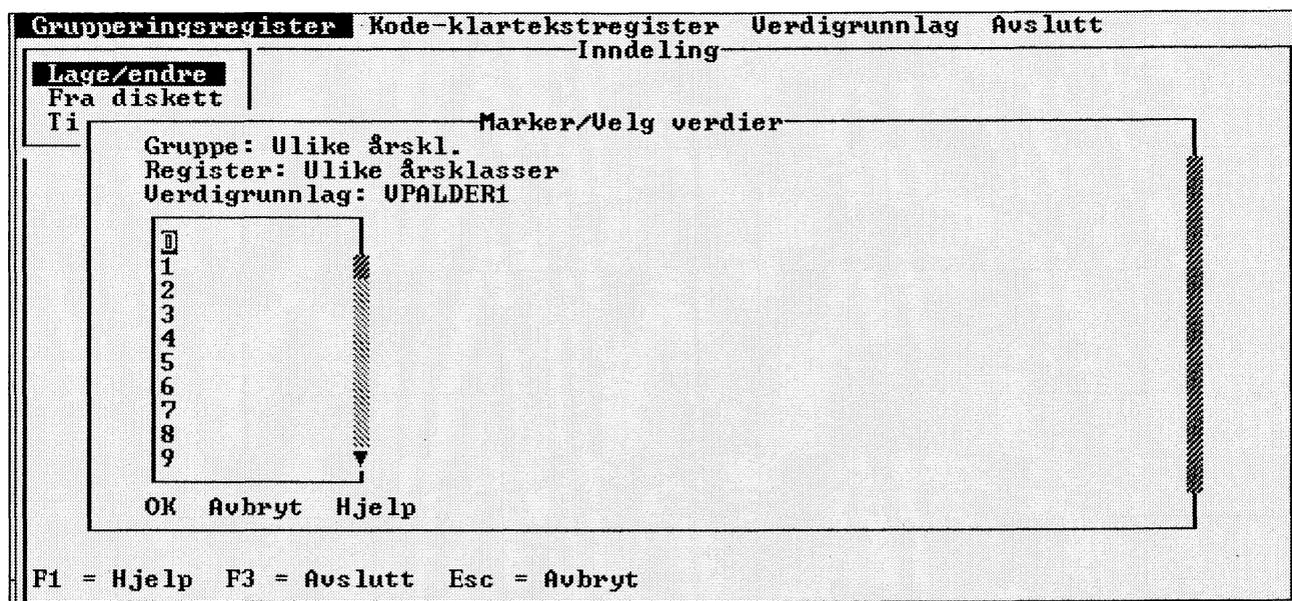
6. Marker de verdiene som skal inngå i gruppen, og velg **OK**. Du kommer siden tilbake til figur 9.3, der du får velge **Legg til** hvis du ønsker å legge til flere grupper i grupperingsregisteret.

Når du er ferdig med samtlige grupper i et grupperingsregister, velger du **OK** i menyen for **Lage/endre** grupper for å lagre grupperingsregisteret.

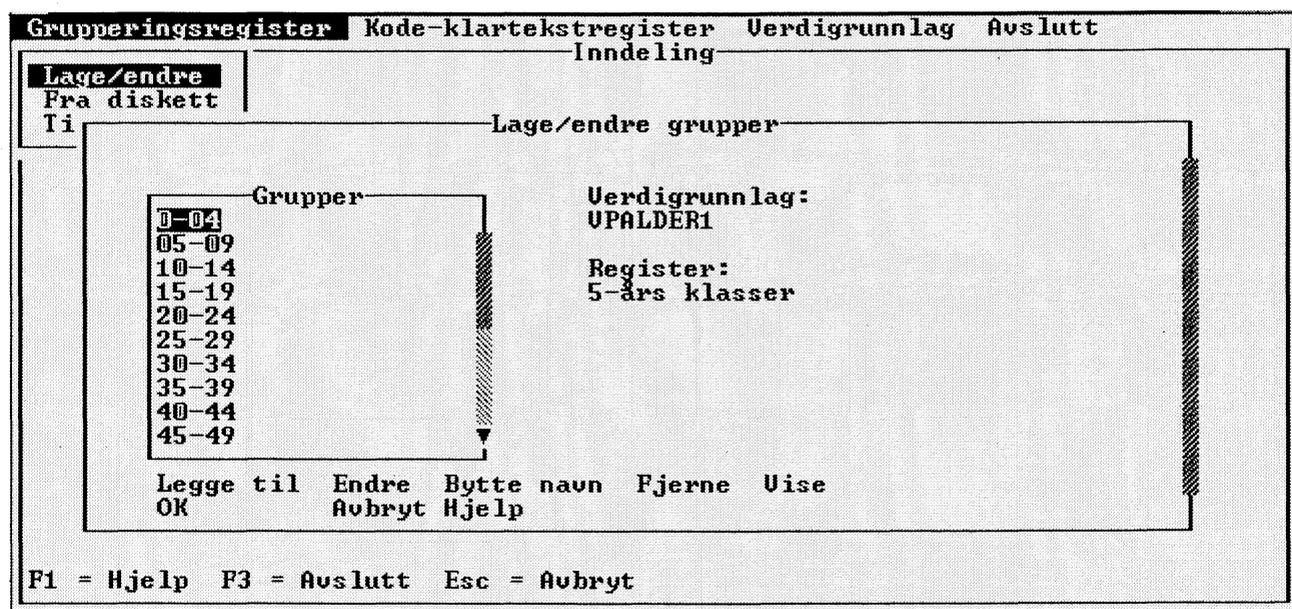
Å endre et grupperingsregister

Når du vil endre et grupperingsregister, går du fram på denne måten:

1. Velg **Grupperingsregister** på menylinjen og deretter **Lage/endre** i menyen. Det kommer nå opp en liste over verdigrunnlag.

Figur 9.5. Valg av ikke-hierarkiske verdier

Figur 9.6. Å endre verdier

2. Velg et verdigrunnlag. Det kommer nå opp et dialogvindu (figur 9.2).

Listevinduet inneholder eksisterende grupperingsregistre for det aktuelle verdigrunnlaget.

3. Marker et grupperingsregister og velg **Endre**. Det kommer nå opp et dialogvindu (figur 9.3).

Listevinduet inneholder eksisterende grupper i det aktuelle grupperingsregisteret.

4. Marker en gruppe og velg et av alternativene **Endre**, **Bytt navn** eller **Fjerne** hvis du vil gjøre noe med en viss gruppe. Velg **Legg til** hvis du vil

legge til en ny gruppe. Velg **Vise** hvis du vil se hvilke grupper som finnes i grupperingsregisteret.

Hvis du velger **Bytt navn**, kan du endre navnet på gruppen.

Hvis du velger **Fjerne**, forsvinner gruppen fra det aktuelle grupperingsregisteret.

Hvis du velger **Legg til**, får du opp et dialogvindu der du skriver inn navnet på den nye gruppen og velger **OK** osv., slik det er forklart i punkt 5 under "Å opprette et grupperingsregister".

Hvis du velger **Endre**, kommer det opp et dialogvindu med de verdiene som inngår i gruppen (figur 9.6). Du kan da velge mellom å fjerne eller legge til verdier. Hvis du velger **Legg til**, får du opp figur 9.4 eller 9.5 avhengig av variabeltypen.

5. Velg **OK** når du ikke vil endre mer i gruppene og grupperingsregisteret.

Å kopiere, fjerne eller bytte navn på et grupperingsregister

Når du vil kopiere, fjerne eller bytte navn på et grupperingsregister, går du fram på denne måten:

1. Velg **Grupperingsregister** på menylinjen og deretter **Opprette/Endre** i menyen. Det kommer nå opp en liste over verdigrunnlag.
2. Velg et verdigrunnlag. Det kommer nå opp et dialogvindu.

Listevinduet inneholder eksisterende grupperingsregistre for det aktuelle verdigrunnlaget.

3. Marker et grupperingsregister og velg et av alternativene **Kopier**, **Fjern** eller **Bytt navn**.

Hvis du velger **Kopier**, må du oppgi et nytt navn på kopien av det markerte grupperingsregisteret. Hvis du velger **Fjern**, må du bekrefte at du ønsker å fjerne grupperingsregisteret, og deretter forsvinner det markerte grupperingsregisteret.

Hvis du velger **Bytt navn**, kan du endre navnet på det markerte grupperingsregisteret.

Å vise og skrive ut et grupperingsregister

Når du vil vise eller skrive ut et grupperingsregister, går du fram på denne måten:

1. Velg **Grupperingsregister** på menylinjen og deretter **Opprette/Endre** i menyen. Det kommer nå opp en liste over verdigrunnlag.
2. Velg et verdigrunnlag. Det kommer nå opp et dialogvindu.

Listevinduet inneholder eksisterende grupperingsregistre for det aktuelle verdigrunnlaget.

3. Marker et grupperingsregister og velg **Vise**.
4. Velg **Utskrift** hvis du vil skrive ut grupperingsregisteret.

Å kopiere et grupperingsregister til diskett

Når du vil kopiere et grupperingsregister til diskett, går du fram på denne måten:

1. Velg **Grupperingsregister** på menylinjen og deretter **Til diskett** i menyen. Det kommer nå opp et dialogvindu med grupperingsregistre.
2. Marker et grupperingsregister og velg **OK** (du kan også markere flere). Det kommer nå opp et dialogvindu.
3. Marker stasjon og DOS-katalog i dialogvinduet. Du kan se valgene dine under listevinduene i dialogvinduet.

DOS-katalogene danner en hierarkisk struktur som kan sammenlignes med et tre der underkataloger greiner seg ut fra en overkatalog. I hver katalogliste finnes det et alternativ som betegnes med .. (to punkter). Hvis du velger dette alternativet, forflytter du deg fra underkatalog til overkatalog.

4. Velg **OK**. Du får nå opp denne meldingen:

"Det grupperingsregisteret (registrene) du har valgt, er blitt kopiert"

9.4 Kode/klartekst-registre

Et kode/klartekst-register binder sammen koder for forskjellige verdier i et verdigrunnlag eller et grupperingsregister med navnet på verdiene i klartekst. Kode/klartekst-registeret er ganske enkelt en tabell som knytter kode til klartekst.

Et bruksområde for kode/klartekst-registre er for eksempel hvis du ønsker å erstatte kommunekodene i en tabell med de tilhørende kommunenavnene.

Du kan aktivere et kode/klartekst-register ved å velge **Redigere** og deretter **Kode/klartekst** i bearbeidingsbildet. Kapittel 6 inneholder mer informasjon om dette.

Du kan hente et kode/klartekst-register fra diskett eller opprette et i PC-AXIS. For å opprette eller hente et kode/klartekst-register for en variabel må det finnes et verdigrunnlag i PC-AXIS for denne variabelen. Kode/klartekst-registre kan enten opprettes for et verdigrunnlag eller for et grupperingsregister.

Du kan endre et kode/klartekst-register som du har i PC-AXIS. Det er også mulig å kopiere et kode/klartekst-register fra PC-AXIS til diskett.

Å hente et kode/klartekst-register

Det må finnes et verdigrunnlag i PC-AXIS som svarer til det kode/klartekst-registeret som skal hentes.

Når du vil hente et kode/klartekst-register fra en diskett til PC-AXIS, går du fram på denne måten:

1. Velg **Kode/klartekst-register** på menylinjen og deretter **Fra diskett** i menyen. Det kommer nå opp en liste over de kode/klartekst-registrene som finnes på disketten.
2. Velg et kode/klartekst-register. Det kommer nå opp en liste over de verdigrunnlagene som finnes i PC-AXIS.
3. Velg et verdigrunnlag som skal kobles sammen med kode/klartekst-registeret. Du får nå opp denne meldingen:

"Det kode/klartekst-registeret du valgte, er nå lest inn"

Kode/klartekst-registeret er nå blitt kopiert fra disketten og har havnet i DOS-katalogen INNDEL på harddisken.

Å opprette eller endre et kode/klartekst-register

Du kan opprette et nytt eller endre et eksisterende kode/klartekst-register for et verdigrunnlag eller et grupperingsregister.

Når du vil opprette eller endre et kode/klartekst-register, går du fram på denne måten:

1. Velg **Kode/klartekst-register** på menylinjen og deretter **Opprette/Endre** i menyen. Det kommer nå opp en liste (figur 9.7).
2. Velg **Verdigrunnlag** eller **Grupperingsregister**. Det kommer nå opp et dialogvindu.

Hvis du har valgt **Verdigrunnlag**, inneholder listevinduet de eksisterende verdigrunnlagene i PC-AXIS. Hvis du har valgt **Grupperingsregister**, vises i stedet eksisterende grupperingsregistre i listevinduet.

3. Marker et verdigrunnlag eller et grupperingsregister og velg **Opprette/Endre**. En liste over kodenivåer kommer opp på skjermen hvis du har valgt et verdigrunnlag for en hierarkisk variabel, for eksempel kommuner eller næringsgrein, ellers kommer det direkte opp et dialogvindu med inntastingsfelt.

4. Velg et kodenivå. Det kommer nå opp et dialogvindu med inntastingsfelt for klartekst.

5. Skriv navnene i klartekst i inntastingsfeltene for de kodene som er aktuelle, og velg **OK**.

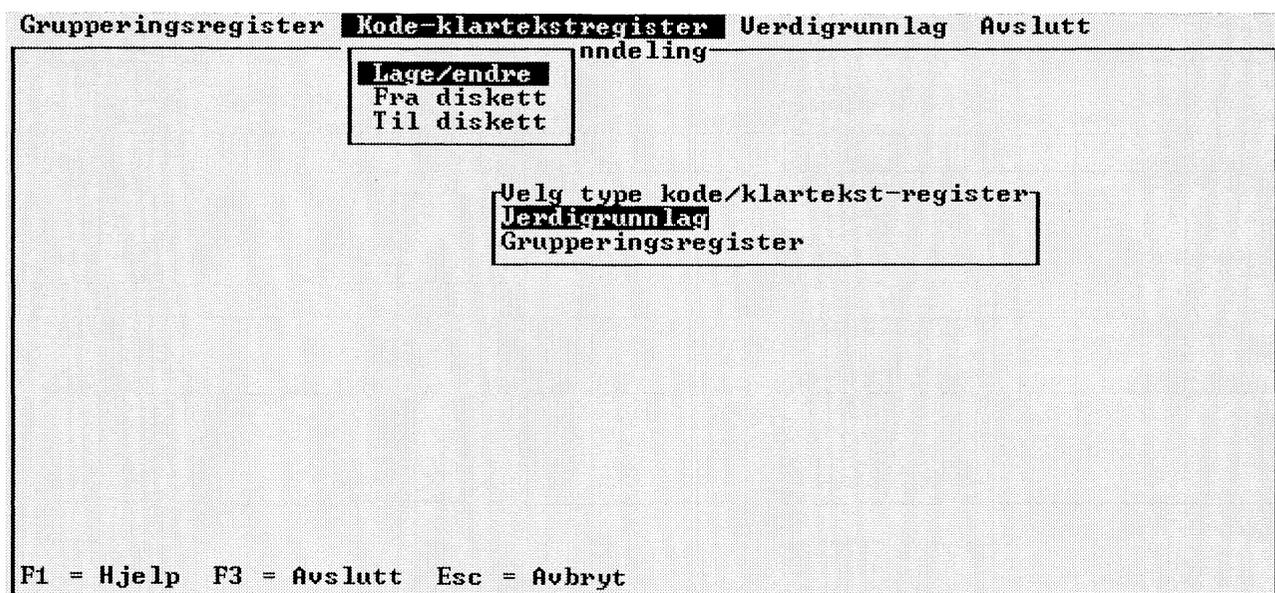
Å kopiere et kode/klartekst-register til diskett

Når du vil kopiere et kode/klartekst-register til diskett, går du fram på denne måten:

1. Velg **Kode/klartekst-register** på menylinjen og deretter **Til diskett** i menyen. Det kommer nå opp en liste (figur 9.7).

2. Velg **Verdigrunnlag** eller **Grupperingsregister**. Det kommer nå opp et dialogvindu.

Hvis du har valgt **Verdigrunnlag**, inneholder listevinduet de eksisterende verdigrunnlagene i PC-AXIS. Hvis du har valgt **Grupperingsregister**, vises i stedet eksisterende grupperingsregistre i listevinduet.

Figur 9.7. Typer av kode/klartekst-registre

3. Marker et kode/klartekst-register og velg **OK** (du kan også markere flere). Det kommer nå opp et dialogvindu.
4. Marker stasjon og DOS-katalog i dialogvinduet. Du kan se valgene dine under listevinduene i dialogvinduet.
5. Velg **OK**. Du får da opp denne meldingen:

"Det kode/klartekst-registeret (registrene) du har valgt, er blitt kopiert"

10. Installasjon av PC-AXIS

Dette kapitlet inneholder informasjon om PC-AXIS-programmet og hva slags utstyr som er nødvendig for å kunne installere programmet. Sist i kapitlet finner du en beskrivelse av installasjonsprosedyren.

PC-AXIS leveres på CD-ROM. Brukerveiledning følger med.

10.1 Krav til utstyr og konfigurering

Du trenger dette utstyret for å kunne installere og benytte PC-AXIS:

Personlig datamaskin med harddisk:	IBM eller kompatibel
Prossessor:	Intel 80286, 80386, 80486
Hukommelse:	Minst 4 Mb (internminne)
Seriell utgang:	Minst én seriell utgang med tilkoblet kommunikasjonsutstyr
Operativsystem:	DOS 4 eller seinere
Diskettstasjon:	Minst én diskettstasjon på 1,4 eller 1,2 MB
Skjerm/Grafikk:	Farge eller monokrom. VGA- eller EGA-grafikk med minst 128 kB (skjermlager)
Skriver:	Matrise- eller laserskriver som er tilkoblet via parallellport eller lokalt nettverk. Skrivere som kan benyttes, vises i en liste på skjermen i installasjonsprosedyren.
Annet:	Den personlige datamaskinen kan, men trenger ikke, være utstyrt med mus.

PC-AXIS for DOS kan kjøres **under Windows** versjon 3.0 eller nyere. Hvis du kjører i Enhanced mode, får du automatisk virtual memory. Hvis du får problemer med andre minnehåndteringer, skyldes dette muligens at disse er av eldre versjoner. Disse versjonene bør brukes:

QEMM 4.1 eller seinere
386MAX 4.02 eller senere (Qualitas)
CEMM 4.02 ELLER SENERE (COMPAQ)
EMM386 (Microsoft Windows 3.0, MS-DOS 5.0)

Hvis du kjører i **DOS uten Windows**, får du ikke ekstra minne hvis du har NOEMS i CONFIG.SYS filen. Hvis det f.eks. står:

```
DEVICE=C:\DOS\EMM386.EXE NOEMS
```

skal dette endres til:

```
DEVICE=C:\DOS\EMM386.EXE FRAME=NONE
```

Du må starte maskinen etter endringen.

10.2 Prosedyre

I installasjonsprosedyren opprettes det en ny DOS-katalog (du kan gi det navn etter eget ønske) og tre underkataloger for PC-AXIS. Underkatalogene får disse navnene og dette innholdet:

- SYSTEM For programfiler i PC-AXIS
- DATABAS For den aktive databasen i PC-AXIS
- INDEL For verdigrunnlag, grupperingsregistre og kode/klartekst-registre

PC-AXIS installeres med en standardinnstilling for farger på skjermen (hvis du har fargeskjerm). Disse innstillingene kan du endre hvis du skulle ønske det. Kapittel 11 inneholder mer informasjon om dette.

Installasjon fra disketter

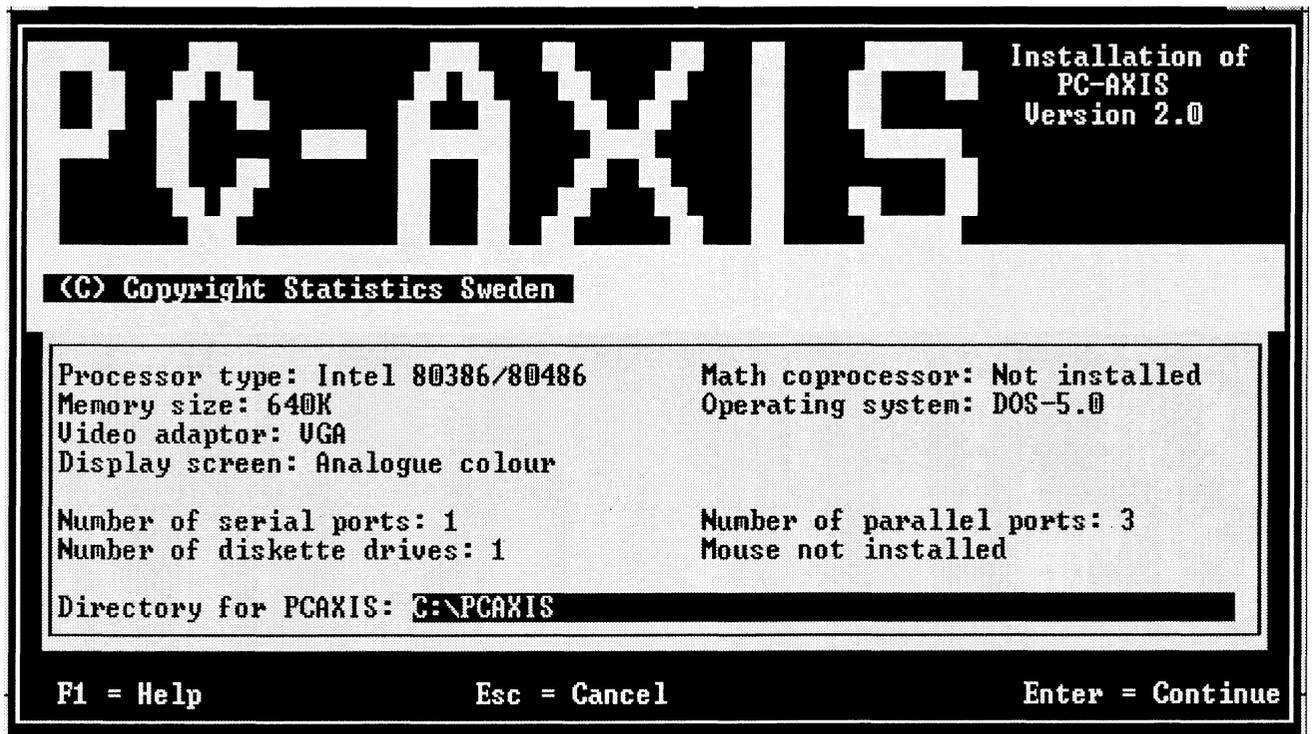
Når du vil installere PC-AXIS på harddisken, går du fram på denne måten:

1. Sett inn den første installasjonsdisketten i diskettstasjonen.
2. Skriv **a:** og trykk Enter.
3. Skriv **install** og trykk Enter. Det kommer nå opp et bilde med et inntastingsfelt på skjermen (figur 10.1).

Programmet vil nå ha et navn på en ny DOS-katalog for PC-AXIS på harddisken.
4. Skriv navnet på DOS-katalogen i inntastingsfeltet og trykk Enter.

En del filer blir nå kopiert til harddisken din, og du blir så bedt om å bytte diskett. Ta ut den første installasjonsdisketten fra diskettstasjonen og sett inn den neste. Trykk deretter Enter.

Benytt de resterende installasjonsdiskettene i samsvar med de instruksjonene som kommer fram på skjermen.

Figur 10.1. Katalog

Når installasjonen er ferdig, får du denne meldingen:

"Installasjonen ferdig"

5. Ta ut den siste installasjonsdisketten fra diskettstasjonen.

Installasjon fra CD-ROM

Gjør slik når du vil innstallere PC-AXIS fra CD-ROM til harddisken din:

1. Sett inn CD-platen i CD-leseren.
2. Skriv **stasjon:** (den bokstav som gjelder for CD-ROM leseren) og trykk Enter.
3. Skriv **install** og trykk Enter. Bilde 10.1 vises.
4. Skriv navnet på DOS-katalogen (inklusive stasjon) og trykk Enter.
5. Programmet spør hvilket språk du vil installere først. Velg ett av språkene i listen.
6. Du får nå mulighet til å velge flere språk. Hver gang du trykker Enter installeres det språk markøren står på. Dersom du ikke vil ha flere språk trykker du Esc.
7. Du kan velge om du vil installere en av databasene som finnes på CD-ROM platen på harddisken din. Trykk Enter for å installere, trykk Esc dersom du ikke vil kopiere noen database til harddisken din.

8. Du kan velge om du vil installere en inndelingskatalog som finnes på CD-ROM platen til harddisken din. Trykk Enter for å installere, trykk Esc om du ikke vil kopiere noen katalog til harddisken din. Dersom du vil lage ditt eget grupperingsregister tregner du å ha katalogen på harddisken ettersom det ikke er mulig å skrive på en CD-ROM plate. (Du kan også gjøre denne kopieringen senere direkte i DOS.)

Du kan nå begynne å bruke PC-AXIS. Kapittel 2 inneholder informasjon om hvordan du går fram for å starte PC-AXIS.

Vedlegg A. Filformatet i PC-AXIS

En fil i PC-AXIS-format, vil stort sett ha følgende oppbygging:

```
SUBJECT-AREA="21 Befolkning";
SUBJECT-CODE="21";
MATRIX="210011";
TITLE="Befolkning 1.1.1992 etter kommune, kjønn og
alder.";
CONTENTS="Befolkning 1.1.1992";
UNITS="Antall";
STUB="kommune";
HEADING="kjønn","alder";
VALUES("kommune")="Halden ","Fredrikstad ","Moss
",..., "Unjarga-Nesseby ","Båtsfjord ","Sør-Varanger ";
VALUES("kjønn")="menn","kvinner";
VALUES("alder")=" 0 år"," 1 år"," 2 år"," 3 år"," 4 år"," 5
år"," 6 år"," 7 år"," 8 år",..., " 85-89 år"," 90-94 år"," 95+
år";
CODES("kommune")="0101","0103","0104",.....,"2027
","2028","2030";
CODES("alder")="0","1","2","3","4","5","6","7","8",.....,"8
5-89","90-94","95+";
DOMAIN("kommune")="OMRÅDE";
DOMAIN("alder")="VPALDER2";
DECIMALS=0;
NOTE="Kommuneinndeling pr. 1. januar 1992. Kilde:
Statistisk sentralbyrå";
DATA=
137 184 166 150 162 128 135 136 142 130 136
.....
165 151 179 167 180 155 153 216 196 1021 989
```

De første postene i filen inneholder metadata og består av et nøkkelord fulgt av tekst mellom anførselstegn, avsluttet med semikolon. Hvis teksten + nøkkelordet er lengre enn 79 karakterer deles posten opp i flere poster.

Nedenfor blir de enkelte nøkkelordene gjennomgått. Nøkkelordene er enten obligatoriske eller frivillige (f.eks. fotnoter). Nøkkelordene som er oppgitt nedenfor er obligatoriske, hvis det ikke spesielt er angitt at det er frivillige.

MATRIX

Navnet på matrisen i SSB. Foreslås som navn på filen når tabellen hentes inn.

SUBJECT-CODE

Kode for emneområdet. Brukes til å bygge opp filer med tabeller som er tilgjengelige i PC-AXIS.

SUBJECT-AREA

Navn på emneområdet i klartekst. Presenteres i menyen for "Velg emneområde".

TITLE

Tabellens tittel oppbygd etter innhold og variabler.

STUB og HEADING

Minst ett av nøkkelordene STUB eller HEADING må være med. Vanligvis finnes begge nøkkelordene med. Nøkkelordene er etterfulgt av de variablene som er valgt ut til henholdsvis forspalten (STUB) og tabellhodet (HEADING). Variablene er angitt med anførselstegn, og er skilt fra hverandre med komma.

VALUES

Nøkkelordet VALUES forekommer en gang for hver variabel i tabellen, og er etterfulgt av variabelnavnet i parentes, og med anførselstegn. Verdiene ramses opp i den rekkefølgen de står i forspalten respektive tabellhodet. Verdiene er angitt med anførselstegn, og er skilt fra hverandre med komma.

CODES Frivillig

Hvis de utvalgte variablene både har en kodeform og en klartekstform, er nøkkelordet CODES med. Skrives på samme måte som for VALUES.

NOTEX Frivillig

Inneholder obligatoriske kommentarer og fotnoter. I PC-AXIS vises kommentaren/fotnoten automatisk når man velger en tabell.

NOTE Frivillig

Inneholder fotnote som vises hvis man trykker F7 i PC-AXIS. Fotnoten vedrører enten hele tabellen, eller en variabel innen tabellen. I det siste tilfellet er nøkkelordet etterfulgt av variabelnavnet i parentes.

VALUENOTE Frivillig

Fotnote til verdier innen en variabel. Skrives med variabelnavn og verdinavn innen parentes. Viser på samme måter som NOTE.

CONTENTS

Informasjon om innholdet. Utgjør første delen av tabelloverskriften.

UNITS

Mengdeenhet, f.eks. Mill.kr., Tonn, Indeks.

DECIMALS

Antall desimaler i tabellcellene.

ELIMINATION Frivillig

Angir om eller hvordan en variabel kan elimineres i en tabell. Hvis nøkkelordet skrives som ELIMINATION(variabelnavn)=verdinavn innebærer dette at denne verdien er eliminasjonsverdi, og skal

anvendes når variabelen ikke skal være med i tabellen. Hvis nøkkelordet alternativt skrives som ELIMINATION(variabelnavn)=YES, innebærer dette at variabelen elimineres ved å summere alle verdier for variabelen.

DOMAIN Frivillig

Anvendes for å avgjøre hvilke verdigrunnlag som gjelder, og hvilket grupperingsregister som kan anvendes.

CREATION-DATE For kommende versjoner

Angir dato for uttak fra SSB-DATA.

SOURCE For kommende versjoner

Angir kilde for informasjonen i filen.

KEYS For kommende versjoner

Er alltid NO, dvs. filen inneholder ikke nøkkel i datadelen, bare i datacellene.

PARTITIONED Frivillig

Anvendes for å dele opp en variabel. For eksempel:
PARTITIONED("region")="kommune",1,4;
PARTITIONED("region")="fylke",1,2;
angir at de fire første posisjonene på variabelen region inneholder kommunekoden, mens de to første verdiene inneholder fylkeskoden.

DATA

Her følger alle celler som hører til tabellen. Cellene skrives med en post pr. tabellrekke avsluttet med semikolon. Antallet poster bestemmes altså av antall verdier i forspalten. Postenes lengde er avhengig av antall verdier i tabellhodet, og tallenes størrelse.

Vedlegg B. PC-AXIS under Windows

1. Forskjellige startmuligheter

PC-AXIS for DOS kan kjøres under Windows ved å etablere et applikasjonssymbol (ikon). Dette gir deg mulighet til å benytte klipp og lim funksjonen under Windows. For å legge et applikasjonssymbol i ønsket programgruppe, må du først skape en PIF-fil.

2. Lage applikasjonssymbol

2.1 Skape PIF-fil

Når du befinner deg i Windows velger du:

- Programbehandling
- Tilbehør
- PIF-redigering

Hvis du ikke skal kjøre i nettverk, klarer du deg med å oppgi:

- Navn på programfil: [søkeveg]PCA.EXE
- Vindustittel: PC-AXIS
- Krav til minne: 400 kb
- Visningsalternativer: Vindu

Velg så:

- Fil
- Lagre som: PCA.PIF
- Avslutt PIF-editoren

2.2 Velg programgruppe

Klikk på Vindu og velg ønsket programgruppe (hvor det nye symbolet ønskes)

Velg:

- Fil
- Ny
- Programobjekt

Oppgi:

- Beskrivelse (tekst som skal stå under symbolet, f.eks. PC-AXIS)
- Kommandolinje og gjeldende katalog (søkeveg og filnavn PCA.EXE)
- Velg OK

Det etableres nå et standardisert symbol (MS DOS) i den valgte programgruppe.

Vedlegg C. PC-AXIS på server

INFORMASJON FOR NETTANSVARLIGE

1. Installasjon på server

Hvis PC-AXIS skal ligge på en server, kan du benytte samme installasjonsprogram som ligger på platen under forutsetning av at filer kan kopieres til enheten. Installasjonsprosedyren oppretter en ny DOS-katalog (som du selv navngir) og tre underkataloger for PC-AXIS. Underkatalogene får disse navnene og dette innholdet:

- SYSTEM For programfiler i PC-AXIS
- DATABAS For den aktive databasen i PC-AXIS
- INDEL For verdigrunnlag, grupperingsregistre og kode/klartekst-registre

Hvis enheten du installerer til ikke er skrivebeskyttet, skal filen CONFIG.PAX skrivebeskyttes.

Programfilene kan også kopieres fra platen til ønsket katalog med vanlig DOS kommando; copy. Når man kopierer på denne måten, følger programmet install.exe med. Dette programmet er ikke den versjonen som beskrives under punkt 5 nedenfor.

2. Databaser på server

Hvis databasene ligger på en CD-ROM eller på en skrivebeskyttet enhet på server, kan man utnytte alternativet Hente fra CD-ROM/Server i PC-AXIS. For at dette skal la seg gjøre, forutsettes det at det finnes noen ekstra filer i roten på enheten (det er også mulig å gjøre dette på en enhet som ikke er skrivebeskyttet, men innholdet kan da bli forandret slik at det ikke lenger stemmer med innholdsfortegnelsen).

2.1 Hvilke databaser finnes?

Det må først lages (manuelt) en fil LISTD.TXT. Filen skal bestå av alle databaskatalogene som finnes på enheten (dvs. de kataloger man ønsker å finne gjennom Hente fra CD-ROM/Server i PC-AXIS). Navn på enhet skal ikke med i filen.

Eks.

```
PAX\DATABAS
PCAXIS\DATABAS
PCAXIS\DATABAS2
PCAXIS\DATABAS3
```

Filen skal ligge i roten på enheten.

De andre filene lages ved kjøring av programmet inneh.exe

2.2 Programmet INNEH.EXE

Kopier programmet inneh.exe til roten av aktuell enhet. Start programmet med kommandoen:

inneh

Programmet skriver ut databasene. Når programmet er ferdig, finnes 3 nye filer:

LISTS.TXT	Inneholder alle emneområdene (SUBJECT AREA)
LISTC.TXT	Inneholder alle innhold (CONTENTS)
INNEH.TXT	Inneholder databas, innhold, variabler og filnavn

Hvis databasene forandres, kan programmet kjøres på nytt.

3. Språk

PC-AXIS finnes på norsk, engelsk, dansk, svensk og finsk. Når PC-AXIS installeres på serveren, kopieres språkfilene til SYSTEM katalogen.

4. Starte PC-AXIS fra server

Når du starter PC-AXIS fra en skrivebeskyttet server, kopieres CONFIG-filene til harddisken på katalog C:\\$\$PCAXIS.

Hvis du ikke har egen harddisk C:, må PC-AXIS startes med et parameter som sier hvor CONFIG-filene skal ligge.

F.eks. pca d:\minpca

De innstillinger som hver enkelt bruker gjør, lagres nå på deres harddisk. For hver gang PC-AXIS startes leses filene nå fra harddisken isteden for fra serveren.

5. Installasjon fra server til harddisk

5.1 Forberedelse

For å kunne installere PC-AXIS med kommandoen INSTALL fra server til egen harddisk, må filene PCAXISIN.TXT, PCAXISIN.MSG og PCAXISIN.HLP samt installasjonsprogrammet INSTCD.EXE, omdøpt til INSTALL.EXE, kopieres til systemkatalogen.

5.2 Installasjon

Følgende instruksjoner gjelder for å installere fra server til egen harddisk:

1. Bytt enhet og katalog til systemkatalogen på serveren
2. Skriv **install** og trykk enter
3. Skriv navnet på DOS-katalogen (inkl. enhet), trykk enter
4. Velg språk fra listen.
5. Hvis flere språk finnes, kan disse velges med Enter. Esc avslutter språkvalg.
6. Hvis det finnes en innholdsoversikt i roten på serveren, kan du velge å installere noen av databasene som finnes på serveren til din egen harddisk. Trykk Enter for å installere basene. Esc avslutter installasjonen.
7. Hvis det finnes en fil med oversikt over alle indelinger på serverenheten, kan man installere indelingskatalogen til egen harddisk. Trykk Enter for å installere eller Esc hvis det ikke er ønskelig. Indelkatalogen må ligge på en ikke skrivebeskyttet enhet hvis man selv ønsker å lage egne grupperingsregistre.

De sist utgitte publikasjonene i serien Statistisk sentralbyrås håndbøker

- 45 Håndbok i datasikkerhet og fysisk sikring. 1994. 53s.
- 46 Telefonkatalog. 1994. (Ringperm)
- 47 EØS-avtalen. Det statistiske samarbeid og konsekvenser for Statistisk sentralbyrås statistikkproduksjon. 1994. 55s.
- 48 Håndbok i tilsettingssaker. 1994. 32s.
- 49 Oppgaveplikt og tvangsmulkt. 1995. 55s.
- 50 Emneinndeling 1995. 1995. 43s.
- 51 Intervju: EDB-arbeidsbok. 1995
- 52 Intervju: EDB-oppslagsbok. 1995
- 53 Intervju: Opplæring og administrasjon. 1995
- 54 Internkontroll. 1995
- 55 Nordisk statistikk på CD-ROM. Veiledning. 1995
- 56 PC-AXIS Versjon 2.2. Brukerhåndbok. 1995

